

STORTINGET

Innst. 178 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 3:11 (2024–2025) og Dokument 3:12 (2024–2025)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse om Totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig og Riksrevisjonens undersøkelse om sikring av havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten

Til Stortinget

1. Bakgrunn

1.1 Innledning

Riksrevisjonen overleverte 20. mai 2025 to rapporter til Stortinget. Dokument 3:11 omhandler totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig, mens Dokument 3:12 omhandler sikring av havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten.

Siden begge sakene gjelder totalforsvar, velger komiteen å behandle dem i en felles innstilling, jf. Stortingets forretningsorden § 31 fjerde ledd, hvor det fremgår at saker som hører sammen, så langt som mulig skal tas opp i én og samme innstilling. Stortinget må likevel ta stilling til sakene hver for seg, og det er valgt to saksordførere.

1.2 Dokument 3:11 (2024–2025)

Det norske forsvarskonseptet består av tre gjensidig avhengige hovedelementer:

1. Forsvarets egenevne
2. Forsvarsevne gjennom alliert samarbeid
3. Støtten som kan mønstres fra sivilsamfunnet innenfor rammen av totalforsvaret

Disse tre elementene utgjør den samlede norske forsvarevnen.

Totalforsvaret er en ramme for bruk av våre samlede militære og sivile ressurser for å ivareta nasjonens sikkerhet, og det omfatter støtte og samarbeid mellom forsvarssektoren og det sivile samfunnet ved hendelser i fred, krise og krig.

Etter Russlands annektering av Krym i 2014 oppsto det en ny sikkerhetssituasjon, og det kom tydeligere krav fra NATO om økt sivil beredskap. Derfor iverksatte regjeringen gjennom langtidsplanen for forsvarssektoren for perioden 2016–2020 og samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2016 en forsterket oppfølging og videreutvikling av totalforsvaret med fornyet vekt på sivil støtte til militære behov. En stor del av arbeidet ble fulgt opp gjennom Totalforsvarsprogrammet i perioden 2016–2020 under ledelse av Justis- og beredskapsdepartementet. Programmet omfattet flere tiltak og prosjekter for fornyelse og forbedring av totalforsvaret. Målet om å videreutvikle og styrke totalforsvaret ble videreført i langtidsplanen for forsvarssektoren for perioden 2021–2024 og i samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2020.

Totalforsvaret består av mange aktører på flere forvaltningsnivåer i både sivil og militær sektor. De viktigste totalforsvarsaktørene for denne undersøkelsen gjengis i faktaboks 1, med en kort beskrivelse av deres mest sentrale ansvar og oppgaver i totalforsvaret.

Faktaboks 1. De viktigste totalforsvarsaktørene på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå i denne undersøkelsen

Justis- og beredskapsdepartementet har et samordnings- og pådriveransvar for samfunnssikkerheten på sivil side. Alle departementer har ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap i egen sektor.
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap skal blant annet bidra til å videreutvikle totalforsvarskonseptet og bistå med samordning mellom totalforsvarsaktørene på nasjonalt og regionalt eller lokalt nivå.
Statsforvalterne har samordningsansvar for samfunnssikkerhet på regionalt nivå. Statsforvalteren leder fylkesberedskapsrådet, som består av sentrale offentlige etater, Heimevernet, frivillige organisasjoner og private virksomheter med ansvar og oppgaver innen beredskapsarbeid.
Fylkeskommunene og kommunene har ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap innenfor sine ansvarsområder. Kommunene har et grunnleggende ansvar for å beskytte befolkningen og bidra til å opprettholde samfunnets kritiske funksjoner i fredstid, en alvorlig krise eller krig.
Forsvarsdepartementet har ansvar for norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk og etatsstyringsansvar for underliggende etater, herunder Forsvaret og Forsvarsbygg.
Forsvarets operative hovedkvarter har ansvar for å holde det operative planverket oppdatert, og skal holde kontakt med viktige sivile aktører om sivil-militært samarbeid.
Heimevernet representerer Forsvaret på regionalt og lokalt nivå og ivaretar den daglige koordineringen og samhandlingen med sivile aktører i landets fylker og kommuner.

Kilde: Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. (2018). «Støtte og samarbeid. En beskrivelse av totalforsvaret i dag».

I 2023 leverte både totalberedskapskommisjonen og forsvarskommisjonen av 2021 sine rapporter, hvor det ble påpekt flere systemiske svakheter og utfordringer i totalforsvaret. Disse omfattet blant annet

- liten grad av samordning av planer mellom sivile og militære aktører
- manglende planlegging for krise og krig
- uklarheter om disponering og prioritering av ressurser mellom aktørene i totalforsvaret
- oppfølging av læringspunkter fra øvelser
- redusert evne til sivil-militær samordning på grunn av mangel på informasjonssystemer som muliggjør utveksling av sikkerhetsgradert informasjon

Flere andre temaer knyttet til totalberedskap ble også omtalt i kommisjonsrapportene. Dette omfatter blant annet sivilbefolkningens egenberedskap og motstandsdyktighet mot desinformasjon og utilbørlig påvirkning, digital sikkerhet og frivillige organisasjoners rolle i totalberedskapen. Riksrevisjonens undersøkelse er avgrenset til sivil støtte til militære behov i rammen av totalforsvaret, og omfatter ikke hele bredden av temaer innenfor totalberedskapen.

Flere beredskapsaktører befinner seg på lokalt og regionalt nivå, og totalforsvarskonseptet hviler på at disse aktørene skal kunne yte både direkte og indirekte støtte til militære behov i sikkerhetspolitisk krise og krig. Med «direkte sivil støtte» menes støtte til militære behov i form av blant annet forsyninger som mat og drivstoff, helsetjenester og transporttjenester. Den «indirekte støtten» handler om å sikre opprettholdelse av samfun-

nets kritiske funksjoner og et velfungerende sivilsamfunn i krise og krig.

Totalberedskapskommisjonen understreket i sin rapport betydningen av at totalforsvaret fungerer på alle nivåer av samfunnet. Regionalt og lokalt nivå i totalforsvaret er sentralt fordi sivil beredskap og forsvarsevne må være tett sammenkoblet der hendelsene faktisk skjer, slik at ressurser raskt kan mobiliseres og sivilsamfunnet kan opprettholde motstandskraft under krise og krig.

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere sivile totalforsvarsaktørers evne til å støtte militære behov på lokalt og regionalt nivå i sikkerhetspolitisk krise og krig. Dette er gjort gjennom å besvare følgende to problemstillinger:

1. I hvilken grad evner sivile aktører på regionalt og lokalt nivå å yte støtte til militære behov i sikkerhetspolitisk krise og krig?
2. Ivaretar Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet sitt respektive ansvar for styring og samordning på en måte som sikrer at målene for sivil støtte til militære behov nås på regionalt og lokalt nivå?

For å utdype og detaljere utfordringsbildet som er tegnet opp av totalberedskapskommisjonen, er det undersøkt hvilke konsekvenser utfordringene som kommisjonen pekte på, har for totalforsvarsaktører på regionalt og lokalt nivå. Dette omfatter blant annet statsforvaltere, kommuner, heimevernsdistrikter og offentlige virksomheter med ansvar for samfunnskritiske

funksjoner i et utvalg av militærstrategisk viktige regioner.

Undersøkelsesperioden har i hovedsak vært 2020–2024, men enkelte analyser går noe lenger tilbake i tid ettersom en del av målene for videreutvikling og fornying av totalforsvaret ble satt i langtidsplanperioden 2017–2020.

Alle departementer har ansvaret for beredskapen i egen sektor, og enkelte departementer har samordningsansvar innenfor sitt ansvarsområde som er relevante i en totalforsvarssammenheng. Undersøkelsen retter seg mot Justis- og beredskapsdepartementet som overordnet ansvarlig for samfunnssikkerheten og mot Forsvarsdepartementet som overordnet ansvarlig for statssikkerheten. Andre departementers beredskaps- og samordningsansvar er gjenstand for revisjon i undersøkelsen, men Riksrevisjonen berører flere av de øvrige departementenes ansvarsområder tematisk.

Undersøkelsen har tatt utgangspunkt i Stortingets vedtak og forutsetninger. Særlig sentrale er følgende:

- Innst. 87 S (2020–2021), jf. Prop. 14 S (2020–2021) Evne til Forsvar – vilje til beredskap
- Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016) Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren
- Innst. 275 S (2020–2021), jf. Meld. St. 5 (2020–2021) Samfunnssikkerhet i en usikker verden
- Innst. 326 S (2016–2017), jf. Meld. St. 10 (2016–2017) Risiko i et trygt samfunn

Riksrevisjonen viser til at Forsvarsdepartementet la frem en ny langtidsplan for forsvarssektoren for perioden 2025–2036 gjennom Prop. 87 S (2023–2024) Forsvarsløftet – for Norges trygghet Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036. Stortinget sluttet seg til langtidsplanen i Innst. 426 S (2023–2024).

Justis- og beredskapsdepartementet fremmet 10. januar 2025 Meld. St. 9 (2024–2025) Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig. Meldingen ble behandlet av Stortinget 6. mai 2025, jf. Innst. 242 S (2024–2025). Gjennom disse dokumentene fremkommer det nye satsinger og tiltak som angår totalforsvaret. For de delene som angår funnene i denne undersøkelsen, er dette omtalt som planlagte tiltak, som det er for tidlig å vurdere effekten av.

Rapporten ble forelagt Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet ved brev 28. februar 2025. Departementene har i brev til Riksrevisjonen 26. mars 2025 gitt kommentarer til rapporten. Kommentarene er i hovedsak innarbeidet i Riksrevisjonens rapport og i Dokument 3:11 (2024–2025).

Rapporten, riksrevisorkollegiets oversendelsesbrev til departementene 24. april 2025, statsråden i Justis- og beredskapsdepartementets svar av 8. mai 2025 og stats-

råden i Forsvarsdepartementets svar av 9. mai 2025 følger som vedlegg til Riksrevisjonens dokument.

Den fullstendige versjonen av dokumentet er gradert BEGRENSET iht. sikkerhetsloven § 5-3 første ledd bokstav d.

Riksrevisjonen har i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet utarbeidet et ugradert sammendrag av Dokument 3:11, som er så fullstendig som mulig. Sikkerhetsgraderte opplysninger er fjernet, og en del informasjon er omskrevet og gjort mindre detaljert, slik at den kan offentliggjøres.

1.2.1 KONKLUSJONER

Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet har ikke sørget for å etablere sentrale forutsetninger for et velfungerende totalforsvar til tross for en vedtatt satsing på videreutvikling og forbedring av totalforsvaret siden 2016.

- Totalforsvarsaktører på regionalt og lokalt nivå har behov for tydeligere behovsbeskrivelser og prioriteringer fra Forsvaret.
- Det er ikke avklart i hvilket omfang totalforsvarets ressurser er tilgjengelige for og prioritert til Forsvaret i krise og krig.
- Sivile totalforsvarsaktører på regionalt og lokalt nivå planlegger i liten grad for sikkerhetspolitisk krise og krig.
- Øvelser bidrar i liten grad til å forberede sivile aktører på å yte støtte til Forsvaret i krise og krig.
- Sentrale utfordringer i totalforsvaret har vedvart over lang tid uten at iverksatte tiltak har hatt tilstrekkelig effekt.

Konklusjonene er nærmere utdypet i punkt 4 i Riksrevisjonens dokument.

1.2.2 OVERORDNET VURDERING: KRITIKKVERDIG

Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet har ikke sørget for å etablere sentrale forutsetninger for å styrke regionale og lokale totalforsvarsaktørers evne til å yte støtte til militære behov.

Det er kritikkverdig at Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging på området ikke har vært tilstrekkelig for å løse utfordringer som har vært kjent over lang tid. Dette er knyttet til uklarheter rundt disponering og prioritering av ressurser, liten grad av etablering og samordning av planverk for krise og krig hos sivile totalforsvarsaktører og liten grad av evaluering og læring fra øvelser på regionalt og lokalt nivå.

Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Forsvarsdepartementet ikke har gjort nødvendige endringer i virkemidler og tiltak for å sikre nødvendige forutsetninger for et velfungerende totalforsvar. Dette gjelder

oppfølgingen av mangler ved Forsvarets kommunikasjon av behov for sivil støtte, uklarheter rundt disponering og prioritering av ressurser mellom sivil og militær sektor og evalueringer av øvelser på regionalt og lokalt nivå.

Riksrevisjonen mener at dette samlet sett gir sivilsamfunnet dårligere evne enn Stortinget har forutsatt, til å understøtte både Forsvaret og allierte styrker, og til å opprettholde nødvendig motstandskraft i samfunnet for øvrig i sikkerhetspolitisk krise og krig. I dagens sikkerhetspolitiske situasjon kan dette få alvorlige konsekvenser.

1.2.3 ANBEFALINGER

Riksrevisjonen anbefaler at Justis- og beredskapsdepartementet

- tydeligere kommuniserer forventningene til kommunenes beredskapsarbeid for sikkerhetspolitisk krise og krig
- i samarbeid med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og statsforvalterne sørger for at kommunene har tilgang til relevant informasjon for å kunne planlegge for øvre del av krisespekteret
- tar initiativ til en mer samordnet utvikling av totalforsvaret i sivil sektor for å bedre forutsetningene for beredskapsarbeidet på regionalt og lokalt nivå
- tar initiativ til å forbedre oversikten over ressurser og avhengigheter på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, samt gjør tiltak for å sikre effektiv prioritering av ressurser mellom totalforsvarsaktører i sikkerhetspolitisk krise og krig

Riksrevisjonen anbefaler at Forsvarsdepartementet

- følger opp at Forsvaret identifiserer og kommuniserer behov for sivil støtte til alle relevante totalforsvarsaktører i tråd med forventninger i den nye langtidsplanen
- følger opp at Forsvaret kommuniserer behov for eiendom, bygg, anlegg og infrastruktur i krise og krig til Forsvarsbygg
- i samarbeid med andre relevante departementer tydeliggjør bruken av Forsvarets beredskapsavtaler og hvordan eventuelle prioriteringsdilemmaer mellom sivil og militær sektor skal håndteres i krise og krig
- sørger for at kritiske beredskapsavtaler ikke utløper uten at erstatningsløsninger foreligger

Riksrevisjonen anbefaler at Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet

- i samarbeid med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, statsforvalterne og Forsvaret følger opp at man i større grad øver på og evaluerer sivil støtte til militære behov på regionalt og lokalt nivå

1.2.4 STATSRADENES SVAR

Riksrevisjonen oversendte Dokument 3:11 (2024–2025) Riksrevisjonens undersøkelse av Totalforsvaret i sikkerhetspolitisk til uttalelse til forsvarsministeren og justis- og beredskapsministeren. Statsrådenes svarbrev følger som vedlegg 2 og 4 til Riksrevisjonens dokument.

1.2.5 RIKSREVISJONENS UTTALELSE TIL STATSRADENES SVAR

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

1.3 Dokument 3:12 (2024–2025)

Norge er avhengig av forsyninger fra utlandet. I tillegg eksporterer Norge viktige ressurser som omverdenen trenger. Havneanleggene er avgjørende for importen og eksporten av disse varene. Havneanleggene har også betydning for fiskeindustrien og for innenriks trafikk. Flere norske havneanlegg har dessuten fått en større betydning for allierte styrker etter utvidelsen av NATO. En trussel mot et samfunnsviktig havneanlegg som ikke er tilstrekkelig sikret, kan true samfunnssikkerheten.

I behandlingen av Meld. St. 10 (2016–2017) Risiko i et trygt samfunn – Samfunnssikkerhet, jf. Innst. 326 (2016–2017), understreket justiskomiteen at arbeidet med samfunnssikkerhet må være systematisk og kunnskapsbasert. Å ha god beredskap vil si å være godt forberedt, slik at man er i stand til å håndtere hendelser og redusere konsekvensene av inntrufne hendelser på best mulig måte.

Revisjonen ble startet fordi trusselbildet har forandret seg, og Norge må være forberedt på raske endringer. Politiets sikkerhetstjeneste (PST) fremhever statlig etterretningsvirksomhet som en av truslene Norge står overfor. Fremmede staters etterretningstjenester bruker ulike metoder, blant annet cyberoperasjoner, rekruttering av menneskelige kilder, bruk av sivile fartøy, sikkerhetstruende økonomiske virkemidler og sabotasje.

Målet med undersøkelsen har vært å vurdere om myndighetenes virkemidler er egnet til å sikre havneanleggene mot tilsiktede, uønskede handlinger som kan true samfunnssikkerheten. Hensikten har vært å undersøke om myndighetene sikrer at virkemidlene følges opp, og om virkemidlene som finnes, er tilstrekkelige.

Når Riksrevisjonen viser til myndighetene, menes Nærings- og fiskeridepartementet og Kystverket. Fiskeri- og havministeren har sektoransvaret for havner og havneanlegg, mens næringsministeren har sektoransvar for matvareforsyning og drivstofforsyning samt koordineringsansvar for departementenes arbeid med forsyningssikkerhet. Dette innebærer at fiskeri- og havministeren har ansvaret for det forebyggende sikkerhetsarbeidet for maritim infrastruktur, mens næringsmi-

nisteren har ansvar for forsyningssikkerheten og det forebyggende sikkerhetsarbeidet for denne.

For å undersøke hvordan virkemidlene fungerer har Riksrevisjonen gjennomført dokumentanalyser for å få informasjon om hvilke krav som stilles til sikringen av havneanleggene, og hvordan Kystverket og Nærings- og fiskeridepartementet følger opp. Riksrevisjonen har gjennomgått dokumenter som belyser Nærings- og fiskeridepartementets arbeid etter samfunnssikkerhetsinstruksen og sikkerhetsloven. Riksrevisjonen har også gjennomført intervjuer med departementet, Kystverket, et utvalg havner og havneanlegg, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og PST.

Samfunnssikkerhet handler om samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og setter liv og helse i fare. Denne undersøkelsen gjelder bevisste fiendtlige handlinger. Undersøkelsen omfatter i hovedsak perioden 2022–2024, men enkelte analyser går noe lenger tilbake i tid der det har vært relevant å undersøke en lengre tidsperiode.

Undersøkelsen har tatt utgangspunkt i Stortingets vedtak og forutsetninger. Særlig sentrale er følgende:

- Lov om havner og farvann; forskrift om sikring av havneanlegg; det internasjonale regelverket for sikring av skip og havneanlegg (ISPS-koden); Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 725/2004.
- Lov om nasjonal sikkerhet; Innst. 103 L (2017–2018), jf. Prop. 153 L (2016–2017) Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven).
- Innst. 275 S (2020–2021), jf. Meld. St. 5 (2020–2021) Samfunnssikkerhet i en usikker verden.
- Innst. 326 S (2016–2017), jf. Meld. St. 10 (2016–2017) Risiko i et trygt samfunn.
- Innst. 187 S (2017–2018), jf. Meld. St. 38 (2016–2017) IKT-sikkerhet: Et felles ansvar.

Rapporten ble forelagt Nærings- og fiskeridepartementet ved brev 14. februar 2025. Departementet har i brev 18. mars 2025 til Riksrevisjonen gitt kommentarer til rapporten. Kommentarene er i hovedsak innarbeidet i rapporten og i Riksrevisjonens dokument.

Rapporten, riksrevisorkollegiets oversendelsesbrev til de to statsrådene i Nærings- og fiskeridepartementet 24. april 2025 og statsrådenes svar 9. mai 2025 følger som vedlegg til Dokument 3:12 (2024–2025). Rapporten inneholder i tillegg et sikkerhetsgradert vedlegg (BE-GRENSET) iht. sikkerhetsloven § 5–3 første ledd bokstav d.

1.3.1 KONKLUSJONER

Basert på undersøkelsen av myndighetenes arbeid i perioden 2019–2024 konkluderer Riksrevisjonen med følgende:

- Myndighetene har bare til en viss grad oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten.
- Kystverket sørger ikke for at havneanleggene gjør nye vurderinger når trusselbildet endres.
- Myndighetene er for lite oppmerksomme på hvor viktig cybersikring er for havneanleggene.
- Nærings- og fiskeridepartementet har fortsatt ikke avklart om havneanlegg med innenriks passasjertrafikk skal pålegges sikringstiltak.

1.3.2 OVERORDNET VURDERING

Nærings- og fiskeridepartementet har begynt arbeidet med å skaffe seg oversikt over havner som kan ha betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser. Det er likevel kritikkverdig at departementet

- ikke har oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten, og mangler planer for alternative forsyningslinjer hvis slike havneanlegg settes ut av spill
- ikke har sørget for at havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten, er tilstrekkelig sikret for å ivareta denne

For å kunne sikre viktige forsyningslinjer må myndighetene ha oversikt over dem. Det maritime sikringsregelverket skal sørge for at havneanleggene og skipstrafikken sikres mot handlinger som kan true dem, men er ikke alene tilstrekkelig til å sikre at havneanleggene ivaretar samfunnssikkerheten. De store endringene i den sikkerhetspolitiske situasjonen betyr at Nærings- og fiskeridepartementets overordnede ansvar for sikringen av maritim sektor har blitt enda viktigere. Med dagens trusselbilde er det kritikkverdig at Nærings- og fiskeridepartementet har kommet sent i gang med kartleggingen av havner som kan ha betydning for den nasjonale sikkerheten til tross for kjennskap til sårbarheter. Det er også kritikkverdig at departementet ikke har kartlagt hvilken betydning havneanleggene har for forsyningssikkerheten, eller planlagt alternative forsyningslinjer. Når myndighetene ikke har oversikt over hvilke havneanlegg som har strategisk betydning for samfunnssikkerheten, er det ikke mulig for dem å sørge for at disse havneanleggene er tilstrekkelig sikret. Dette kan true samfunnssikkerheten.

Ett av regjeringens prioriterte områder når det gjelder arbeidet med samfunnssikkerhet i transportsektoren, er å sikre kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner. Det maritime sikringsregelverket er ikke innrettet for å sikre at havneanleggene ivaretar samfunnssikkerheten. Likevel har ikke myndighetene sørget for andre tiltak. Dessuten sørger ikke Kystverket for at havneanleggene gjør nye vurderinger av sikringen når trusselbildet endres. Nærings- og fiskeridepartementet og Kystverket har for liten oppmerksomhet på hvor vik-

tig cybersikring er for havneanleggene, og Nærings- og fiskeridepartementet har fortsatt ikke avklart om havneanlegg med innenriks passasjertrafikk skal pålegges sikringstiltak. Konsekvensen av disse svakhetene er at myndighetene ikke har sørget for at sikringen er tilstrekkelig. Dette er samlet sett kritikkverdig fordi mangelfulle sikringstiltak i havneanleggene også kan få konsekvenser for samfunnssikkerheten.

1.3.3 ANBEFALINGER

Undersøkelsen viser at myndighetene ikke har oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten, og at de mangler planer for alternative forsyningslinjer hvis slike havneanlegg settes ut av spill. På denne bakgrunn anbefaler Riksrevisjonen Nærings- og fiskeridepartementet å

- skaffe seg oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten
- sørge for at det foreligger planer for alternative forsyningslinjer hvis disse havneanleggene settes ut av spill
- videreføre verdikartleggingen av havner etter sikkerhetsloven

Undersøkelsen viser videre at myndighetene ikke har sørget for at havneanlegg som har strategisk betydning for samfunnssikkerheten, er tilstrekkelig sikret for å ivareta denne. Riksrevisjonen anbefaler Nærings- og fiskeridepartementet å

- sørge for at cybersikkerheten blir ivaretatt i havneanleggenes sikringsarbeid
- sørge for at endringer i trusselbildet raskt blir ivaretatt i havneanleggenes sikringsarbeid
- vurdere om risikoanalyser og sikringstiltak etter det maritime sikringsregelverket og sikkerhetsloven kan sees i sammenheng i de tilfellene der et havneanlegg også er underlagt sikkerhetsloven

1.3.4 STATSRÅDENES SVAR

Dokument 3:12 (2024–2025) Riksrevisjonens undersøkelse av sikring i havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten ble sendt fiskeri- og havministeren og næringsministeren i Nærings- og fiskeridepartementet. Statsrådenes svar følger i vedlegg 2 og 3 til Riksrevisjonens dokument.

1.3.5 RIKSREVISJONENS UTTALELSE TIL STATSRÅDENES SVAR

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

2. Komiteens behandling

Som ledd i behandlingen av sakene avholdt komiteen en åpen kontrollhøring 2. februar 2026.

Følgende møtte til høringen:

- Forsvarsminister Tore O. Sandvik
- Justis- og beredskapsministere Astri Aas-Hansen
- Næringsminister Cecilie Myrseth
- Fiskeri- og havminister Marianne Sivertsen Næss
- Forsvarssjef general Eirik Johan Kristoffersen
- Direktør Elisabeth Sørbøe Aarsæther, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Kystdirektør Einar Vik Arset
- Tidligere forsvarssjef og leder av totalberedskapskommisjonen Harald Sunde
- Direktør Odin Johannessen, Næringslivets Sikkerhetsråd
- Direktør Kjell-Olav Gammelsæter, Norske Havner

Komiteen besluttet at høringen skulle omhandle – men ikke begrense seg til – følgende problemstillinger:

- Hvilke tiltak har henholdsvis Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet iverksatt for å styrke samordningen og samarbeidet mellom sivil og militær sektor?
- Hvordan er sivilsamfunnets evne til å understøtte Forsvarets behov blitt styrket etter fremleggelsen av Riksrevisjonens dokument 3:11 (2024–2025) og henholdsvis totalberedskapskommisjonen og forsvarskommisjonen av 2021?
- Hva har henholdsvis Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet gjort for å få på plass informasjonssystemer som muliggjør utveksling av sikkerhetsgradert informasjon?
- Hvordan har fiskeri- og havministeren fulgt opp Riksrevisjonens dokument 3:12 (2024–2025) med sikte på tilstrekkelig oversikt og reell sikring av havneanlegg?
- Hva har fiskeri- og havministeren gjort for å forsikre seg om at norske havneanlegg er tilstrekkelig sikret mot digitale angrep?
- Hvilke tiltak har næringsministeren gjort for å styrke forsyningsikkerheten direkte og gjennom eventuell redundans?
- Hva er status i arbeidet med å identifisere kritiske havner, alternativer og infrastruktur?

Referatet fra kontrollhøringen følger som vedlegg til komiteens innstilling.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mette-Gro Karlsen, Sverre Myrli,

Kari Baadstrand Sandnes og Lise Selnes, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen, Pål Morten Borgli, Lars Rem og Aina Stenersen, fra Høyre, Ove Trellevik, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Senterpartiet, Geir Pollestad, fra Rødt, Hege Bae Nyholt, fra Miljøpartiet De Grønne, Julie E. Stuestøl, og fra Kristelig Folkeparti, Jonas Andersen Sayed, viser til Dokument 3:11 (2024–2025) Riksrevisjonens undersøkelse av Totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig og Dokument 3:12 (2024–2025) Riksrevisjonens undersøkelse om sikring av havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten.

3.1 Ad Dokument 3:11 (2024-2025)

Komiteen viser til Riksrevisjonens undersøkelse Totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig, hvor målet har vært å vurdere sivile totalforsvarsaktørers evne til å støtte militære behov på lokalt og regionalt nivå i sikkerhetspolitisk krise og krig. Dette er gjort gjennom å besvare følgende to problemstillinger:

1. I hvilken grad evner sivile aktører på regionalt og lokalt nivå å yte støtte til militære behov i sikkerhetspolitisk krise og krig?
2. Ivaretar Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet sitt respektive ansvar for styring og samordning på en måte som sikrer at målene for sivil støtte til militære behov nås på regionalt og lokalt nivå?

For å utdype og detaljere utfordringsbildet som er tegnet opp av totalberedskapskommisjonen, har Riksrevisjonen undersøkt hvilke konsekvenser utfordringene som kommisjonen pekte på, har for totalforsvarsaktører på regionalt og lokalt nivå. Dette omfatter blant annet statsforvaltere, kommuner, heimevernsdistrikter og offentlige virksomheter med ansvar for samfunnskritiske funksjoner i et utvalg av militærstrategisk viktige regioner.

Komiteen viser til at Riksrevisjonens undersøkelse er avgrenset til sivil støtte til militære behov i rammen av totalforsvaret, og omfatter ikke dermed hele bredden av temaer innenfor totalberedskapen. Komiteen viser videre til at flere beredskapsaktører befinner seg på lokalt og regionalt nivå, og totalforsvarskonseptet hviler på at disse aktørene skal kunne yte både direkte og indirekte støtte til militære behov i sikkerhetspolitisk krise og krig. Med «direkte sivil støtte» menes støtte til militære behov i form av blant annet forsyninger som mat og drivstoff, helsetjenester og transporttjenester. Den «indirekte støtten» handler om å sikre opprettholdelse av samfunnets kritiske funksjoner og et velfungerende sivilsamfunn i krise og krig.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har følgende konklusjoner og vurderinger:

- «Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet har ikke sørget for å etablere sentrale forutsetninger for et velfungerende totalforsvar til tross for en vedtatt satsing på videreutvikling og forbedring av totalforsvaret siden 2016
- Totalforsvarsaktører på regionalt og lokalt nivå har behov for tydeligere behovsbeskrivelser og prioriteringer fra Forsvaret.
 - Det er ikke avklart i hvilket omfang totalforsvarets ressurser er tilgjengelige for og prioritert til Forsvaret i krise og krig.
 - Sivile totalforsvarsaktører på regionalt og lokalt nivå planlegger i liten grad for sikkerhetspolitisk krise og krig.
 - Øvelser bidrar i liten grad til å forberede sivile aktører på å yte støtte til Forsvaret i krise og krig.
 - Sentrale utfordringer i totalforsvaret har vedvart over lang tid uten at iverksatte tiltak har hatt tilstrekkelig effekt.»

Komiteen viser til at Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging på området ikke har vært tilstrekkelig for å løse utfordringer som har vært kjent over lang tid. Disponeringen og prioriteringen av ressursene har vært uklar, etablering av og samordning av planverk for krise og krig er for dårlig, og evaluering og læring fra øvelser på regionalt og lokalt nivå har blitt gjort i for liten grad.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Forsvarsdepartementet ikke har gjort tilstrekkelig for å sikre nødvendige forutsetninger for et velfungerende totalforsvar. Det er fortsatt mangler ved Forsvarets kommunikasjon av behov for sivil støtte, uklarheter rundt disponering og prioritering av ressurser mellom sivil og militær sektor og evalueringer av øvelser på regionalt og lokalt nivå.

Riksrevisjonen mener at dette samlet sett gir sivilsamfunnet dårligere evne enn Stortinget har forutsatt til å understøtte både Forsvaret og allierte styrker og til å opprettholde nødvendig motstandskraft i samfunnet for øvrig i sikkerhetspolitisk krise og krig. I dagens sikkerhetspolitiske situasjon kan dette få alvorlige konsekvenser.

Komiteen viser til, slik Riksrevisjonen selv peker på, at «funnene» Riksrevisjonen har gjort, i all hovedsak er godt kjent og påpekt av både totalberedskapskommisjonen og forsvarskommisjonen. Komiteen vil videre vise til at mange av funnene er under oppfølging gjennom langtidsplanen for forsvarssektoren (LTP), Totalberedskapsmeldingen og Nasjonalt sjøoperasjonssenter (NSS). Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens vurderinger og konklusjoner.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har følgende anbefalinger:

«Riksrevisjonen anbefaler at Justis- og beredskapsdepartementet

- tydeligere kommuniserer forventningene til kommunenes beredskapsarbeid for sikkerhetspolitisk krise og krig
- i samarbeid med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og statsforvalterne sørger for at kommunene har tilgang til relevant informasjon for å kunne planlegge for øvre del av krisespekteret
- tar initiativ til en mer samordnet utvikling av totalforsvaret i sivil sektor for å bedre forutsetningene for beredskapsarbeidet på regionalt og lokalt nivå
- tar initiativ til å forbedre oversikten over ressurser og avhengigheter på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, samt gjør tiltak for å sikre effektiv prioritering av ressurser mellom totalforsvarsaktører i sikkerhetspolitisk krise og krig

Riksrevisjonen anbefaler at Forsvarsdepartementet følger opp at Forsvaret identifiserer og kommuniserer behov for sivil støtte til alle relevante totalforsvarsaktører i tråd med forventninger i den nye langtidsplanen

- følger opp at Forsvaret kommuniserer behov for eiendom, bygg, anlegg og infrastruktur i krise og krig til Forsvarsbygg
- i samarbeid med andre relevante departementer tydeliggjør bruken av Forsvarets beredskapsavtaler og hvordan eventuelle prioriteringsdilemmaer mellom sivil og militær sektor skal håndteres i krise og krig
- sørger for at kritiske beredskapsavtaler ikke utløper uten at erstatningsløsninger foreligger

Riksrevisjonen anbefaler at Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet

- i samarbeid med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, statsforvalterne og Forsvaret følger opp at man i større grad øver på og evaluerer sivil støtte til militære behov på regionalt og lokalt nivå»

Komiteen viser til at justis- og beredskapsministeren i sitt svarbrev til Riksrevisjonen viser til at Riksrevisjonens rapport er et viktig bidrag til det videre arbeidet med oppfølgingen av Totalberedskapsmeldingen. Videre viser hun til at det er igangsatt en rekke tiltak for å imøtekomme Riksrevisjonens kritikk. Blant annet har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) nylig fått i oppdrag å utarbeide en tverrsektoriell veileder for kommunenes rolle og ansvar under væpnet konflikt, krigsfare og lignende forhold. Statsforvalternes budsjett har dessuten blitt økt fra og med 2025. Videre viser hun til at det pågår et arbeid, der Norge er et av tre land som er pilot, med å utvikle minimum operational requirement (MOR) til hvert enkelt medlemsland i NATO for å sikre at medlemslandene kan gi nødvendig støtte til allierte styrker som opererer på deres territorium.

Komiteen viser til at forsvarsministeren i sitt brev til Riksrevisjonen også understreker at Riksrevisjonens funn og anbefalinger er viktige og vil bli tatt inn i det videre forbedringsarbeidet. Forsvarsministeren viser vid-

ere til at anbefalingene vil bli fulgt opp i gjennomføringen av langtidsplanen for forsvarssektoren, reformprogrammet Forsvarssektoren 24, etatsstyring i sektoren og styrket fokus på tverrsektorielt samarbeid på lokalt, regionalt og sentralt nivå. Videre viser forsvarsministeren til at arbeidet med Totalforsvarsåret 2026 er et viktig tiltak for å adressere flere av Riksrevisjonens funn og anbefalinger.

Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger.

Komiteen har sluttet seg til Riksrevisjonens vurderinger og kritikk og er tilfredse med at kontroll- og konstitusjonskomiteen ble enige om å avholde en åpen kontrollhøring for å belyse hvilke tiltak henholdsvis Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har iverksatt for å styrke sivilsamfunnets evne til å understøtte Forsvarets behov etter fremleggelsen av Riksrevisjonens Dokument 3:11 (2024–2025).

Riksrevisjonen mener at det er kritikkverdig at Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging ikke har vært tilstrekkelig for å løse utfordringer som har vært kjent over lang tid, samt at det er kritikkverdig at Forsvarsdepartementet ikke har gjort nødvendige endringer i virkemidler og tiltak for å sikre nødvendige forutsetninger for et velfungerende totalforsvar.

Komiteen mener at å sikre egne borgeres trygghet er en av statens mest grunnleggende oppgaver, og at prioritering av samfunnssikkerhets- og beredskapstiltak må stå høyt i en tid der den sikkerhetspolitiske situasjonen er endret og uforutsigbar. Komiteen ser derfor alvorlig på Riksrevisjonens kritikk av Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging på området.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, vil understreke næringslivets betydning i landets totalforsvar. Dagligvarebransjen, private helseaktører og deres evne til oppskalering har vist seg uvurderlige. Flertallet påpeker at totalberedskap baserer seg på samarbeid og samhandling på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Flertallet viser videre til at Riksrevisjonens rapport konkluderer med at det ikke har blitt sørget for å etablere sentrale forutsetninger for et velfungerende totalforsvar, til tross for en vedtatt satsing på videreutvikling og forbedring av totalforsvaret siden 2016.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at det under høringen 2. februar 2026 ble gitt en ulik fremstilling av status fra henholdsvis Harald Sunde (tidligere forsvarssjef og leder for totalberedskapskommisjonen) på den ene siden og forsvars-

sjef og forsvarsminister på den andre siden. Harald Sunde viste til lite fremgang i å utvikle totalforsvaret, mens forsvarssjefen og forsvarsministeren mente mye er på gang.

Harald Sunde ga beskrivelser av behovet for å implementere sivile private kapasiteter i beredskapsavtaler som øves i fredstid. Sunde ga videre en opplisting av kritiske kapasiteter som i all hovedsak er under privat kontroll. Forsvarssjefen og forsvarsministeren på sin side påpekte at gode prosesser er i gang, og at forhåndsrekvisisjoner er et viktig verktøy som gir beredskap.

Disse medlemmer viser til at det i Riksrevisjonens rapport blir påpekt at det er kritikkverdig at Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging ikke har vært tilstrekkelig for å løse utfordringer som har vært kjent over lang tid, samt at det er kritikkverdig at Forsvarsdepartementet ikke har gjort nødvendige endringer i virkemidler og tiltak for å sikre nødvendige forutsetninger for et velfungerende totalforsvar. Under høringen mente Harald Sunde sendrektigheten skyldes motstand i embetsverk og byråkrati. Disse medlemmer mener dette er et politisk ansvar.

Disse medlemmer viser videre til at det i revisjonsrapporten kommer frem at

«Forsvaret kan under gitte forutsetninger rekvirere ressurser fra sivilsamfunnet ved krise og krig [...] Foreløpig har Forsvaret bare forhåndsrekvirert kjøretøy.»

Disse medlemmer sin oppfatning fra høringen er at Forsvarets ledelse legger stor vekt på at rekvisisjoner skal bidra til å løse beredskapsutfordringer. Rekvisisjoner er et viktig, men ikke et tilstrekkelig beredskapsverktøy. Det kreves avtaler, samhandling og øvelser, påpekes det i revisjonsrapporten.

MANGLENDE SAMSPILL MELLOM MYNDIGHETENE OG PRIVAT SEKTOR I Å ETABLERE ET FUNGERENDE TOTALFORSVAR

Komiteen mener samfunnets evne til å håndtere en krise blant annet beror på hvor godt totalforsvaret fungerer. Forutsetningen er at Forsvaret formidler sitt behov for støtte og får den nødvendige støtten fra sivil næringsliv og offentlige etater. Forutsetningen for et godt samvirke i totalforsvarsøyemed er at det foreligger planverk, samhandling og øving. Riksrevisjonen påpeker også at

«[...] sentrale utfordringer i totalforsvaret har vedvart over lang tid uten at iverksatte tiltak har hatt tilstrekkelig effekt».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at tidligere forsvarssjef og leder for totalberedskapskom-

misjonen, Harald Sunde, under høringen mente mye av det samme som det Riksrevisjonen pekte på i sin rapport: at det var for langt mellom ord og handling. Høringen avdekket et mer nyansert bilde og at nåsituasjonen er vesentlig annerledes enn det Riksrevisjonen avdekket i sin undersøkelse.

De fleste som var innkalt til høringen, var enige om at utfordringene Riksrevisjonen pekte på, for en stor del var i samsvar med det som kom frem både i Forsvarskommisjonens og i totalberedskapskommisjonens rapporter, og dermed velkjente for Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Utfordringene har blitt adressert i så vel langtidsplanen for forsvarssektoren som Totalberedskapsmeldingen som Stortinget har behandlet.

Et annet flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne, Rødt og Kristelig Folkeparti, merker seg funnene i Riksrevisjonens rapport om at det mangler en helhetlig oversikt over hvilke totalberedskapsaktører som er avhengige av de samme ressursene, og at totalforsvarsaktørene på regionalt og lokalt nivå er usikre på hvordan prioriteringer vil påvirke deres ressurstilgang i en krise. I lys av informasjonen som kom frem i komiteens høring, mener dette flertallet at funnene fortsatt fremstår like aktuelle.

Dette flertallet viser til at Odin Johannessen fra Næringslivets Sikkerhetsråd pekte på at næringslivet behøver mer forutsigbarhet og informasjon om Forsvarets behov i en krigssituasjon for å kunne bidra til å sikre kontinuitet. Videre merker dette flertallet seg at forsvarssjef Eirik Kristoffersen, på spørsmål fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne i høringen, svarte bekreftende på at det så langt innen totalforsvarsarbeidet har vært mer oppmerksomhet på hvordan sivil sektor skal understøtte Forsvaret, enn på hvordan sivil sektor skal sikre egen kontinuitet og forsyningssikkerhet. Dette flertallet merker seg også at DSBs direktør Elisabeth Sørbøe Aarsæther sluttet seg til forsvarssjefens svar og erkjente at det er for mye tvil blant næringslivet om hvem som vil ha helt egne forpliktelser i en krigssituasjon, og at dette må jobbes med.

Dette flertallet merker seg at næringsministeren, på spørsmål om sin rolle i dette, beskrev at hun i 2024 fikk en koordinerende rolle i arbeidet med forsyningssikkerhet på tvers av sektorer, og at hun skal

«[...] bidra til at vi jobber systematisk og helhetlig med forsyningssikkerhet på tvers av sektorer, og ikke minst utnytte potensialet som ligger i næringslivet.»

Samtidig oppfatter dette flertallet at næringsministeren i liten grad viste til konkret planlagt eller pågående arbeid som raskt vil kunne styrke samarbeidet

med Forsvarsdepartementet om å etablere prioriteringsmekanismer og kartlegge ressursbehov som videre kan formidles til næringslivet.

Dette flertallet understreker at det er avgjørende å styrke samarbeidet og informasjonsutvekslingen mellom både Forsvaret, sivil side og næringslivet for å sikre stabil infrastruktur og forsyningssikkerhet i krise og krig. Videre forventer dette flertallet at alle relevante departementer trapper opp arbeidet med forsyningssikkerhet betydelig i Totalforsvarsåret 2026. Dette flertallet vil særlig løfte viktigheten av Riksrevisjonens anbefaling om at justis- og beredskapsdepartementet tar initiativ til å forbedre oversikten over ressurser og avhengigheter på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, samt gjør tiltak for å sikre effektiv prioritering av ressurser mellom totalforsvarsaktører i sikkerhetspolitisk krise og krig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet konstaterer at høringen avdekket at mye har skjedd dette siste året etter at Riksrevisjonen la frem sin undersøkelse. Arbeidet med oppfølgingen av Riksrevisjonens anbefalinger er igangsatt, og flere av tiltakene er også langt på vei fulgt opp.

Disse medlemmer er enige med komiteens leder, som i høringen sa:

«Vi skal ikke være tilbakeskuende; vi må vite at disse utfordringene løses.»

Videre sa komiteens leder at det vesentlige er hvorvidt totalforsvaret fungerer bedre per i dag enn for ett år siden. På spørsmål om Riksrevisjonen ville endt opp med samme type kritikk hvis gjennomgangen av Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet hadde skjedd i dag, ville verken forsvarsministeren eller justis- og beredskapsministeren utelukke at det fortsatt vil være mangler i totalberedskapen som vil være gjenstand for kritikk.

Samtidig la forsvarsministeren vekt på at

«[...] veldig mye av det de [Riksrevisjonen] påpekte, er det nå satt fart på. Vi gir tydelige beskjeder til Forsvaret. Vi har omstrukturert Forsvarsdepartementet. Vi har økt fokuset på sivil-militært samarbeid. Vi etablerer SPG, der du kan kommunisere lavgradert og høygradert, som også er viktig, og vi øker bevisstheten.»

Justis- og beredskapsministeren på sin side var klar på at

«[...] vi er bedre stilt i dag enn vi var for ett år siden, da denne rapporten kom, ...»

Videre la hun til:

«[...] vi har et mye bedre samarbeid, vi har mye bedre samordning, vi har et situasjonsbilde som er omforent, og det er et systematisk arbeid, som DSB-

direktøren og forsvarssjefen redegjorde for i sine innlegg og svar.»

Disse medlemmer vil med utgangspunkt i statsrådenes svar vise til at samspillet mellom myndighetene og privat sektor er avgjørende for å etablere et fungerende totalforsvar, slik samfunnets evne til å håndtere krise eller krig beror på hvor godt totalforsvaret fungerer.

Forutsetningen er at Forsvaret formidler sitt behov for støtte, og får den nødvendige støtte fra sivil næringsliv og offentlige etater. Forutsetningen for et godt samvirke i totalforsvarsøyemed er at det foreligger planverk, samhandling og øving. I høringen var det slik disse medlemmer forsto det, ingen uenighet om dette spørsmålet.

I tillegg til at både forsvarsministeren og justis- og beredskapsministeren mente denne avgjørende samhandlingen var blitt bedre, ble det også understreket av andre i høringen. Disse medlemmer vil vise til Næringslivets Sikkerhetsråd ved Odin Johannessen, som var klar på det som også ble slått fast av tidligere forsvarssjef og leder av totalforsvarskommisjonen, Harald Sunde, om at totalforsvaret er helt avhengig av et forpliktende samarbeid med privat sektor – at planer må utvikles, at avtaler om samarbeid må inngås, og at samhandling må øves på for at totalforsvaret skal få full effekt.

Johannessen fulgte opp med at

«Det er meget positivt at det nå tas konkrete grep for å bedre viktige forhold som Riksrevisjonen har beskrevet. Jeg vil nevne følgende:

Forsvaret inviterte i 2025 Næringslivets Sikkerhetsråd, sammen med andre sentrale næringslivsaktører, inn i nasjonal forsvarsplanlegging. Videre har Forsvaret fått på plass en forbindelsesoffiser eller liaisonoffiser, i Næringslivets Sikkerhetsråds beredskapssenter i Næringslivets hus. Dette er også beskrevet i Forsvarets langtidsplan.»

Hvorpå han avsluttet sin innledning med følgende:

«Vi registrerer Riksrevisjonens alvorlige funn, men vil samtidig berømme de departementene – jeg har nevnt to – hvor man som myndighet tar initiativ, identifiserer forbedringspunkter og nå aktivt prøver å involvere næringslivet, slik at vi bygger en totalberedskap av 2026.»

Disse medlemmer vil også vise til hva direktør i DSB Elisabeth Sørboe Aarsæther sa i høringen om samordning:

«DSB deltar aktivt i Forsvarets planprosesser og bidrar til å koordinere Forsvarets behov for bistand fra andre sivile aktører inn i deres planarbeider. Vi ivaretar den sivile koordineringen av vertslandsstøtte i forbindelse med Forsvarets øvelser, [...]»

Videre pekte hun på at DSB jobber med et såkalt artikkel 5-scenario for Norden hvor det samarbeides tett med Sverige og Finland, noe som vil styrke grunnlaget for felles planlegging på sivil side mellom de nordiske landene.

Om samarbeidet med statsforvalterne sa hun følgende:

«Vi har trukket regionalt nivå, ved statsforvalterne, tett inn i arbeidene som pågår nå, slik at statsforvalterne selv kan videreutvikle og samordne totalforsvaret regionalt og lokalt. Det innebærer bl.a. å sikre at sikkerhetspolitisk krise og krig tas inn i det regionale og kommunale beredskapsarbeidet.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne registrerer at det fra ansvarlige myndigheter pekes på gjennomføringen av Totalforsvåret 2026, ikke bare som et ledd i å styrke totalforsvaret, men også som en test som vil gi svar på hvorvidt alle tiltak som nå er satt i gang, er tilstrekkelige – og ikke minst avdekke hvilke svakheter som fortsatt finnes.

Videre mener disse medlemmer at den store militærøvelsen Cold Response hvor 14 land er involvert, og som nylig er gjennomført, vil vise i hvor stor grad totalberedskapen fungerer.

Komiteen mener det vil være riktig å undersøke hvorvidt tiltak som er igangsatt og testet, faktisk har bedret totalforsvaret, og oppfordrer Riksrevisjonen til å foreta en slik undersøkelse etter to år i stedet for tre, slik det normalt gjøres.

3.2 Ad Dokument 3:12 (2024–2025)

Komiteen merker seg at undersøkelsen tydelig beskriver at myndighetene ikke har oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten, og at det mangler planer for alternative forsyningslinjer hvis slike havneanlegg settes ut av spill.

Komiteen merker seg videre Riksrevisjonens konklusjoner:

- «– Myndighetene har bare til en viss grad oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten.
- Kystverket sørger ikke for at havneanleggene gjør nye vurderinger når trusselbildet endres.
- Myndighetene er for lite oppmerksomme på hvor viktig cybersikring er for havneanleggene.
- Nærings- og fiskeridepartementet har fortsatt ikke avklart om havneanlegg med innenriks passasjertrafikk skal pålegges sikringstiltak.»

Komiteen noterer seg at Riksrevisjonen samlet sett mener dette er kritikkverdig, som er nivå to av tre i det systemet for kritikk som Riksrevisjonen benytter. Komiteen sier seg enig i denne konklusjonen.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens overordnede vurdering og slutter seg til at det er kritikkverdig at Nærings- og fiskeridepartementet

- «– ikke har oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten og mangler planer for alternative forsyningslinjer hvis slike havneanlegg settes ut av spill
- ikke har sørget for at havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten, er tilstrekkelig sikret for å ivareta denne»

Komiteen støtter Riksrevisjonens anbefalinger om at Nærings- og fiskeridepartementet må

- «– skaffe seg oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for samfunnssikkerheten
- sørge for at det foreligger planer for alternative forsyningslinjer hvis disse havneanleggene settes ut av spill
- videreføre verdikartleggingen av havner etter sikkerhetsloven
- sørge for at cybersikkerheten blir ivaretatt i havneanleggenes sikringsarbeid
- sørge for at endringer i trusselbildet raskt blir ivaretatt i havneanleggenes sikringsarbeid
- vurdere om risikoanalyser og sikringstiltak etter det maritime sikringsregelverket og sikkerhetsloven kan sees i sammenheng i de tilfellene der et havneanlegg også er underlagt sikkerhetsloven»

Komiteen registrerer det som positivt at statsrådene i hovedsak sier seg enige i viktigheten av at mangelne Riksrevisjonen peker på, blir fulgt opp.

Komiteen registrerer videre at Kystverket påpeker at regelverket er utydelig på enkelte områder, og at et tydeligere regelverk vil kunne bidra til at Kystverket kan stille bedre krav til havnene. Komiteen forutsetter at regjeringen bidrar til å tydeliggjøre regelverket der det er behov for det.

Komiteen vil på grunn av den store samfunnsmessige betydningen oppfordre Riksrevisjonen til å foreta en undersøkelse om sikring av havneanlegg etter to år i stedet for tre, slik det normalt gjøres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at Norge er en kystnasjon, og allierte forsterkninger vil komme inn via norske havner for å transittere til Sverige, Finland og Baltikum. Samtidig er havnene avgjørende viktige for innføring av mat og forsyninger samt for energiproduksjonen i havet. Disse medlemmer erfarer at sivilsamfunnets beredskapsmessige behov for tilgang til havner og forsyningsbaser ikke er tilstrekkelig vurdert av myndighetene. Dette viser også Riksrevisjonens rapport. Disse medlemmer oppfatter da at blant annet samtidighetsproblematikken mellom sivile og militære behov ikke er tilstrekkelig hensyntatt. Riksrevisjonen anbefaler i sin revisjonsrapport også at Forsvarsdepartementet

«[...] sørger for at kritiske beredskapsavtaler ikke utløper uten at erstatningsløsninger foreligger».

MANGLENDE PLANLEGGING, KOORDINERING OG LEDELSE PÅ TVERS AV SEKTORER

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti oppfatter at den manglende implementeringen av alle behov i totalforsvaret synes å ha en klar sammenheng med sektorprinsippet og fraværet av tilstrekkelig tverrsektoriell samhandling og beslutningsmyndighet. Sektorprinsippet kan fungere i stabile fredstidsomgivelser hvor utfordringer ofte kan løses av det relevante fagdepartementet. Beredskapsmessige utfordringer er imidlertid typisk tverrsektorielle og krever styring på tvers av sektorer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Dokument 3:12 om sikring av havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten.

Disse medlemmer slutter seg til Riksrevisjonens vurderinger og kritikk og mener at Riksrevisjonens anbefalinger må følges opp.

Disse medlemmer mener at høringen ga et mer nyansert bilde av nåsituasjonen enn på fremleggelsestidspunktet for undersøkelsen.

Blant annet kom det frem i høringen at det ble fastsatt en ny havneberedskapsforskrift 27. september 2024, som identifiserer havner av særlig forsvarsmessig betydning i et gradert vedlegg. Disse havnene skal ha egne, operative planverk, som skal utarbeides i dialog med Forsvaret og Kystverket, slik at planene er avstemt med Forsvarets behov og Sivilt beredskapssystem. Havnene skal øve på eget planverk, slik at dette er forberedt og kjent i de relevante delene av havnen.

Videre viser disse medlemmer til at det er etablert og igangsatt et havneberedskapsforum som skal sikre samarbeid mellom representanter fra Forsvaret, Kystverket, statsforvalteren, Politidirektoratet og de utpekte havnene. Formålet er blant annet å styrke gjensidig utnyttelse av ressurser.

Disse medlemmer viser også til at det er iverksatt ytterligere tiltak for å styrke sikkerheten i havnene og sørge for at de kan benyttes på en hensiktsmessig måte i krise og krig. Det gjennomføres blant annet verdikartlegging av havner i tråd med sikkerhetsloven, for å få oversikt over eventuelle verdier som må beskyttes ekstra. Som del av arbeidet med militær mobilitet pågår det også kartlegging av militære behov for havneinfrastruktur samt gap mellom nåværende og ønsket tilstand og kapasitet.

Disse medlemmer viser til at Norge er en kystnasjon hvor havner har stor betydning for mat og forsyninger. Næringsministeren har ansvar for matvareforsy-

ning og drivstofforsyning, og fra 2024 fikk hun også en koordinerende rolle i arbeidet med forsyningssikkerhet på tvers av departementenes ansvarsområder.

Disse medlemmer viser til at havner og kaianlegg som har avgjørende betydning for den nasjonale drivstofforsyningen, vurderes løpende gjennom verdikartlegginger i henhold til sikkerhetsloven. Videre har Nærings- og fiskeridepartementet utpekt flere objekter og infrastrukturer innen drivstofforsyningen som er pålagt særskilt beskyttelse innenfor rammen av sikkerhetsloven. Verdikartleggingene omfatter også avhengigheter til havneinfrastruktur. Hvilke konkrete skjermingsverdige verdier dette gjelder, er gradert etter sikkerhetsloven.

I høringen kom det frem at næringsministerens fokus ligger på å sørge for tilgang på varer gjennom opprettholdelse av handel og sørge for at næringslivet kan levere de varer og tjenester samfunnet etterspør, også i kriser og krig. Det er også etablert særskilte beredskapstiltak der det er dokumentert behov for dette.

Dette gjelder lageroppbyggingsplaner for matvarer eller nødstrøm ved grossistlagre av mat. Det er også etablert nødproviantlagre som kan brukes i særskilte situasjoner. Disse medlemmer viser til at næringsministeren er opptatt av å opprettholde handel og tilgang på varer og legge til rette for næringslivets leveranser, og at dette gjøres i tett dialog med næringslivet og Landbruks- og matdepartementet.

Disse medlemmer viser til at den koordinerende rollen for arbeidet med forsyningssikkerhet på tvers av sektorer, som næringsministeren fikk ansvaret for i 2024, skal bidra til at det jobbes systematisk og helhetlig med forsyningssikkerhet på tvers av sektorer, og utnytter potensialet som ligger i næringslivet.

Disse medlemmer viser til at næringsministeren i lys av den skjerpede sikkerhetspolitiske situasjonen sa i høringen at det viktigste hun har gjort, er å opprettholde det formelle partnerskapet med næringsberedskapsrådene i tillegg til å inngå et partnerskap med Næringslivets Sikkerhetsråd. Videre sa hun at hun i 2024 ba Forsvarets forskningsinstitutt om å gjennomføre en analyse av mulige konsekvenser av krig på norsk jord og foreslå mulige tiltak. Forsvarets forskningsinstitutt leverte 5. mars 2026 en rapport om forsyningssikkerheten i krise og krig. Rapporten beskriver blant annet hvordan krig på norsk jord vil se ut, og gir et bedre kunnskapsgrunnlag til å vurdere målrettede og relevante tiltak, for eksempel om det er hensiktsmessig å planlegge alternative forsyningslinjer eller andre kompenserende tiltak, for eksempel beredskapslagre.

Disse medlemmer mener dette gir gode forutsetninger for å videreutvikle forsyningssikkerheten i møte med et skjerpet trusselbilde.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentene og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Dokument 3:11 (2024–2025) – Riksrevisjonens undersøkelse av Totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig – vedlegges protokollen.

II

Dokument 3:12 (2024–2025) – Riksrevisjonens undersøkelse om sikring av havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 24. mars 2026

Per-Willy Amundsen

leder

Lise Selnes

ordfører
for Dokument 3:11

Ove Trellevik

ordfører
for Dokument 3:12

VEDLEGG

Referat fra åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen om

Riksrevisjonens undersøkelse av Totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig og Riksrevisjonens undersøkelse om sikring av havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten

Høring 2. februar 2026 kl. 09:00

Høring med tidligere forsvarssjef og leder av totalberedskapskommisjonen Harald Sunde.....	*2
Høring med Kystverket v/kystdirektør Einar Vik Arset, Næringslivets Sikkerhetsråd v/direktør Odin Johannessen, og Norske Havner v/direktør Kjell-Olav Gammelsæter	*8
Høring med forsvarssjef general Eirik Kristoffersen og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap v/direktør Elisabeth Sørbøe Aarsæther	*19
Høring med justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen og forsvarsminister Tore Onshuus Sandvik.....	*31
Høring med næringsminister Cecilie Myrseth og fiskeri- og havminister Marianne Sivertsen Næss	*45

Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen mandag den 2. februar 2026 kl. 9

Møteleder: Per-Willy Amundsen (komiteens leder)

Sak:

Dokument 3:11 (2024–2025) – Riksrevisjonens undersøkelse av Totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig

Dokument 3:12 (2024–2025) – Riksrevisjonens undersøkelse om sikring av havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten

Møtelederen: God morgen, og velkommen til kontrollhøring i Stortinget.

På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen i Stortinget vil jeg ønske velkommen til denne høringen som ledd i det som er komiteens behandling av to rapporter fra Riksrevisjonen. Det gjelder Dokument 3:11 for 2024–2025, Riksrevisjonens undersøkelse av Totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig, og Dokument 3:12 for 2024–2025, Riksrevisjonens undersøkelse om sikring av havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten.

Denne åpne høringen er basert på de ugraderte versjonene av dokumentene.

I den ene undersøkelsen har Riksrevisjonen vurdert sivile totalforsvarsaktørers evne til å støtte militære behov på lokalt og regionalt nivå i sikkerhetspolitisk krise og krig. Riksrevisjonen har funnet det kritikkverdig at Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging ikke har vært tilstrekkelig for å løse utfordringer som har vært kjent over lang tid. Riksrevisjonen har videre funnet det kritikkverdig at Forsvarsdepartementet ikke har gjort nødvendige endringer i virkemidler og tiltak.

I den andre undersøkelsen har Riksrevisjonen vurdert om myndighetenes virkemidler er egnet til å sikre havneanlegg mot utilsiktede, uønskede handlinger som kan true samfunnssikkerheten. Riksrevisjonen har funnet det kritikkverdig at Nærings- og fiskeridepartementet ikke har sørget for god nok sikring av norske havner.

Begge undersøkelsene ble overlevert Stortinget 20. mai 2025. Problemstillingene har ikke blitt mindre aktuelle i en stadig farligere og mer uforutsigbar verden.

Stortinget skal ferdigbehandle sakene i Totalforsvarsåret 2026, der det overordnede målet er å styrke Norges evne til å forebygge og håndtere sikkerhetspolitiske kriser og krig.

Komiteen har valgt å behandle sakene i en felles innstilling, og det vil omhandle – men ikke begrense seg til – de følgende problemstillingene:

1. Hvilke tiltak har henholdsvis Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet iverksatt

for å styrke samordningen og bedre samarbeidet mellom sivil og militær sektor?

2. Hvordan er sivilsamfunnets evne til å understøtte Forsvarets behov blitt styrket etter fremleggelsen av Riksrevisjonens dokument 3:11 for 2024–2025 og henholdsvis totalberedskapskommisjonen og forsvarskommisjonen av 2021??
3. Hva har henholdsvis Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet gjort for å få på plass informasjonssystemer som muliggjør utveksling av sikkerhetsgradert informasjon?
4. Hvordan har fiskeri- og havministeren fulgt opp Riksrevisjonens dokument 3:12 for 2024–2025 med sikte på tilstrekkelig oversikt og reell sikring av havneanlegg?
5. Hva har fiskeri- og havministeren gjort for å forsikre seg om at norske havneanlegg er tilstrekkelig sikret mot digitale angrep??
6. Hvilke tiltak har næringsministeren gjort for å styrke forsyningssikkerheten direkte og gjennom eventuell redundans?
7. Hva er status i arbeidet med å identifisere kritiske havner, alternativer og infrastruktur??

Følgende personer møter til høringen:

- forsvarsminister Tore Onshuus Sandvik
- justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen
- næringsminister Cecilie Myrseth
- fiskeri- og havminister Marianne Sivertsen Næss
- forsvarssjef general Eirik Kristoffersen
- direktør Elisabeth Sørbøe Aarsæther, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- kystdirektør Einar Vik Arset
- tidligere forsvarssjef og leder av totalberedskapskommisjonen Harald Sunde
- direktør Odin Johannessen, Næringslivets sikkerhetsråd
- direktør Kjell-Olav Gammelsæter, Norske Havner

Det er komiteens håp at denne høringen skal gi nyttig tilleggsinformasjon i saken – som bakgrunn for de konklusjonene komiteen skal treffe i sin endelige innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som er fastsatt i reglement for kontrollhøringer, vil bli fulgt.

Jeg minner om at dette er en åpen høring, og at komiteen bare kan motta taushetsbelagte opplysninger for lukkede dører. Jeg ber alle inviterte og medlemmene av komiteen være særlig oppmerksomme på dette under høringen. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten å røpe opplysninger som er underlagt taushetsplikt, skal den inviterte gjøre komiteen oppmerksom på dette. Under høringen må komiteens medlemmer ikke gjengi eller vise til opplysninger som er underlagt lov- eller instruksfestet taushetsplikt.

Det vil bli tatt referat fra høringen. Referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling i saken. For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konseise som mulig.

Høring med tidligere forsvarssjef og leder av totalberedskapskommisjonen Harald Sunde

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp.

Jeg vil ønske velkommen til tidligere forsvarssjef og leder av totalberedskapskommisjonen Harald Sunde.

Du får 10 minutter til en innledning, og etter innledningen starter komiteens utspørring.

Vær så god!

Harald Sunde: Mange takk for invitasjonen.

Jeg går rett på sak og har en kort innledning.

Jeg vil berømme riksrevisors revisjon i begge rapportene. De funn riksrevisor her har gjort, stemmer helt overens med det totalberedskapskommisjonen fant som grunnlag for sitt arbeid. Kommisjonens oppdrag var ikke å peke på eller utbrodere svakheter, men å kartlegge og danne seg et grunnlag for hvilke tiltak, forberedelser og forbedringer som skulle gjøres i et tjuårsperspektiv. De er omhandlet i detalj i NOU 2023: 17, som er totalberedskapskommisjonens arbeid.

Etter at kommisjonsarbeidet ble avsluttet, har jeg holdt veldig mange foredrag i det ganske land – på lokalt nivå for kommuner og organisasjoner, på regionalt nivå for statsforvaltere og regionale organisasjoner, og også sentralt, både i akademiske fora og i interesseorganisasjoner, f.eks. for Nord universitet i Bodø, som har studie-fag i beredskap.

De inntrykk jeg sitter igjen med etter kommisjonsarbeidet og fram til dags dato, er nøyaktig de samme som vi fant i kommisjonen, og som riksrevisor påpeker i sin rapport. Dette er min personlige vurdering, men det er liten framgang å spore.

Jeg tror det er en tilstrekkelig innledning, og jeg gir ordet til komiteen for videre spørsmål.

Møtelederen: Takk skal du ha, Sunde.

Før vi går videre, vil jeg bare gjøre oppmerksom på at vi har et lydanlegg her som det er viktig å huske å slå på når man skal snakke – dette sier jeg ut fra erfaring – og av når man er ferdig. Det er viktig for referentene, men det er også viktig for at disse høringene kan strømmes.

Da starter vi med komiteens utspørring, og jeg gir ordet til saksordfører Lise Selnes, som har 5 minutter til spørsmål. – Vær så god.

Lise Selnes (A): Tusen takk, leder, og tusen takk til Harald Sunde for innledning. Du er jo ganske tydelig i

det du sier, men jeg følger opp med noen spørsmål fra vår side.

Hva mener du er de viktigste funnene i det Riksrevisjonen har gjort? Du peker på at det er ganske likt det dere har, med bakgrunn i NOU 2023: 17, men er det noe du vil løfte fram?

Harald Sunde: Ja, det er et viktig spørsmål, og jeg skal svare litt omstendelig.

Beredskap bygges nedenfra og oppover. Det er befolkningsperspektivet som må være i fokus, for beredskap angår alle. Dersom en beredskapssituasjon eller hendelse skulle inntre, uansett hvor i spekteret det måtte ligge, vil det treffe i hvert fall én – hvis ikke flere – kommuner. Det treffer i hvert fall lokalt nivå og regionalt nivå, og i en større krise selvfølgelig nasjonalt nivå.

Vi må skape forutsetninger for at beredskapsaktørene – ikke bare kommunen og de formelle aktørene, men alle de som vil bli omfattet av en beredskapssituasjon – har et godt og solid planleggingsgrunnlag. De må vite hva som er krevet av dem, og hva de kan levere. De må gjennomføre sine sårbarhetsanalyser, og beredskap er så enkelt at hvis man identifiserer sin sårbarhet og gjør noe med det, hever man beredskapen. Et av de viktigste funnene hos Riksrevisoren er altså at det mangler et faglig og teknisk grunnlag for en god beredskapsplanlegging. Dette er påtrengende, både lokalt og regionalt.

Jeg kan utdype det noe videre. Etter min tid i beredskapskommisjonen er jeg blitt engasjert av Narvik Havn for å utvikle kapasitetene der. Jeg leder styringsgruppen for det og har gjort det i to år. Det viktige for Narvik Havn er beredskap. Hele Ofoten er et sentralt beredskapsområde, og dette sentrale beredskapsområdet er blitt enda viktigere etter Finlands og Sveriges inntreden i NATO. Det er stor oppmerksomhet fra Finland, og i dette arbeidet har det vært flere delegasjoner fra Finland, både formelle og uformelle og fra både by- og statsnivå, som ser mot kapasiteter og muligheter i Narvik.

Vi har gjennomført møter med Forsvarsdepartementet, vi har gjennomført møter med min tidligere arbeidsplass Forsvarets operative hovedkvarter, og jeg må karakterisere dette som nærmest avvist. Vi har ikke fått noen detaljer rundt hvilke kapasiteter Forsvaret trenger i en beredskapssituasjon i Ofoten.

Jeg har vært sjef for planavdelingen i Forsvarets overkommando, jeg har vært plansjef i NATOs nordkommando, jeg har vært sjef for Forsvarets operative hovedkvarter, jeg har vært sjef for avdelingen for beredskap og operasjoner i Forsvarsdepartementet, og jeg har vært forsvarssjef. Jeg kjenner utmerket godt til alle de begrensede kapasiteter som ligger til grunn for alle planverk for både en mindre konflikt og en krise og for allierte mottak i dette området. Det er meg forunderlig

at man i dag, i denne sikkerhetspolitiske situasjonen, ikke er i stand til å levere kriteriene for et initiativ for å bygge ut mottakskapasiteter i Narvik.

Dette peker Riksrevisoren på.

Lise Selnes (A): Tusen takk for fyldig svar. Jeg fikk mulighet til å følge opp med et spørsmål til, i og med at vi har litt romslig tid i dag.

Noe av det du er inne på innledningsvis, er det jeg ønsker å følge opp. Det handler om manglende samordning, og det er en gjenganger i mange saker i vårt land, mellom mange departementer og også her. Da gjelder det samordningen mellom sivil sektor og militær sektor. I rapporten vises det til veldig mange mangler i det hen-seendet.

Jeg er gammel ordfører. Jeg har vært det i ti år og har jobbet mye med beredskap som ordfører i en kommune. Da er det statsforvalteren som selvsagt veileder og følger opp oss som er ute i kommunene, og de har pekt på at det er vanskelig å være myndighet for dem, fordi de ikke har god nok oversikt.

Da er spørsmålet mitt til deg: Er det overraskende at samordning fortsatt er et problem når det gjelder totalberedskap på regionalt ned mot lokalt nivå?

Harald Sunde: Ikke overraskende, men jeg forventer at byråkratiet og myndighetene skifter gir og får fart i sakene. Jeg tror at for allmennheten, altså for den alminnelige borger, er det åpenbart at den sikkerhetspolitiske situasjonen – og ikke bare den, men også endringer i tiden med teknologisk utvikling, KI, klimændringer, demografi og alt dette som vi behandlet inngående i kommisjonen – gir en grad av hastverk, «a sense of urgency». Da forventer man at myndighetene tar tak, og at det vises spor av handling.

På sentralt nivå påpeker totalberedskapskommisjonen at det er den tverrsektorielle samhandlingen som er kritisk. Vi har et vertikalt silosystem, og vi er nødt til å lage horisontale samhandlingsrutiner, slik at vi koordinerer oss på tvers. Allerede Kåre Willoch med sitt sårbarhetsutvalg påpekte nøyaktig den samme problemstillingen, og det begynner å bli lenge siden. Anbefalingen fra sårbarhetsutvalget var å etablere en silo til, et innenriksdepartement som skulle håndtere dette. Flere har pekt på Statsministerens kontor, men det er jo – på utenlandsk – å betrakte som et «private office»; det er ikke et departement.

Vi valgte altså ikke å løse dette problemet organisatorisk, men prosessuelt. Derfor anbefalte vi sterkt en sivil langtidsplan for beredskap. Nå er ikke langtidsplaner populære i statsforvaltningen, men meningen var at man ikke skulle ta beredskapsansvaret fra noen sektor, men at det måtte samles i en prioritert beredskapsplan

som regjeringen eier, og at det er beredskaps- og justisministeren som eier denne planen og samordner dette.

Hvis man ser for seg at man tar Forsvarets langtidsplan, Nasjonal transportplan og den sivile beredskapsplanen og legger dem over hverandre og deriverer gjennom, var kommisjonen enstemmig, uten dissens, om at vi da kunne få gode prioriteringer av hva som var viktigst, og om hvordan dette kunne få nedslag på sivil side – altså for beredskapsaktørenes, kommunenes og statsforvalterens side – samt på forsvarssiden og ikke minst også på transportsiden, for beredskap er i stort veldig mye logistikk. Det var på det sentrale nivå.

Det er et helt åpenbart funn hos oss at det er en krevende situasjon for mange, mange kommuner i Norges land – og det er ingen overraskelse for Stortinget heller – og særlig for kommuner i grisgrendte strøk med demografiutfordringer, der eldrebølgen er stor og ungdom må søke arbeid andre steder. Vi har altså store utfordringer på det kommunale nivået, og det er også store regionale forskjeller, og derfor anbefalte vi at statsforvalteren må styrkes. Statsforvalteren i hver region må altså utvikle og forfine de sentrale føringer, slik at ikke hver kommune driver og planlegger for hver sin mayday, men faktisk blir rettleidet – rettleidning først og kontroll etterpå – og skape forutsetninger for et regionalt godt beredskapsarbeid på kommunalt nivå.

Møtelederen: Takk for klare og tydelige svar.

Da går vi videre til saksordfører Ove Trellevik, som har 5 minutter til spørsmål. Vær så god.

Ove Trellevik (H): Takk, gode komitéleiar, og takk til Sunde for ei veldig flott innleiing – og utdjupande og gode svar på det min kollega tar opp her.

Eg oppfattar det slik at beredskap er ekstremt komplisert og krevjande, samtidig som det er eit veldig viktig arbeid når det involverer så mange nivå, både militært og sivilt – i mange lag, vil eg seia. Det går også igjen i desse rapportane at alle vil, men ingen får det til. Ingen veit kva dei skal planleggja for, og ingen veit kvar ein på ein måte skal starta.

Det var litt interessant det du hadde vore med på i Narvik, der ein sjølv hadde teke initiativ, oppfatta eg, til å løfta og utfordra Forsvarets hovudkvarter. Ligg det eit ansvar på hamneeigarane for å definera dette, eller kva vil du anbefala oss her på Stortinget å gjera? Eg må seia at eg er ganske i villreie – kven har dette ansvaret? Er det Forsvaret som på ein måte ikkje har vore gode nok på å definera sitt behov, eller er det regjeringa? Eg slit litt med å få tak i kva for ende me skal begynna i.

Harald Sunde: Mange takk for spørsmålet.

Jeg tror jeg må starte med konklusjonen, men først en beskrivelse.

Beredskap er ikke komplisert. Beredskap er enkelt. Det er så enkelt som at du må finne din sårbarhet – Hvor er jeg svak? – og så gjøre noe med det, altså en risiko- og sårbarhetsanalyse som fører til handling. Den store arkitekturen, fra sentralt til lokalt nivå, er vel beskrevet i NOU 2023: 17, altså kommisjonens innstilling.

Grunnen til at det ikke skjer noe, dette er min personlige vurdering, er at embetsverk og byråkrati i de ulike sektorene ikke har vært i stand til å komme seg ut av prosesser og til handling. Tiden krever handling. Stikkordene er Ukraina, Grønland og den canadiske statsministers tale i Davos. Noe som slo både kommisjonen, som vi ikke skriver noe om, og også forsvarskommisjonen – vi reiste jo rundt i de nordiske land, til Brussel, EU og NATO, og Storberget dro også til Washington – da vi kom tilbake og sammenlignet papirene våre, var at alvorsoppfatningen i Norge var langt, langt lavere enn i noe annet land. «The sense of urgency», at vi må komme fra prosess til handling, er helt nødvendig, og dette er ikke vanskelig.

Så konkret til havner, og dette har også Riksrevisjonen pekt på i sin rapport. Havneloven gir hjemmelsgrunnlag for havnesjefer og kommuner – og dette er gjennomgående i alle beredskapssaker. Det er ikke lovgrunnlaget det er noe galt med, men det er oppfølging og gjennomføring. Havnelovens formål, § 1, § 3, myndighet etter loven, § 6, aktsomhetsplikten, § 8, om kommunenes ansvar i farvannet og §§ 14 og 16 gir alle tillegg. Så hjemmelsgrunnlaget eksisterer. Det gjelder også offentlige anskaffelser, noe vi må komme inn på senere i denne sammenheng.

Det som mangler, er rett og slett å komme fra tanke til handling.

Ove Trellevik (H): Når eg snakkar med hamneeigarar, er problemet deira at dei ikkje veit kva dei skal planleggja for. Dei veit ikkje kva det sivile behovet er i deira hamn, og dei veit ikkje kva Forsvaret har behov for i deira hamn. Det er ei problemstilling. Ei anna problemstilling ein ordførar kan ha, er at ein ikkje anar kva ein må gie av helsepersonell til statsforvaltar og staten. Statsforvaltaren veit heller ikkje kva ein skal spørja etter, for ein kjenner ikkje behovet. Så ein kjem liksom ikkje i gang. Det er eit eller anna med hierarkiet i beredskapsplanlegginga her som sviktar.

Er Forsvaret for dårleg på å definera behova sine, noko som igjen skal generera dei sivile behova? Er det det som er den største flaskehalsen, eller er det på departements- og regjeringsnivå ein ikkje klarar å starta dette arbeidet?

Harald Sunde: Leder, unnskyld, jeg tror jeg må bruke noe mer tid på forklaringen, for dette er en meget omfattende sak, men det er kjernen i hele saken.

Jeg har allerede svart på hvor jeg oppfatter at problemet ligger, og det er i embetsverket og byråkratiet. Det er helt riktig at på det lokale og regionale nivået står man uten tilstrekkelig grunnlag for å gjennomføre beredskapsplanleggingen. Det skyldes til dels mangel på ressurser – flere kommuner har ikke en beredskapskoordinator, men de fleste har nå en halv stilling. Det handler om kapasiteten.

Skal Norge få god beredskap, må vi ganske enkelt løfte i lag. Alle sammen må løfte beredskapen. Det betyr – og dette er også en viktig konklusjon i kommisjonsarbeidet – at de ressursene vi trenger, finnes i næringslivet. Vi må sørge for at det både på sivilsiden, fra nasjonalt nivå og nedover, er klare kriterier for hva man trenger, og tilsvarende fra Forsvarets side. For dette møtes jo i kommunen, i fylket og hos statsforvalteren, og så er det noe eget behov. Hvis vi ikke løfter i lag og får beredskapen inn som en del av hele virket, tror jeg – i tillegg til byråkratiske prosesser – det er kunnskapsmangel.

Et eksempel: I min kontaktflate er det ikke bare Narvik Havn som ønsker å utvikle kapasiteter. Senere denne uken skal jeg til Coop, og jeg har allerede blitt kontaktet av NorgesGruppen. Det er altså næringslivsaktører som er bekymret for vår egen beredskap, der man vet at i en krisetid vil man bli utfordret. Dette arbeidet og denne aktiviteten har allerede startet i påvente av sentrale føringer.

Et annet initiativ er at flere som sitter på store ressurser i landet, altså private selskaper – ikke aksjeselskaper med utenlandsk eierskap, der man ikke har kontroll på kinesisk eierskap og annet – har gått sammen i det de kaller ressursalliansen. De gjør egentlig det offentliges arbeid, der man kartlegger hvilke kapasiteter og ressurser nasjonen trenger i en krisesituasjon. Man gjør dette arbeidet på forhånd i påvente av eller i håp om at myndighetene, Nærings- og fiskeridepartementet, vil ta kontakt for å kartlegge og melde behov.

Møtelederen: Igjen takk for at du bidrar til å opplyse komiteen tydelig og klart. Du kommer med beskrivelser som på mange måter bekrefter det inntrykket vi får når vi leser Riksrevisjonens rapporter.

Nå skal vi ha en åpen spørsmålsrunde på inntil 30 minutter, der hvert enkelt parti får mulighet til å stille spørsmål. Vi starter med Fremskrittspartiet og meg selv.

Mitt spørsmål er i retning av at dette er kjente forhold, i den forstand – i hvert fall var opplevelsen den – at man under den kalde krigen hadde de samme systemene på plass, at man hadde det samarbeidet og den behovsforståelsen i Forsvaret og i næringslivet avtalemessig. Opplevelsen var at man hadde disse funksjonene på plass. Vi fikk heldigvis aldri prøvd dem i praksis, men jeg tror de aller fleste deler den opplevelsen. Så skjer selvføl-

gelig det vi vet: murens fall og nedbygging av forsvar, da også totalforsvaret.

Behovet melder seg på nytt, og man skal starte gjenoppbyggingen – en ting er det forsvarsmessige, men totalforsvaret ser ikke ut til å komme videre. De beskrivelserne vi kan lese, og som har vært gjeldende over tid, er i det hele tatt frustrerende. Hvis man skal lære litt av historien: Hvilke forhold var det som gjorde at man den gangen, altså pre Berlinmurens fall, hadde forutsetninger og visshet om hvordan man skulle agere, hadde planverk, hadde kunnskapen inne? Om man ikke har det i dag: Er det noe vi bør hente tilbake av gammel kunnskap, gammel visdom – hva vet jeg – som på mange måter har gått tapt?

Harald Sunde: Jeg er gammel nok til å ha min grunnleggende utdanning og mye av min militære tid under den kalde krigen, og jeg kjenner det gamle beredskapssystemet veldig godt. Det er helt riktig; da hadde vi et sammenhengende beredskapssystem som ble tatt på alvor fordi krigsfaren var overhengende, og det var fra null til hundre på én gang. Det var ikke noe «litt konflikt» og «litt mer konflikt». Hvis krigen kom, var det med full tyngde og en atomkrig.

Da var det stort siviltforsvar. Det var dekningsrom til store deler av befolkningen, og det var leveransekontrakter på forsyninger, fordi krig er logistikk. Det var befolkningsutflytting. Alle visste at dersom Warzawapakten angrep, ville de komme i Skjebergkilen. Befolkningen i Fredrikstad og Sarpsborg skulle da flyttes ut, og det eneste stedet i Norges land de kunne bo, var i Norges største hyttebyer, Sjusjøen og Nordseter, i nærheten av der jeg bor.

Da jeg dro til meieriet som smågutt, lurte jeg på hva i all verden slags rare maskiner som var lagret på bakrommet. Det var maskiner som skulle lage piller. Alle, også både veterinæren og kommunelegen, visste at når de fra Fredrikstad og Sarpsborg kom til Sjusjøen, ville alle få magesyke om 14 dager, for der fantes det ikke noe renovasjon. Ergo måtte man forhåndslagre virkemidler og produksjon av tabletter på meieriet i Moelv, slik at man kunne stoppe epidemien på Sjusjøen. Dette er bare et banalt eksempel, men hva forteller det om historien? At hele næringskjeden var tenkt nøye gjennom.

Så kom Berlinmurens fall, og jeg tror alle forstår at det var om å gjøre å redusere forsvarskostnader for å dekke andre behov da krigsfaren ble borte. Jeg pleier å si at på min vakt som forsvarssjef var jeg så uheldig at jeg var helt nede i bunnen av dumpen. Alt var nedbygd, og det var om å gjøre å finne ut hvilke tiltak vi for enhver pris måtte beholde. Vi sendte våre unge kvinner og menn til operasjoner i utlandet, og beredskap og det hele var glemt.

Jeg tiltrådte i 2009. I 2010 var Forsvarets logistikkorganisasjon under omstilling. Det var omstilling i Forsvaret, med reduksjoner, omstillinger og sparing av penger, og operasjoner i utlandet. Forsvarssjefens instruks er krystallklar: hvilken rolle forsvarssjefen har, hvilket ansvar forsvarssjefen har, og hvilken myndighet forsvarssjefen har. Jeg tok en varetelling i 2010, etter ett år, for å kontrollere beredskapen. Forsvaret hadde flere tusen avtaler med næringslivet om innkjøp av varer og tjenester. Jeg sa: Legg alt til side og plukk ut dem som har beredskapshensyn, dem som er inngått for beredskapshensyn. Det var i alt 893 avtaler. Da avtalene ble gått gjennom, viste det seg at alle – samtlige, ikke ett unntak – hadde force majeure, det vil si at leverandøren kunne si opp avtalen uten forklaring når som helst. Det var null beredskap.

Det førte til at jeg igangsatte et arbeid med nye strategiske leveranseavtaler til Forsvaret. Det var avtaler mellom forsvar og næringsliv, ikke bare til formål hos Forsvaret, men avtaler som kunne benyttes til hele landets beredskap. Min etterfølger Haakon Bruun-Hanssen videreførte dette arbeidet, og det ble ledet av sjef for Forsvarets logistikkorganisasjon. Det ble testet under øvelsen Trident Juncture i 2018, med den beste karakteren NATO kunne gi, at nå var beredskapen tilbake.

Alle disse avtalene som var basert på unntaksbestemmelsene i EØS av beredskapsmessige årsaker, er avvirket av Forsvarsdepartementet uten at det har kommet nye avtaler for å erstatte dem. Det peker Riksrevisoren på. Jeg kan ikke med min beste forstand forstå hvorfor disse avtalene er avvirket.

Jeg har fått daværende logistikk-sjef til å gjennomføre en revisjon. Det vil være for langt å redegjøre for det under denne høringen, men jeg har et dokument som jeg overbringer til komiteen, hvor dette er gjort rede for.

Både forsvarskommisjonen ledet av Knut Storberget og totalberedskapskommisjonen ledet av meg selv konkluderte med at vi får verken sivil eller militær beredskap hvis vi ikke involverer næringslivet. Det er der ressursene ligger. Jeg kan som et eksempel si at skal man gjennomføre beredskap eller militære operasjoner, trenger man satellittkommunikasjon – tenk på Ukraina. Av all satellittkommunikasjon eies 70 pst. privat.

Av Host Nation Support er det 75 pst. Når vi tar imot allierte forsterkninger, har landet forpliktet seg til å gi havnekapasiteter, gi understøttelse i alle klasseforsyninger – Riksrevisoren har laget en utmerket beskrivelse av disse klassene av forsyninger i sin rapport – og så videre. Av alt det Norge har forpliktet å understøtte allierte forsterkninger med, eies 75 pst. privat. Av all den maten vi trenger, eies 85 pst. privat. Av alle de transportmidler vi trenger i en nødsituasjon, eies 90 pst. privat, og 96 pst. av all internettilknytning eies privat.

Det er åpenbart at hvis vi ikke lager beredskapsavtaler for å få tilgang til disse ressursene, får vi ingen beredskap. Det er denne nærmest aversjonen mot å tilnærme seg næringslivet som hindrer framgang og effekt av dette.

Regjeringen har også iverksatt to utredninger med anskaffelsesutvalget, som har kommet med to NOU-er. Det er NOU 2024: 9 som er den viktigste. Den beskriver det juridiske grunnlaget for anskaffelsene, og der konkluderer de med at både under og over terskelen i EØS er regelverket ikke til hinder for beredskapsavtaler.

Vi kommer ikke i mål med verken forsvarsløftet eller med Meld. St. 9 for 2024–2025, totalberedskapsmeldingen, hvis vi ikke involverer og starter dette arbeidet. Jeg våger å påstå at selv 1 624 mrd. kr til forsvarsløftet fram til 2036 ikke er tilstrekkelig for å nå den ambisjonen som ligger der.

Hvis vi kalkulerer og beregner driftskostnadsveksten for strukturen som ligger i forsvarsløftet – og jeg har sittet med dette arbeidet direkte tidligere – ser vi at den eneste måten vi klarer å få til dette på, er ved å invitere alle de ressursene vi har i kongeriket, til å delta i det store fellesløftet og skape trygghet og fred for folket vårt.

Det er et banalt eksempel jeg ofte bruker om matforsyning – sulten og tørst blir du først, sier vi på Hedmarken. Det vil jo være helt meningsløst å bygge et proviantmagasin ute i en skog, for matvarer er datostemplet. Vi må ha sirkulære buffere som går i forsyningskjeden. Derfor ser Coop nå – på eget initiativ – på detaljledene sine og har forsterkede butikker som forsyningspunkter til befolkningen. Da tenker vi rett. Derfor er det nødvendig ikke å peke og skylde så mye på hverandre, men komme i gang, for vi må få dette til så snart som overhodet mulig.

Møtelederen: Takk. Da går vi videre i den åpne spørsmålsrunden, og Hege Bae Nyholt, fra Rødt, har mulighet til å komme med et spørsmål.

Hege Bae Nyholt (R): Tusen takk for både innledning og veldig fyldige svar. Det er jo stort alvor, men du peker også på en del løsninger som gir håp og muligheter.

Mitt spørsmål er egentlig et utdypingsspørsmål. Opplever du at totalberedskapskommisjonens konklusjoner og anbefalinger i tilstrekkelig grad er blitt tatt på alvor i tiden som har gått siden utvalgets utredning ble avgitt i juni 2023? Det føler jeg at du kanskje har svart på, men er det felt som etter ditt syn ikke prioriteres i den grad de bør? Er det noe som er særlig viktig? Er det noen blindsoner vi bør ta tak i øyeblikkelig?

Harald Sunde: Takk for spørsmålet. Jeg mener det absolutt er håp og muligheter. Vi har verdens beste for-

utsetninger for å lykkes. Vi har et trepartssamarbeid mellom det offentlige, arbeidstakerorganisasjoner og næringslivet, som er et fenomenalt utgangspunkt. Vi ser at næringslivet tar initiativ selv, og vi ser at de fagorganiserte tar initiativ selv. Jeg tror jeg har holdt foredrag for de fleste fagorganisasjonene, og jeg føler at det er et veldig trykk derfra. Det er tredjeparten, det offentlige, som må skifte gir og få opp farten. Der tror jeg vi har snublet oss bort i byråkrati.

Jeg vil understreke at når vi på forsiden av denne NOU-en skriver «Nå er det alvor», er ikke det for å få en tabloid oppmerksomhetsplakat der. Jeg kan fortelle at i det siste møtet hvor vi sammenfattet og kryssrefererte alle funn, gikk det et sukk gjennom hele kommisjonen, og vi sa: Oi, nå er det alvor. Det har ikke blitt mindre i tiden etterpå. Derfor er jeg som kommisjonsleder veldig glad for at det er fullstendig konsensus. Det er ikke uenighet om et komma i innstillingen. Alt det vesentlige av kommisjonens innstilling finnes igjen i Meld. St. 9 for 2024–2025, altså Totalberedskapsmeldingen. Nå gjelder det å komme fra grunnlag til handling.

Jeg tror det som er viktigst og mest alvorlig, og det har jeg allerede nevnt, er to ting. Vi må ha et fokus nedenfra og oppover. Vi må ha et befolkningsperspektiv – deretter kommune, deretter region og deretter det nasjonale. Og så må vi hente ressursene våre. De fleste av oss går på arbeid i det private næringsliv. Det er ikke noe farlig. Det er der vi får lønn. Det er der vi skaper verdier. Det er der vi har mestring. Det offentlige tillitsapparatet vårt må da se å bruke disse ressursene, for hvis vi ikke løfter i lag, kommer vi aldri i verden til å klare det.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Julie E. Stuestøl fra Miljøpartiet De Grønne som får ordet.

Julie E. Stuestøl (MDG): Takk, leder, og takk for gode og fyldige svar så langt.

Du har gjentatt flere ganger nå at embetsverket og byråkratiet er en flaskehals, eller en stor del av problemet, sånn jeg forstår det. Disse styres jo av politisk ledelse og politiske signaler om hva som er viktig. Du har også nevnt dette med at vi har store forventninger og behov både regionalt og lokalt – f.eks. eldreomsorg i kommunene, som nok tar mye av fokuset til politisk ledelse lokalt.

Når jeg leser Totalberedskapsmeldingen etter at jeg har lest kommisjonsrapporten, er det noen ting som kanskje er tydeligere i totalberedskapskommisjonens rapport enn det som vektlegges i meldingen. Blant annet merker jeg meg at trusselen som kommer av klimændringer, og behovet for europeisk samarbeid er eksempler på noe man på et vis har det politiske privilegiet til å vektlegge i større eller mindre grad i en melding til Stortinget. Vi vet også – som du på en måte er inne på –

at noe av det du peker på, f.eks. forsyningssikkerhet, kan være uavhengig av typen krise som rammer samfunnet – om det er sikkerhetspolitikk, naturhendelser eller en pandemi, som vi også så at påvirket forsyningskjedene.

Spørsmålet mitt er: Når vi peker på dette med embetsverk og byråkrati, kan du si noe om i hvilken grad en manglende «sense of urgency» i byråkratiet kan tillegges politisk ledelse – ikke bare i Justisdepartementet og Forsvaret, men også i andre departementer?

Harald Sunde: Ja, jeg vil være tydelig på at det er all min livserfaring – ved selv å ha jobbet også innenfor departementsstrukturen og i den ytre etat – at det er prosessorientert. Det er min personlige vurdering. Politisk ledelse kan ikke jeg vektlegge; jeg går ikke inn på det området i det hele tatt.

Det er byråkratiets natur, og det har jo mange styrker og alt sånt, men akkurat i dette tilfellet, hvor det er alvorlig og vi må komme til resultater på kort tid, er vi nødt til å gå inn og se på prosedyrene våre og komme fra prosess og prosedyre til handling.

Et byråkrati skal også være sendrektig i sin natur av og til, men nå er vi i en situasjon hvor handling kreves. Vi har en flat struktur i landet vårt. Vi har korte veier, vi har små forskjeller og alt dette som ligger i verdigrunnlaget vårt. Da må vi også kunne endre oss, slik at vi kan få til noe på en rask måte når det kreves. Det er det jeg etterlyser. Det tror jeg først og fremst ligger i de prosesser og prosedyrer vi har, slik at det må være resultatorientert. Vi må være raske. Så enkelt er det. Det var hoveddelen av spørsmålet.

Jeg oppfatter at den nåværende regjeringen er veldig opptatt av å samhandle. Riksrevisjonen har drevet med dette fra 2016, og nå skriver vi altså 2026. Når vi ser på grunnlaget for den sikkerhetspolitiske situasjonen, er det liten framgang, og det har gått over ti år. Det er derfor jeg er så tydelig på det med å komme til resultater, men det er også mange andre positive trekk, f.eks. det nordiske samarbeidet. Vi må gjøre dette i det nordiske samarbeidet. Der ser jeg at alle partier er framoverlente. Vi må tenke på våre nære allierte når vi har den amerikanske presidenten vi har. Vi har en verden hvor stormaktene blir større, og som den canadiske statsministeren sier: Vi sitter ikke ved bordet, vi er på menyen. Vi må på en måte finne våre venner, og vi må løfte i lag utover våre egne landegrenser. Der synes jeg alle politiske partier er framoverlente og aktive, så det er ikke noe sånt generelt, men det gjelder dette med prosedyre.

Møtelederen: Takk, da er neste inntegnede Sverre Myrli fra Arbeiderpartiet.

Sverre Myrli (A): Siden både lederen og Sunde setter pris på en god historie – det vet jeg erfaringsmessig –

får det meg til å minnes konferansen som ble holdt i Troms på 1990-tallet, da det ble bestemt at Forsvaret skulle bygges ned. Overskriften i lokalavisa var følgende: Stor fredsfrykt i Indre Troms. Vi er vel litt inne på det når vi nå hører hvordan det artet seg, og resultatet av det.

Riksrevisjonen sier at det mangler helhetlig oversikt over sivile ressurser. Det står også i rapporten at når det gjelder Forsvarets beredskapsavtaler med sivile aktører, er det utfordrende å få en oversikt over det. Det har for så vidt Sunde vært ganske godt inne på. Det nevnes også noe ganske enkelt, vil jeg si, som at det er uklart angående fritaksordning for sivilt nøkkelpersonell og eventuelt mobilisering fra Forsvarets side – altså at personell som jobber i sykehus eller med brann og redning, strømfor- syning eller vannforsyning, ikke skal mobiliseres av Forsvaret, og at det er uklart om det er en oversikt over det. Det høres jo ganske banalt ut – å ha oversikt over slike ting – og det er egentlig litt overraskende å lese det i Riksrevisjonens rapport. Jeg er ikke opptatt av å finne ut hvem som ikke har gjort jobben sin, men vi må jo lære av dette, og spørsmålene er rett og slett: Deler Sunde disse beskrivelsene? Hvordan kan det ryddes opp i det jeg vil si er ganske enkle ting som dette?

Harald Sunde: Mange takk for et veldig godt spørsmål. Jeg må begynne med en kort innledning. Når man leser Riksrevisjonens rapport, henger vi fortsatt igjen med fred, krise, krig – tripp trapp tresko – som om det er noen klare skiller mellom dette. I dagens sikkerhetspolitiske situasjon kan vi gjerne si at krigen allerede er i gang. Den er på cyberdomenet, den er i de sammensatte trusler. Vi blir utsatt for cyberangrep – ødeleggende, villede cyberangrep – og en organisert kriminalitet som nå etter hvert får nærmest statlige aktørers styrke. Beredskap er ikke noe vi har bare som en reserve i tilfelle. Beredskapen må vi ha og bruke hver eneste dag.

Ukraina er et godt eksempel. Det er ikke slik at dersom krigen skulle komme, er det bare prioriteten som gjør at den må vinnes av Forsvaret eller våre allierte, eller – gud forby – at det i det hele tatt kan komme en krig. Også en militær innsats står på et sivilt samfunn, og det sivile samfunnet bærer Forsvaret. I gamle dager hadde Forsvaret tele- og datatjenester og radiolinje, og de kunne nærmest klare seg autonomt, på egen hånd. Det klarer de ikke lenger, akkurat slik som Ukraina ikke klarer seg på egen hånd. De må ha Starlink, de må ha internettilknytning, de må fly drone, og de må navigere og alt sånt.

Alt det vi har i samfunnet vårt, må fungere for at Forsvaret skal fungere. Det betyr det vi i kommisjonen kalte for den store vareopptellingen av hvilke arbeidsplasser i hele systemet vårt som har en beredskapsfunksjon – slik

at du må bli ved din lest. Det er ikke bare at de som utfører sivile funksjoner i det daglige, må bli også dersom krise eller krig skulle oppstå, men at de kanskje sågar må ha en skiftordning. Det ser vi jo på Gjerdrum. Snakk med ordføreren på Gjerdrum, som måtte ha en skiftordning for i det hele tatt å håndtere den kritiske situasjonen som én kommune kom opp i.

Når vi eskalerer dette til regioner eller til landsmålestokk, må vi gjennomføre en vareopptelling i alle de funksjonene. Det gjør vi delvis gjennom sikkerhetsloven ved å underlegge virksomheter sikkerhetsloven, men det er langt flere virksomheter utover sikkerhetsloven som må opprettholde sin funksjonalitet. Det gjør vi f.eks. med strategiske avtaler, altså beredskapsavtaler med næringslivet. Når vi har gjort opp hele denne vareopptellingen, vil vi se at det er massevis av folk som ikke kan disponeres til verken heimevern, forsvar eller det militære, eller til politi eller sivilforsvar, fordi de har mer enn nok med å løse den oppgaven de har.

Dette er en av de viktige oppgavene vi må sette i gang med snarest. Jeg vet Telenor har gjort mye av dette, for de er så nært på det. Om de er i havn, får de svare for selv, men det er flere virksomheter som nå etter hvert begynner å identifisere hvilke funksjoner de må opprettholde. Kraftforsyning, energi – ja, dere kjenner like godt som meg til alle disse funksjonene i samfunnet som må opprettholdes beredskapsmessig.

Møtelederen: På vegne av komiteen takker jeg for grundige og gode svar som svarer ut de spørsmålene som stilles. Det setter vi pris på.

Det er dessverre på tide å avrunde. Utspørringen er over, men vi gir deg anledning til å holde en oppsummering på 5 minutter – gjerne litt mer enn det. Vi har frem til i hvert fall kl. 10, hvor du står fritt til å gi en kort oppsummering til komiteen.

Harald Sunde: Jeg har mottatt veldig gode spørsmål, og etter mitt skjønn har vi behandlet de viktigste funnene og de viktigste tingene.

Jeg vil framheve én sak til slutt, som jeg har vært inne på mange ganger. Vi må sette i system det som gjelder kontrakter med næringslivet, slik at vi kan gripe til ressurser når vi trenger dem. For i dette bildet, hvor det ikke lenger er akkurat som før, til en kjempekrise inntrer, trenger vi å trekke på disse beredskapskontraktene – kanskje lokalt, kanskje for små ting, om det kommer en pandemi. Da trenger vi å gjøre dette. Det er den beste forsikring vi kan få.

Jeg finner det helt uforståelig når det gjelder de beredskapskontraktene og det regimet som ble etablert, til og med premiært som beste etat av DFØ, og som det gikk gjetord om i hele NATO. Jeg tok med kommisjonen til EU, og de kunne ikke fatte og begripe at beredskapskon-

trakter for beredskap i Norge skulle stride mot konkurransedirektivet i EU eller EØS, for alt dette var jo unntak. Tvert imot – det var kontraproduktivt. De fire friheter i EU er slik at de ikke fungerer hvis ikke hvert land har ordentlig beredskap. Da de fikk høre om alle de kontraktene som var grunnlaget for øvelse Trident Juncture i 2018 – dvs. den internasjonale staben i NATO-hovedkvarteret – kunne de ikke begripe hvordan Norge i det hele tatt kunne komme til en sånn konklusjon.

For å ta en lakmustrøst på det hele dro vi til Finland. Finland har kanskje et av verdens beste beredskaps-systemer, som langt, langt overgår systemene i de andre nordiske landene. Derfor er det en god anbefaling: Reis til Finland og lær! Da vi framla problemstillingen der, kunne de ikke forstå den. For å avslutte med en historie: Den finske offentlighetspersonen vi snakket med, så skarpt på meg og sa: «Vi spør ju inte EU om det.»

Finland har et slikt system, og de har verdens beste beredskap.

Møtelederen: Tusen takk til deg, og takk for at du stilte på denne høringen.

Da tar vi en pause frem til kl. 10.15.

Høringen ble avbrutt kl. 10.00.

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.15

*Høring med Kystverket v/kystdirektør Einar Vik Arset,
Næringslivets Sikkerhetsråd v/direktør Odin
Johannessen, og Norske Havner v/direktør Kjell-Olav
Gammelsæter*

Møtelederen: Da er vi klar til å starte opp igjen, og jeg vil ønske velkommen til kystdirektør Einar Vik Arset, direktør for Næringslivets Sikkerhetsråd, Odin Johannessen, samt direktør for Norske Havner, Kjell-Olav Gammelsæter.

Hver av dere får først inntil 5 minutter til en innledning, og etter innledningene starter komiteens utspørring. Saksordfører Ove Trellevik får inntil 10 minutter til spørsmål, og deretter får partigruppene inntil 5 minutter til spørsmål. Etter det vil det bli en åpen runde på inntil 10 minutter til oppklarende spørsmål. Helt til slutt får de inviterte ordet til en kort oppsummering.

Jeg minner for ordens skyld om at dette er en åpen høring, og at komiteen bare kan motta taushetsbelagt informasjon for lukkede dører. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten å røpe opplysninger underlagt taushetsplikt, skal de inviterte gjøre komiteen oppmerksom på det. Under høringen må komiteens medlemmer ikke

gjengi eller vise til opplysninger underlagt lov- eller instruksfestet taushetsplikt.

Det er viktig å svare kort og konsist på komiteens spørsmål.

Da starter vi med kystdirektør Einar Vik Arset. Du har med deg Arve Dimmen, som er direktør for avdelingen for navigasjonsteknologi og maritime tjenester, som bisitter. Velkommen til deg også. Da har kystdirektøren 5 minutter til en innledning. Vær så god.

Einar Vik Arset: Takk for invitasjonen til høyringa. Kystverket verdset den interessa Stortinget viser for både sikring og sikkerheit. Hovudoppgåva vår er å sørge for sikker, effektiv og robust sjøtransport langs kysten. Vi er ein siviletat og ein del av totalforsvaret.

For å ivareta denne oppgåva sørgjer vi for at lys og sjømerke fungerer der dei trengst. Vi utbetrar farleier og byggjer fiskerihamner. Vi driftar sjøtrafikksentralar. Vi har 300 statslosar, og losen er ofte einaste representant for Noreg når fartøy kjem til landet. Og vi sørgjer for sivil maritim overvaking av sjøtrafikken både langs kysten og i havområda våre. Vi er altså ikkje først og fremst eit skrivebordsfirma, men har betydelege operative kapasitetar.

Men viktigast i dag: Kystverket er også hamnemyndigheit for eit variert og desentralisert Hamne-Noreg. Vi fører tilsyn med og forvaltar regelverket for maritim sikring for over 600 hamner. Dette er sikringstiltak som skal førebyggje og hindre handlingar som kan skade hamner, hamneanlegg eller skip i hamn.

Oppgåvene til Kystverket har blitt utvida på dette feltet dei siste åra og omfattar no bl.a. bistand til Forsvaret gjennom hamneberedskapsforskrifta, verdikartlegging av norske hamner etter sikkerhetsloven, tilsyn med hamner som er omfatta av digitalsikkerhetsforskrifta, og drift av eit sektorresponsmiljø mot digitale truslar i maritim sektor.

Så til tiltaka som er gjorde, og som går føre seg: Då rapporten til Riksrevisjonen kom i fjor, var vi i gang med å vidareutvikle maritim sikring i tett dialog med Nærings- og fiskeridepartementet og andre relevante aktørar. Føremålet er at norske hamner i størst mogleg grad skal vere trygge og beskytta også i møte med nye truslar. Det er sett i verk fleire tiltak som har høg prioritet hos Nærings- og fiskeridepartementet – og dermed også hos oss. Eit sentralt tiltak er altså verdikartlegging av sentrale hamner i lys av den nye sikkerheitssituasjonen. Føremålet er å klarleggje kva for betydning desse hamnene eventuelt har for nasjonale sikkerheitsinteresser.

Vi utviklar digitale verktøy for betre oppfølging og rapportering frå hamnene. Målet er ei meir strukturert, datadriven og dynamisk oppfølging av ISPS-regelverket,

og vi er komne langt. Det bidreg også til meir effektiv samstilling av maritime data med opplysningar frå andre offentlege register. Erfaring og tilbakemelding frå brukarane dannar eit godt grunnlag for vidareutvikling.

Eg vil også trekkje fram at sektorresponsmiljøet for maritim sektor, SRM, fungerer godt etter to års drift. SRM-ane har ansvar for å identifisere, formidle og handtere digitale sårbarheiter og truslar i sektoren på tvers av sektorar og med myndigheitene, som er NSM, Nasjonal sikkerhetsmyndigheit, irekna Nasjonalt cybersikkerheitssenter.

Hovudoppgåva til Kystverket innanfor maritim sikring er altså å følgje opp hamne- og farvasslova, lov om digital sikkerheit og tilhøyrande regelverk. Dei hamnene som er og blir omfatta av sikkerhetslova, blir i tillegg følgde opp av NSM. Kystverket oppdaterer løpande hamnene om moglege sårbarheiter, bl.a. etter innspel frå andre etatar med sikkerhetsansvar og erfaring med hendingar som er innrapporterte av næringa. Vi rettleier relevante hamner når det gjeld å etablere planar for å dekkje behova til Forsvaret.

Rapporten frå Riksrevisjonen om sikring av hamneanlegg frå mai 2025 er viktig, og han er dagsaktuell. Han peikar på behov for styrkt hamnesikring i den nye tida og stadfestar fleire av planane og retningsvala til Kystverket, for trusselbildet mot hamnene har endra seg, og rollene til enkelte hamner vil endre seg. Vi jobbar kontinuerleg med bevisstgjerjing av dei private og offentlege selskapa som eig og opererer norske hamner. Funna til Riksrevisjonen meiner eg vil bidra til eit endå sikrare og meir robust Hamne-Noreg. Takk så langt.

Møtelederen: Da fortsetter vi med Næringslivets Sikkerhetsråd, ved direktør Odin Johannessen. Du har 5 minutter til din innledning – vær så god.

Odin Johannessen: Takk for invitasjonen til å komme hit og gi innspill til Riksrevisjonens undersøkelse. Rapporten bekrefter et bilde NSR, Næringslivets Sikkerhetsråd, har pekt på over tid. Totalforsvaret er avhengig av et forpliktende samarbeid med privat sektor, men planer må utvikles, avtaler om samarbeid må inngås, og samhandlingen må øves på for at totalforsvaret skal få reell effekt.

Det er meget positivt at det nå tas konkrete grep for å bedre viktige forhold som Riksrevisjonen har beskrevet. Jeg vil nevne følgende:

Forsvaret inviterte i 2025 Næringslivets Sikkerhetsråd, sammen med andre sentrale næringslivsaktører, inn i nasjonal forsvarsplanlegging. Videre har Forsvaret fått på plass en forbindelsesoffiser, eller liaisonoffiser, i Næringslivets Sikkerhetsråds beredskapssenter i Næringslivets hus. Dette er også beskrevet i Forsvarets langtidspan.

Samfunnet må fungere for at Forsvaret skal fungere. Nærings- og fiskeridepartementet har utpekt Næringslivets Sikkerhetsråd som et sektorvist responsmiljø for de delene av næringslivet som faller inn under departementets ansvarsområde, med unntak av de som ikke er underlagt et slikt sektorvist responsmiljø fra før av. Dette viser departementets vilje til å gå fra ord til handling og styrke næringslivets digitale grunnsikring. Det er viktig, for kategoriene «fred», «krise», «krig» gjelder ikke. Hvis vi leser myndighetenes eller sikkerhetstjenestenes vurderinger fra mange år tilbake i tid, beskriver de at vi står i sikkerhetspolitisk utfordrende tider, hvor denne tydelige overgangen ikke lenger kan beskrives.

Derfor er det viktig, som Riksrevisjonen påviser, at involvering i planverk må gi forutsigbarhet. Vi ser på invitasjonen fra Forsvarets operative hovedkvarter til å delta i planprosesser som et gjennombrudd i den sammenheng. Vi er kjent med at Forsvaret har utviklet behovsbeskrivelser, men at denne prosessen har stoppet opp i forsvarssektoren. Behovene er derfor ikke videreformidlet. Det er vårt håp at vi i Totalforsvarsåret 2026 kan få fart på denne prosessen.

Rapporten peker også på at samhandlingen mellom militær og sivil side har vært mangelfull, og at det har vært uklarheter rundt roller og ansvar. Et tett, strukturert og forutsigbart samarbeid mellom myndighetene og næringslivet er helt nødvendig. Vi i næringslivet eier og drifter store deler av den kritiske infrastrukturen og de verdikjedene Forsvaret faktisk skal operere på, og hvis vi ikke involveres i tilstrekkelig grad, kan det heller ikke forventes at vi skal forstå hva vår rolle er. Vår rolle er «business continuity». Vi skal, uansett hvilken situasjon vi står i, klare å sikre våre verdier og drive forutsigbart og lønnsomt. Det er en forutsetning og faktisk også noe regjeringen har påpekt i den nasjonale sikkerhetsstrategien.

Til slutt: Riksrevisjonen avdekker at kritiske beredskapsavtaler er utløpt. Dette ble nevnt av general Harald Sunde og er for så vidt blitt tatt opp igjen her. Vi vil påpeke at næringslivet trenger gjensidig forpliktende, langsiktige og juridisk holdbare avtaler. Vi skal investere, og investeringene må kunne regnes hjem. Det går ikke an å oppheve dette. EØS-regelverket gir både muligheter og begrensninger, og som også general Sunde sa: Noe vi alltid hører, er: Se til Finland. Vel, finnene klarer dette – da må jammen vi også klare det.

Vi registrerer Riksrevisjonens alvorlige funn, men vil samtidig berømme de departementene – jeg har nevnt to – hvor man som myndighet tar initiativ, identifiserer forbedringspunkter og nå aktivt prøver å involvere næringslivet, slik at vi bygger en totalberedskap av 2026.

Møtelederen: Takk, det var perfekt på tid. Da fortsetter vi med Norske Havner, ved direktør Kjell-Olav

Gammelsæter. Han har med seg Ingvar M. Mathisen, som er styreleder i Norske Havner og havnedirektør i Oslo Havn KF, som bisitter. Velkommen til deg også.

Vær så god, Gammelsæter, du har 5 minutter til din innledning.

Kjell-Olav Gammelsæter: Takk for muligheten til å kunne gi Norske Havners vurdering av Riksrevisjonens rapport om sikring av havneanlegg.

80 pst. av importen vår, 90 pst. av eksporten og omtrent halvparten av landets transport går sjøveien. I en krigssituasjon vil det meste av materiellet også komme via havner. Hvis det svikter i havnene, svikter det for Norge og, i en gitt situasjon, også for våre nye NATO-partnere i øst. Sikring av havner er altså ikke et nisjtema; det handler om Norges evne til å ivareta beredskap og forsyningssikkerhet når det blåser som mest.

Kritikken i rapporten fra Riksrevisjonen handler formelt sett om sikkerhet og beredskap i fredstid, men i dagens geopolitiske situasjon er det ikke mindre alvorlig – tvert imot. Sivil beredskap, militære trusler og krig har mye til felles. Derfor vil våre kommentarer også være preget av det.

Nærings- og fiskeridepartementet peker på at hele transportsektoren er viktig, og at det er summen av sikring i alle ledd som styrker samfunnssikkerheten. Det er delvis riktig. I likhet med Riksrevisjonen mener vi at dette blir for passivt. For enkelte havner finnes det knapt reelle alternativer. Da må vi vite hvilke havner som er strategisk viktige for samfunnet, hvilke vi eventuelt har i reserve, og hva som er statusen på infrastrukturen rundt havnene. En slik oversikt ville gitt departementet et langt bedre grunnlag for tiltak og prioriteringer.

Før jeg går inn på enkelttemaer, vil jeg gi en generell påpekning: Havnene involveres ikke godt nok. Altfor ofte holdes havnene på armlengdes avstand. Det mener vi er en grunnleggende svakhet i dagens arbeid med sikkerhet og beredskap på vårt område. Et ferskt eksempel er pressemeldingen regjeringen kom med rett før jul, om arbeidet med den første langtidsplanen for sivil beredskap. Transport nevnes som ett av tre områder, men det er tydelig at det bare gjelder vei og bane, ikke sjø og havn. For oss er det vanskelig å forstå.

Litt mer konkret, om verdikring: Riksrevisjonen er tydelig kritisk til sikring av verdier etter sikkerhetsloven. Vi forstår det slik at arbeidet er intensivert i 2025, men vi kjenner verken omfang eller resultat. Det som er mest oppsiktsvekkende for oss, er at rapportene som blir utarbeidet for den enkelte havn, ikke blir delt med den havnen det gjelder. Hvordan skal en havn forbedre sikkerheten hvis man ikke får se vurderingen som gjelder den? Hva om det er feil som ikke blir rettet, i rapporten? Her mister vi en viktig mulighet for læring og forbedring.

Dette henger også sammen med en utfordring mange av våre medlemmer melder om: håndtering av gradert informasjon og sikkerhetsklarering. Praksisen oppleves ofte lite profesjonell og ulik mellom sivile og militære myndigheter. Det kan hemme gode prosesser. Det bør være mulig å sikre både nødvendig hemmelighet og nødvendig medvirkning fra havnene.

Til sikring av havneanlegg og behovet for bedre samhandling: Riksrevisjonen mener at Kystverkets praksis ikke sikrer at havnene oppdaterer vurderingene sine når trusselbildet endrer seg. Vårt inntrykk er at de fleste havner er gode på risikovurdering i tråd med ISPS-regelverket, men hvilke samfunnsmessige konsekvenser en hendelse kan få utover den enkelte havn, er det ikke opp til havnen å vurdere, det må nasjonale myndigheter ta ansvar for.

Vi er også enig med Riksrevisjonen i at det bør være rom for forenkling. Mange havner har små administrasjoner. Det å forholde seg til mange ulike myndigheter og flere overlappende regelverk er både tid- og ressurskrevende. Her er det mulig å gjøre sikkerhetsarbeidet både bedre og mer effektivt.

Når det gjelder forsyningssikkerhet: Det er nå trekvart år siden rapporten kom, men vi ser fortsatt begrenset involvering av havnene i arbeidet med sikkerhet og beredskap. Når statsråden trekker fram dialog med næringslivet gjennom næringsberedskapsråd, er det bra, men at havnene – selve navet i forsyningskjeden mange steder – står på utsiden, er vanskelig å forstå.

Vi har sett hvordan Finland gjør det. Der har de et organisert samarbeid mellom havner og myndigheter, med jevnlig møter, med tanke på både militære og sivile forsyninger. I Norge har vi så vidt kommet i gang med havneberedskapsforskriften, men det handler i hovedsak om støtte til Forsvaret. Vi mangler fortsatt gode ordninger for den sivile forsyningsberedskapen. Her må havn og sjø inn i planleggingen.

Kort om cybersikkerhet: Det siste halvåret har temnet fått mer oppmerksomhet. Nytt regelverk kom på plass 1. oktober, og vi har holdt kurs for å løfte kompetansen hos våre medlemmer. Vi er også glad for at NORMA Cyber er utpekt som sektorresponsmiljø for havnene. Det vil særlig hjelpe mindre havner med begrensede ressurser.

Våre medlemmer tar sikkerhet og beredskap svært alvorlig. Mange kjenner seg igjen i Riksrevisjonens funn og ønsker forbedring, men da må havnene integreres bedre i prosessen. Norske Havner er også klare til å bidra, og vi er veldig glade for at vi nå er i gang med autorisering og kan bistå medlemmene våre enda bedre.

Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da starter komiteens utspørring, og vi starter med saksordfører Ove Trellevik, som har inntil 10 minutter til spørsmål – vær så god.

Ove Trellevik (H): Tusen takk for fine, gode og poengterte innleiingar.

Som Riksrevisjonen påpeiker her, og som me òg høyrde Sunde tok til orde for tidlegare, er det her eit stort delta, der det me kanskje erfarer er sivilsamfunnets beredskapsmessige behov for tilgang til hamner og forsyningsbasar, ikkje er vurdert godt nok i totalberedskapssamanheng.

Slik eg oppfattar dei offentleg eigde hamnene – eg går ut frå at Norske Havner snakkar for alle – kan det ein tek opp her, vera ein del av dei utfordringane dei private hamnene opplever. Det er iallfall slik eg oppfattar private hamner, at det kanskje er mykje av det same som det du fortel her. Dei burde kanskje ha vore inviterte, dei òg, men det er avgrensa med moglegheiter i desse høyringane. Eg opplever det faktisk slik at mange av desse private hamnene òg opplever dei same problemstillingane. Næringslivets Sikkerhetsråd varetek kanskje dette på ein eller annan mogleg måte, men har ikkje dette hamneberedskapsrådet som Kystverket er ansvarleg for, eit ansvar for å få koordinert dette og ta opp desse utfordringane hamnene opplever? Korleis vil de løysa dei utfordringane Norske Havner peiker på? Eg opplever jo at mykje av det ligg i fanget dykkar.

Einar Vik Arset: Takk.

Ja, det opplever vi som relevant. Vi skal jo ivareta sjølve ISPS-regelverket, som er eit internasjonalt maritimt sikringsregelverk, og føre tilsyn med ...

Ove Trellevik (H): Jo, det er greitt nok, men dette handlar ikkje om ISPS-regelverket i det heile teke, det handlar om at ei viktig offentleg hamn kan verta sett ut av spel. Kva gjer me viss kornkaia vår ryk, kva alternativ har me då? Kva gjer me viss CCB-basen ryk, kva gjer me med olje- og gassforsyninga? Kva alternativ har me? Det er det som er spørsmålet.

Einar Vik Arset: Eg kjem til det. Vi har også fått i oppgåve å verdikartleggje desse hamnene etter ei gradert liste frå hamneberedskapsforskrifta. Vi har kome godt i gang med det arbeidet. Vi gjer det med grunnlag i god oversikt, domenekunnskap, og vi hentar inn informasjon frå ei rekkje andre statlege verksemder og har god kontakt med relevante hamner og næringslivet som opererer på hamnene. Denne hamneinformasjonen skaffar vi inn med heimel i sikkerheitsloven, gjer det ryddig og greitt, og rådgjev Nærings- og fiskeridepartementet, NFD, om vidare tiltak som ein sektormyndigheit.

Det er ulike typar hamner. Vi brukar å seie at har du sett éi hamn, så har du sett éi hamn. Det er 3 000 anløpspunkt i Noreg, vel 620 av dei er tilrettelagde for internasjonal trafikk. I eit sånt bilde vil det vere vanskeleg å skjere alle over éin kam, og det vil vere uhensiktsmessig med ei statisk liste som ivaretek alle scenarioa. Der må vi jobbe dynamisk, med utgangspunkt i det vi veit om kapasitet, infrastruktur, godsomslag og avgrensingar i den enkelte hamn. Vi opplever å ha løfta oss ein god del på dette arbeidet i seinare tid.

Ove Trellevik (H): Takk. Vil fleire kommentera?

Odin Johannessen: Det er en veldig betimelig og godt beskrevet problemstilling. Vi opplever, fra våre medlemmer, at det er en viss berøringsangst fra myndighetene i det å engasjere seg med næringsliv og næringsvirksomheter. Igjen vil jeg her framheve den veien Forsvaret har begynt å gå, ved Forsvarets operative hovedkvarter. Sammen med en del andre sikkerhetsklarte næringslivsrepresentanter er vi faktisk for første gang invitert inn i detaljert forsvarsplanlegging av Norge.

At dette tar tid, og at dette er krevende prosesser, som vil kunne avdekke reelle behov, må vi respektere. Vi opplever at våre medlemmer og næringslivet er utålmodige, men jeg må berømme de delene av Forsvaret og si at de også oppleves som utålmodige. Vi må klare å løse den floken general Sunde påpekte – det juridiske. Heri tror jeg mye ligger. Man er redd for å gjøre feil, på begge sider, men der det finnes vilje, finnes det muligheter, og den viljen opplever jeg virkelig er til stede.

Kjell-Olav Gammelsæter: Jeg forsto det sånn at jeg også skulle få lov til å svare litt?

Som det ble sagt tidligere, i innledningen her i dag, er jo denne runden for å lære litt. Ting er selvsagt under progresjon, det skjer utvikling på en del felt. Havneberedskapsforumet er etablert, og det har hatt sitt første møte, men det gjelder støtte til Forsvaret i en gitt forsvarsmessig situasjon. Det vi snakker om her, er jo også totalforsvaret, altså den sivile delen. Der er ikke vi involvert på noen som helst måte. Det kommer litt an på hvor stort du spenner lerretet her, men med hensyn til den forsvarsmessige biten, som er omhandlet i havne- og farvannsloven, er det ting på gang. Der har Kystverket satt i gang det som de har fått i oppdrag å gjøre, riktignoks. Det som vi kanskje i tillegg etterlyser litt, er den sivile biten. Hvis vi går til Finland, som jeg har referert til flere ganger her, har jo de et tett samarbeid mellom havnene og nasjonale myndigheter med tanke på både sivil og militær beredskap – og det er egentlig det perspektivet vi mangler her.

Ove Trellevik (H): Men kva kunne du anbefalt meg å gjera? Kva kunne du anbefalt Stortinget å gjera? Er det for lite fokus på dette? Eg oppfattar at det er litt fokus på det, men meiner du at trykket ikkje er godt nok? Har ikkje Kystverket, eller kven det no er som skulle hatt det mandatet, teke dette inn i hamneberedskapsrådet – at det arbeidet òg vert ein del av hamneberedskapsrådet, så det ikkje berre er militært?

Kjell-Olav Gammelsæter: Det er en måte å tenke på, absolutt. Her har jo også samferdselsministeren et ansvar. Jeg nevnte pressemeldingen som kom fra Justisdepartementet før jul, der man snakker om at man skal planlegge for en ny totalberedskapsplan. Det er naturlig å ta med havnene og sjøtransporten inn i det arbeidet, f.eks., men det ser ikke ut som man har tenkt den tanken. Man kan begynne der i alle fall.

Ove Trellevik (H): Til Kystverket: Er det berre Forsvarets problemstillingar de diskuterer i dette hamneberedskapsrådet, og ikkje utfordringane til dei sivile hamnebrukarane, om ei hamn vert sett ut?

Einar Vik Arset: Hamneberedskapsforskriftene er slik formulerte at vi då skal ta utgangspunkt i ei rekkje hamner, men vi har i fyrste omgang prioritert hamner med særleg forsvarsmessig betydning. Så vil vi breidde ut dette i Hamne-Noreg i samarbeid med NSM, Forsvaret og statsforvaltaren. Her tenkjer eg vi er litt inne på det som er nøkkelen, at å bidra til god kunnskapsflyt og informasjonsdeling på tvers av forvaltingsnivåa blir viktig. Eg har sjølv vore rådmann i mange år, og det er ikkje berre berre å sitje i norske primærkommunar og kunne handtere kvar beredskapshending, men det hjelper veldig å få gode råd og god rettleiing. Slik er det òg på hamneområdet.

Verdikartleggingane til sikkerhetsloven er no så si sak, men vi har i tillegg fått i oppgåve å følgje opp dette etter digitalsikkerhetsforskrifta, og vil kunne handtere, i lag med hamnene, cyberhendingar, digitale hendingar og sårbarheiter som er identifiserte i operasjonssystema i hamnene, opp mot IT-systema, for å gjere Hamne-Noreg meir robust.

Så er det ikkje å forvente at den betydninga enkelt-hamnene har utanfor gjerda til hamnene, kan liggje til éi hamn. Det må myndighetene ha oversikt over, det støttar eg fullt ut.

Hamne-Noreg er desentralisert og robust. Vi skal bidra til at regelverket skal vere enkelt å følgje, og vi skal rettleie der det er relevant – og bidra til å styrkje totalforsvaret i lag med andre myndigheter og med næringslivet.

Ove Trellevik: Takk.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Arbeiderpartiet og Lise Selnes, som har 5 minutter til spørsmål. Vær så god!

Lise Selnes (A): Tusen takk, og tusen takk til alle dere for god informasjon og gode svar på de spørsmålene som har kommet. Det kan godt hende mine spørsmål går litt inn i det som allerede er stilt, men: Riksrevisjonen peker på at Forsvarets avtaler må tydeliggjøres, og også prioriteringsdilemmaer mellom sivil og militær sektor, og dere har vært inne på hvordan dette skal håndteres i krise og krig. Det gjelder også samarbeidet mellom forsvarsektoren og aktører i industri og næringsliv. Kan dere si noe om slike avtaler fungerer, og om forsvarssektoren legger stor vekt på disse prioriteringsdilemmaene?

Jeg kan legge til ett punkt til, som dere så vidt har vært innom, som også omhandler kommunenes beredskap. Det handler om den totalforsvarsrapporten som jeg jobber med i tillegg: Hvordan er det kommuner og statsforvaltere jobber med å sikre beredskapen når det gjelder havner?

Odin Johannessen: Nå kan ikke jeg uttale meg om hvordan kommunene arbeider, men jeg kan si litt om hvordan vi arbeider i næringslivet.

For det første må vi forstå at næringslivet er et mangslungent økosystem, og det er stor forskjell på store, mellomstore og små virksomheter. Det er også stor forskjell på hva den enkelte leverer.

Det viktigste næringslivet kan levere, egentlig hele tiden, er den grunnsikringen som trengs for at de kan fortsette å virke, uavhengig av om det er fred, krise eller krig. For som det er sagt her tidligere: Samfunnet under må virke for at Forsvaret skal virke. Det er ingen mulighet for noe annet.

Det vi kan si at vi håper å kunne gå videre med, er det vi kan kalle en totalforsvarsplan for Norge, der myndighetene beskriver hvordan man har tenkt i tilfeller der det blir f.eks. knapphet på arbeidskraft, knapphet på kraft eller energi, eller andre faktorer som påvirker dette normalbildet, og det vi er nødt til å bygge en beredskap for. Det er noe vi bl.a. håper kommer ut av dette Totalforsvarsåret, at vi kan bli bedre på helheten – ikke bare på forsvar, men også på hele sivilsamfunnet.

Lise Selnes (A): Jeg har ett spørsmål til, og siden jeg har tid, benytter jeg muligheten.

Det har vært sagt tidligere her i dag at 90 pst. av alle varer kommer til havner i Norge. Jeg som innlending har jo vært på få havner, men jeg stiller spørsmålet allikevel – og det er til Kystverket: Har vi egentlig tatt den sikkerhetspolitiske situasjonen på stort nok alvor?

Einar Vik Arset: Det er eit stort spørsmål og ei stor problemstilling du reiser. Eg opplever eigentleg det. Ein kan godt seie at «the sense of urgency», som Sunde var innom, har teke si tid i Noreg, og det trur eg vi må erkjenne alle saman – ein kan godt seie frå ein dvale. Men om ein går tilbake til arbeidet med å samordne militære og sivile kapasitetar, var vi involverte i det allereie i 2016 og framover, i lag med Direktoratet for samfunnstryggleik og beredskap, DSB, for å løfte arenaer og samhandling og koordinering.

Eg har tidlegare nemnt hamneberedskapsforskrifta, som er på plass. Krigsnavigasjonsforskrifta er nyleg revurdert og har vore viktig for å klargjere ressursar og personell som kan bli overførte til Forsvaret opp i krisespektret. Eg tenkjer også at det rammeverket som er etablert knytt til transport- og logistikkbehova til Forsvaret, faktisk er ganske nyttig og interessant. Vi gjer ikkje det i eit vakuum, vi gjer det i lag med dei andre transportetatane. Vi jobbar også aust-vest og har hatt ei rekkje nyttige møte med våre nye nordiske NATO-medlemmer. Vi opplever at det er høgt på dagsordenen.

Så i det store og heile er oppfatninga mi at her har både myndighetssida og privat sektor vakna.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet som har 5 minutter, og det er jeg som skal følge det opp.

Mitt spørsmål er til Odin Johannessen.

Vi har jo fått en beskrivelse fra særlig Harald Sunde som er svært nedslående, og som vi også kjenner oss igjen i når vi leser rapportene fra Riksrevisjonen. Det handler om at ting har vært i prosess veldig lenge, men vi må på et eller annet tidspunkt gå fra prosess til handling.

Næringslivet er fundamentalt viktig for vår totalberedskap, det kommer man ikke utenom. Og opplevelsen, beskrivelsen, er jo at man ikke har klart å få på plass ikke minst de avtalene som må være tilgjengelige og den forståelsen som er helt fundamental for å kunne etablere dette totalforsvaret på en troverdig måte. Det blir til og med trukket fram et eksempel med Coop, som på eget initiativ tar grep.

Mitt spørsmål til Odin Johannessen er: Hva er det som fra næringslivets side oppfattes å være problemet? Man viser til prosesser, men handler dette om noen motforestilling i byråkratiet mot å samarbeide med næringslivet? Fra ditt perspektiv: Hvor ligger problemet?

Odin Johannessen: Fra næringslivets side tror jeg problemet ligger i bestillingen. Ja, vi skal drive videre, men hva forventes det av oss? Hva vil Forsvaret kreve, hva vil andre statlige etater kreve, og hvor finnes reguleringsmekanismene, som kanskje var fungerende tidligere? Dette var f.eks. oppe i forbindelse med at det var lite vann i magasinene for noen år siden, hvor vi plutse-

lig sto overfor det som kunne være en potensiell energikrise. Hvem vil få prioritet? Vil vi få prioritet? Har vi noe produksjonsoppdrag for mat, medisiner eller annet som samfunnet trenger? Å gjøre en avklaring innenfor denne totalforsvarsplanen som jeg nevnte i stedet, vil kunne bidra til svar, svar som næringslivet forholder seg til.

Det er også et spørsmål om personell og kompetanse, som Sunde tok opp, og som vi har beskrevet på bestilling, egentlig, til forsvarskommisjonen. Hvem gjør hva, hvor og når? Er det en oppfatning at man her kan rekvirere kompetanse i løsvækt til å gjøre offentlige oppgaver i Forsvaret eller andre steder, og hva risikerer man da hos de næringslivsaktørene som har konkrete oppgaver eller vil jobbe for å kunne fortsette virksomheten, som f.eks. Tine? Jeg tror vi hadde kommet langt hvis vi hadde begynt å gå ned denne veien. Det er en omfattende vei å gå, og det er mye som skal settes i bevegelse her, men la oss nå begynne med NATOs syv grunnleggende forventninger og sikre av disse, som bygger på artikkel 3, faktisk er i orden. Etterpå kan vi gå videre og si at ja, dette må være i orden, og dette må også være i orden – men ta utgangspunkt i de syv tjenesteområdene eller tingene vi som nasjon må sikre for at vi skal sikre at NATO kommer inn.

Møtelederen: Takk for et godt svar. Fra ditt perspektiv – det er ikke sånn at det ligger noe motforestilling i systemet? Det er sendrektighet, av mange årsaker, men det er ikke litt aversjon eller tilbaketrukkenhet fra byråkratiet, politisk ledelse, eller hva vet jeg, mot å involvere næringslivet tilstrekkelig?

Odin Johannessen: Kan jeg få lov til å kaste inn en brannfakk, komitéleder? Brannfakkelen heter ansvarsprinsippet. Svært mange av disse oppgavene går på tvers av departementer og ansvarsområder. Det som adresserer dette, er vår nasjonale sikkerhetsstrategi. Vi kan godt holde fast på prinsippet, men vi må lære å jobbe mer på tvers for at vi skal løse de utfordringene som du spør om og beskriver så godt.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi videre til Rødt og Hege Bae Nyholt, som har 5 minutter til spørsmål – vær så god.

Hege Bae Nyholt (R): Takk for gode og informative innledninger om et utrolig viktig tema. Jeg kommer selv fra Trøndelag, hvor vi har både havnediskusjoner og viktige nøddlagre som skal forsyne både Midt-Norge og resten av den nordlige delen av landet vårt – innimellom lurer jeg på hvordan.

Mitt spørsmål går til kystdirektøren. Riksrevisjonen skriver at med unntak av ved tilsyn har Kystverket ingen

systematiske måter for å fange opp om havneanleggene vurderer konsekvensene endringer i trusselbildet eller den geopolitiske situasjonen kan ha for sårbarheten. I statsrådets svarbrev heter det at departementet i styringsdialogen med Kystverket vil følge opp at Kystverket i større grad bør pålegge aktuelle havneanlegg å oppdatere sikkerhetsrisikoanalysen dersom det skjer endringer i trusselbildet. Hvordan blir dette fulgt opp nå, kan du si noe om det? Beklager, det heter sikringsrisikoanalysen, det var et veldig langt ord.

Einar Vik Arset: Eg brukar berre å kalle det sikringsplanen, for å gjere det enkelt for meg sjølv.

Vi er fullt klar over dette og har i tildelingsbrevet for 2026 òg fått i oppdrag å følge opp dette, nemleg at hamnene skal oppdatere sikringsrisikoanalysane sine løpande når sårbarheitsmeldingar, vaktsemdsmeldingar eller andre opplysningar som dei får kjennskap til frå oss eller andre, inneber at ein må vurdere trusselbildet.

Dette er jo ikkje heimla i ISPS-regelverket, som vi var innom her i innleiinga. Det blei skrive i ei anna tid, etter 11. september i 2001, og omfattar i liten grad det som er knytt til cyberhendingar, nedetid, sårbarheiter og datalekkasjar i digitale anlegg. Der er linken mellom det ordinære ISPS-regelverket og det maritime sikringsregelverket og at vi no med heimel i digitalsikkerheitsforskrifta kan følge opp hamnene.

Hamnene – som det er mange av, som i all hovudsak er private, og ein del kommunale og interkommunale, og som kjenner anlegga sine best – leverer desse analysane sine gjerne heilt mot slutten av femårsperioden, det er jo logisk. Vi har etablert eit digitalt verktøy som vi no ser at kanskje kan løfte dette, for det gjev betre oversikt over verdier og sårbarheiter. Det er meir dynamisk, gjev informasjon òg frå andre statlege verksemdar, hentar inn informasjon frå andre register, det vere seg Brønnøysundregistra, kartregisteret, toll, PST eller andre, slik at det blir lettare for hamnene å gjennomføre sikringsrisikoanalysane sine utanom turnusen. Det trur eg vil vere nyttig for den generelle sikkerheita på hamneanlegga.

I kort: Vi meiner at vi har teke ei meir aktiv rolle. Nærings- og fiskeridepartementet følgjer oss tett på det. Vi har òg blitt flinkare på å dele trussel- og risikobildet, ha betre varsling og tettare dialog. Det er vurderinga mi.

Møtelederen: Da er det Miljøpartiet De Grønne. Jeg gir ordet til Julie E. Stuestøl. Du har 5 minutter – vær så god.

Julie E. Stuestøl (MDG): Takk for innledningene og svarene så langt, og også for tydelighet fra flere av dere. Dere har flere ganger nå pekt på at vi kanskje har kommet lenger når det gjelder understøttelse av Forsvaret,

enn med generell beredskap på sivil side. Dette er da særlig til Næringslivets Sikkerhetsråd og Norske Havner. Vi vet at dette er helt grunnleggende, for selv om Forsvaret trenger å bli understøttet, trenger også resten av samfunnet at vi sikrer forsyningssikkerheten, både i krig og i mindre alvorlige kriser. Det er et faktum at Forsvaret er én sektor, og alle de andre er alle de andre sektorene, så det er ikke så rart at dette er mer komplisert. Næringslivets Sikkerhetsråd er inne på at ansvarsprinsippet ligger der, og det kan være krevende. Det finnes også et prinsipp som heter samordningsprinsippet, så disse skal jo nå klare å samordne seg.

Spørsmålet mitt, som særlig går til Næringslivets Sikkerhetsråd og Norske Havner, er om dere kan si noe om dette som gjelder sivil side og hvor langt unna vi er, på både lokalt, regionalt og nasjonalt nivå, og om det er noen forskjeller mellom de ulike nivåene når det gjelder dette samarbeidet med næringslivet.

Odin Johannessen: På kommunalt nivå varierer det veldig. Det finnes kommuner som er helt i toppen og har tett kontakt med og er integrert med næringslivet i sine beredskapsplaner. Det finnes også dem som ikke eller knapt nok har startet på det arbeidet.

På det regionale nivået, statsforvalternivået, er det vår oppfatning at statsforvalterne har knyttet næringslivet tettere inn i sine beredskapsråd, gjennom å engasjere NHOs regiondirektører. De tar da av seg NHO-hatten og representerer næringslivet bredt. Her understøtter vi fra Næringslivets Sikkerhetsråd det regionale som et slags «back office». Vi hjelper altså til med hvor man kan finne informasjon om noe, osv.

På nasjonalt nivå har nå Nærings- og fiskeridepartementet motivert for at Forsvaret, Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet utnevner NSR som observatør i Sentralt totalforsvarsforum, så der er det også i ferd med å skje positive ting. NSR og de andre jeg har nevnt, er heller ikke hele næringslivet, og det er vi veldig klar over. Vi arbeider da også for å bre ut vår kontaktflate, slik at vi inviterer dem som – jeg holdt på å si – vi ikke naturlig samarbeider med, men som har en rolle i dette beredskapsarbeidet, inn i vårt nettverk, for å si det slik.

Vi skal forandre et helt system. Det tar tid, men vi går nå med raske skritt i riktig retning, og det var også hovedpoenget i innlegget mitt.

Ingvar M. Mathisen: Jeg skal svare på vegne av Norske Havner – hvis stemmen min holder, det vil vise seg.

Jeg synes Johannessen svarte veldig godt på første del av spørsmålet, så jeg slutter meg til det og vil da altså fokusere litt på Norske Havner. Jeg vil også takke general Sunde for veldig sterk og klar tale som jeg på vegne av havnesektoren, som jeg representerer, slutter meg helt og fullt til.

Jeg tror utfordringen har vært at byråkratiet og embetsverket ikke har fått en «sense of urgency», som omtalt tidligere. I et parlamentarisk system ligger det ansvaret til regjeringen. Men i erkjennelsen av det kan endring skje, og jeg ser kimen til endring, og det er viktig å ta med seg.

Jeg tror en faktor her som ikke er blitt direkte berørt, er at de offentlige norske havnene er kommunalt eid. I f.eks. Nasjonal transportplan er vi sorte hull. Vi får ingen direkte støtte der. Tidligere hadde vi noe som het utpekte havner, og det var de havnene som var særlig viktige i det overordnede nasjonale transportnettverket. Burde ikke det være noe vi nå ser på også i et totalforsvarsperspektiv: at når det gjelder de havnene som inkluderes i havneberedskapsforskriften, bør staten få en klarere hånd på rattet?

I mai i fjor var Norske Havner på besøk hos NATO-delegasjonen i Brussel. Min kollega Michael Forland, havnedirektøren i Bergen, sa at det var problematisk å nå fram med perspektivet om hvem som skal ha tilsyn med at kaiene er der når Forsvaret trenger dem, at de har de lastene som skal være der når Forsvaret trenger dem. Hvis man overlater dette bare til kommunale politikere som kanskje ser litt mer snevert på det, tenker jeg at vi har et problem. Jeg tror nasjonale myndigheter må sterkere inn og ha en hånd på rattet for de forsvarsmessig særlig viktige havnene.

Møtelederen: Da er det åpnet for en åpenrunde for oppklaringsspørsmål. Vi starter med Arbeiderpartiet og Sverre Myrli – vær så god.

Sverre Myrli (A): Takk for det, leder, og takk for veldig gode og grundige tilbakemeldinger.

For en som i årevis har vært på dette huset og vært involvert i arbeid med både Nasjonal transportplan for transportsektoren og langtidsplanen for forsvarssektoren, blir utfordringen nå framover å ha flere tanker i hodet samtidig, og at planene stemmer overens. Riksrevisjonen tar i sine rapporter opp arbeidet med planlegging, og det har vi hørt også under høringen her i dag. I den forbindelse har jeg et spørsmål til dem som nå er til stede.

Det er stor interesse der ute for samferdselsprosjekter over hele landet. I årevis har argumentet når det har vært jobbet for samferdselssektoren, vært at dette er et klimaprojekt som det er viktig å prioritere. Nå hører en lite om klima, nå er det beredskap som er det argumenteres for. Det finnes knapt et samferdselsprosjekt nå hvor det ikke argumenteres ut fra beredskap, det være seg veg, jernbane eller havn. Veldig ofte har de engasjert en tidligere offiser som er med og jobber for prosjektet deres.

Mitt spørsmål, når vi nå skal i gang igjen med en revidering av Nasjonal transportplan, er: Hvem koordinerer dette, og hvem skal bestemme hvilke samferdselsprosjekter – og da i særdeleshet havn – som er viktige i et beredskapsperspektiv? Hvis ingen prioriterer der, kommer den lista til å bli utrolig lang framover.

Kjell-Olav Gammelsæter: Jeg skulle gjerne ha prioritert hvis jeg fikk lov til det.

Disse prosessene begynner ofte med at transportetatene samles og går gjennom de prioriteringene som de mener er nødvendige. Jeg tror det har vært noe systemsvikt på det området, men det kan sikkert Einar arrestere meg på, for jeg tror det også er blitt bedre, og at de ulike etatssjefene på både jernbane, vei og sjø i dag er bedre koordinert enn det de har vært tidligere. Likevel tror jeg det er helt avgjørende at man også på direktoratsnivå nå samarbeider veldig tett, slik at man finner de gode løsningene og de prosjektene som er relevante i denne sammenhengen, så vi ikke går i den samme fella – for å kalle det det – som du er inne på: at alle prosjekter enten har et klimastempel eller et forsvarstempel.

Jeg tror dette er veldig sentralt, og at man iallfall bør begynne der: at de etatssjefene som har ansvar for dette, går inn i reelle prosesser og finner gode løsninger, og så får regjeringen ta endelig beslutning til slutt.

Når det er sagt: Det blir ikke noen god havn uten at man har jernbanetilgang, veitilgang eller en god farlei inn til en havn. Da er det bare en kai. Skal man få gode havner som fungerer på en god måte, må man ha infrastruktur som fungerer. Det nytter ikke f.eks. å bruke 20 år på å mudre en farlei eller å ha en vei som har nedsatt tonntrykk. Skal vi komme videre på dette, må vi også se disse tingene i sammenheng.

Møtelederen: Odin Johannessen, du får også muligheten til å svare – ja, alle tre får den muligheten. Vær så god.

Odin Johannessen: Takk.

Nå har vi i løpet av de siste fire–fem årene opplevd aksebrudd i Norge – altså, på militærspåket: Veier og jernbaner er blitt brutt på grunn av vær. Det har gitt oss en viss erfaring med hvordan vareførsel skal gå fra sør til nord og nord til sør her i landet. Det bør tas inn i Nasjonal transportplan. Det kan ikke være slik at en jernbanebro er stengt i et halvt år, og kanskje mer, før den åpnes igjen, uansett om det er et leirskred eller en pilar i en elv som svikter. Det er det ene.

Det andre er at Norge nå har fått en helt ny situasjon med svensk og finsk NATO-inntreden. Vi er ikke lenger nødvendigvis det fremste landet ute på flanken – vi er det for så vidt oppe i nord – vi er også bakre områder og forsyningsmottak for det som skal inn til Sverige og Fin-

land, i en krisesituasjon der navigasjon på Østersjøen kanskje er umulig. Det må også inn i Nasjonal transportplan. Da tror jeg vi er nødt til å involvere våre nordiske kamerater i dette, for å avklare behov og begynne å bygge de reelle mulighetene for at vi faktisk kan fylle den rollen for næringsliv, for samfunn og for totalforsvaret.

Einar Vik Arset: Takk til komiteen og for så vidt òg til Gammelsæter. Vi sit ikkje på nevane for tida, det blir jobba ganske godt med nettopp å sikre at transportformene skal vere godt samordna. Veg, bane og hamner skal knytast tettare saman. Det er blitt eit munnhell at dersom det kjem eit leirskred, blir Noreg delt i to. Slik er det verkeleg ikkje: Ein kan bruke ein desentralisert og robust hamnestruktur med 3 000 alternativ, så her gjeld det òg å tenkje nytt for vareeigarar, og det opplever eg at dei gjer.

I det vidare arbeidet no med Nasjonal transportplan, som vi er tett kopla på – sjølv om vi utgjer berre 3 pst. av den ramma – blir det viktig at NTP og langtidsplanen for Forsvaret er tett og godt integrerte, som Myrli er inne på. Der meiner eg det var eit godt grep som blei gjort i fjor: at rammeverket for transportbehova til Forsvaret skal bli oppdatert årleg – innan utgangen av juni, var det vel. Ein skal oppdatere planverket slik at våre infrastrukturtiltak på sjø og på land er godt samordna med behovet til Forsvaret og krav frå NATO til «minimum operational requirements», som det heiter.

Så har vi fått revitalisert samarbeidet med nordiske land. Det har vore nemnt før i dag. Finnane og andre er på besøk i hamner over ein låg sko, og vi ser på logistikk-løysingane, transportrutene, intermodalitet og omlasting, også i aksen aust–vest, og opplever det som nyttig og relevant. Her trur eg eg berre kan seie at dette arbeidet løftar seg.

Ingvar M. Mathisen: Det ble nevnt her at da man hadde et såkalt aksebrudd i Trøndelag, hadde Trondheim Havn og andre på plass en robust erstatning, med tanke på de to skipene som kunne bli chartret inn, men de hadde ikke det tilstrekkelige grunnlaget til å gjøre det. Vi mangler en beredskap også for den typen ting. Selv om vi har masse havner som utmerket godt kan håndtere det, må vi ha et system som kan faktisk iverksette det.

Møtelederen: Jeg oppfatter at det ikke står på viljen fra deres side til å gjøre deres jobb i beredskapssystemet.

Vi kommer litt tilbake til det jeg spurte om i stad. Det er selvfølgelig ganske frustrerende for Stortinget også å oppleve at vi kommer med mange merknader og fatter vedtak, og vi forventer at det får konsekvenser og at vi ser nytten av det, men det gjør vi ikke nødvendigvis.

Det er mye det denne høringen handler om – å prøve å identifisere hvor hunden ligger begravd, hvor problemet ligger.

Vi har alle fått forståelsen av at det ikke er mangel på prosesser. Det er åpenbart – kanskje i hvert fall i deler av dette – at det er en manglende «sense of urgency», og vi må klare å komme videre. Mitt spørsmål er følgende, og den av dere som føler seg truffet, får svare: Man oppfatter ikke at det er noen problemer med linjen, hvilke instanser som er viktige, og hvem man skal forholde seg til i dette systemet. Det gjelder særlig næringslivet. Er det noen tvil der, eller opplever man at de linjene er avklart?

Odin Johannessen: Igjen er det et litt stort spørsmål, og det er vanskelig å sitte her og svare på vegne av 208 000 norske virksomheter. Jeg tror nok at veldig mange opplever at det ikke er helt avklart hvem de skal kontakte, men vi rådgir dem til at et godt startpunkt er å begynne med det departementet man faktisk tilhører. Så prøver vi, fra næringslivets side, å forenkle dette. Hvis du ikke vet hvem du skal spørre, kan du i hvert fall spørre oss, og så kan vi bale videre med dette, vi som har både myndighetskontakter og andre ting.

Jeg tror at mye godt kan gjøres ved at man har fokus på det man skal levere, og så jobber vi med denne beredskapsbevisstheten. Er du i tvil, er det ikke tvil: Da må du spørre. Hvem spør du? Kom til oss, og så kan vi heller prøve å kanalisere dette videre. Vi kan ikke bare peke på myndighetene, de er mangslungne, de også, men vi må også være villige til å gjøre en innsats selv.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Ove Trellevik som får ordet til spørsmål. Vær så god.

Ove Trellevik (H): Eg synest dette er veldig lærerikt. Eg opplever vel kanskje at det er teke grep rundt mykje av behova til Forsvaret. Sjølv om det ligg etter, har det iallfall kome ei forskrift på plass, det er eit beredskapsråd, det jobbast meir overfor dei hamnene som skal ha ei rolle, og det er prosessar på gang rundt dette. Men for resten av samfunnet, for sivilsamfunnet, er det meir heilt ope, skulle eg til å seia.

Det er ønskeleg med hamner med både tog og fly og alt i ein beredskapssamanheng, og det er viktig, men samtidig er det kanskje òg dei mest sårbare hamnene våre i neste runde. Om ein skulle ønskja å ta ut ei viktig hamn, tek ein først den som har både fly, tog og alt. Heldigvis har me jo 3 000 kaiar langs kysten vår, som kan gje redundans i mange tilfelle, men på ingen måte overalt. Mange hamner og kaiar er unike, som du seier. Det nyttar ikkje å besøka éi hamn. Då har du berre besøkt ei av mange hamner. Alle er på ein måte unike, har ulike leverandørar knytte til seg og har ulike samfunnsoppdrag på mange måtar.

Eg kan få ein følelse av at det går litt greiare med Forsvaret enn kva me kanskje kunne sjå for oss på det svaraste, men når det gjeld samspelet med dei andre aktørane: Kva kan me gjera, kva kan me i Stortinget gjera, og kva kan regjeringa gjera for å gjera dette samspelet betre og meir organisert? Eg opplevde kanskje at Kystverket ikkje hadde fått det mandatet, i og med at forskrifta gjaldt berre Forsvarets behov, men kunne Kystverket tenkt seg eit anna mandat, med tanke på å ha eit større ansvar for det sivile behovet? Korleis kunne det ha vore organisert betre for å få eit større trykk på akkurat dette?

Einar Vik Arset: Eg trur eg skal vere forsiktig med ei ønskeliste overfor kontroll- og konstitusjonskomiteen i dag. Det skulle teke seg ut.

Det som er knytt til forsyningssikkerheita, er jo eit relevant poeng, og geopolitikken er slik han er for tida. Forsyningskritikalitetar vil vere avhengige av ulike scenario, som eg så vidt var inne på no. Då er betydninga av enkelthamner stor, og redundansen kviler det ikkje på den enkelte hamn å ta ansvar for. Det må myndighetene ta ansvar for.

Eg opplever at vi, heilt uavhengig av om vi har tilstrekkelege rammeverk eller heimlar, har veldig tett og godt samarbeid. Eg kunne nemnt så mange, men eg trur det berre blir nokre få, alle myndighetene på sjøfarts-sida, toll, EOS-tenestene – som er heilt sentrale for situasjonsforståinga – politi, PST, dagleg operativ kontakt med Sjøforsvaret, og vi samarbeider om kor Kystvakta skal segle, med utgangspunkt i gjeldande beredskaps-situasjon. I det store og heile har vi den domeneoversikta som gjer at vi kan vere ein kunnskapsleverandør opp mot eigne myndigheter når viktige avgjerder skal takast. Eg opplever at vi dekkjer den rolla på ein god måte, og at vi kan ta tak når det er naudsynt, og så får vi heller kome tilbake til om det manglar tydelegare oppdrag.

Odin Johannesen: Jeg vil si at næringslivet må involveres mer. Det må gjøres gjennom strategiske samarbeidsavtaler som er langsiktige, og med en varighet som gjør at den næringslivsaktøren som bruker midler på å bygge kapasitet til støtte for totalforsvaret, må kunne påregne med rimelig trygghet at den investeringen de gjør, og den avtalen de har, varer lengre enn tre år – for det er ingenting som skrives ned på tre år.

Det andre er å gi alle de utmerkede myndighetene vi har, f.eks. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, myndighet til kanskje også å operere litt på kryss og tvers innenfor dette sektor- eller ansvarsprinsippet. Jeg er veldig klar over at samvirkeprinsippet ofte er nevnt helt til slutt av disse fire prinsippene. Jeg skulle ønske at vi klarte å løfte det opp til første prinsipp. Hva er det første vi må få til når vi skal drive krisehåndtering eller totalforsvar? Det er samvirke. Klarer vi samvirke, kla-

rer vi å løse nesten hva som helst, men sliter vi med det, blir vi gående og gnage på hverandre innenfor sektorene, og det leder ikke til mye godt.

Kjell-Olav Gammelsæter: Det er egentlig et stort spørsmål du reiser. Mine medlemmer er kommunalt eid, og mange opplever nok at de står litt på utsiden av de prosessene som faktisk skjer. Så jeg tror en større grad av involvering både fra departementets side og fra andre aktørers side ville vært viktig. En nevnte langtidsplanen for sivil beredskap som skal lages nå. Det f.eks. å ta med havnene i en sårn prosess tror jeg også er viktig.

Så vil det hjelpe både havnene og eierne deres å ha et godt planverk i bunnen. Hvis en ordfører har behov for å ta utbytte fra en havn, men ikke vet at den havnen faktisk har store militære forpliktelser eller store sivile forpliktelser, vil en få en kolleksjonskurs også lokalt. Det å få et godt rammeverk og et godt planverk her tror jeg er viktig. Jeg tror Riksrevisjonen er inne på et veldig viktig tema når de snakker om det å ha god oversikt over strategisk viktige havner og hvilke som eventuelt er redundante for en sårn type struktur.

Hvis det er lov å ta reklamepauser her i komiteen på Stortinget, vil jeg reklamere for DNV, som laget en veldig god rapport for oss i fjor. Den heter «Drivere og tiltak for en robust norsk havnesektor» og går inn på en del av de problemstillingene vi bl.a. har tatt opp her.

Møtelederen: Takk for det. Det siste lar seg gjøre fordi det åpenbart ikke er noen kommersielle interesser i det. Vi har tid til ett siste oppklaringspørsmål, og den jeg har registrert her, er Kari Baadstrand Sandnes.

Kari Baadstrand Sandnes (A): Nå har dere sagt noen ganger at har du sett én havn, så har du sett én havn. Kanskje er spørsmålet mitt vanskelig å besvare, men hvis dere retter øynene mot trepartssamarbeidet og interesseorganisasjonene: Er bemanningen ved norske havner stabil og med rett og nok kompetanse, og vil dette kompetansesamarbeidet mellom de ulike brukerne av havnene være godt nok i beredskapsøyemed? Sunde var inne på at beredskap må brukes hver dag. Jeg stiller spørsmålet åpent, sårn at den som kjenner seg truffet, kan svare.

Ingvar M. Mathisen: Jeg synes absolutt kompetansen i havnene er bra. Vi har jo fått forventning om utbytte, så vi har blitt mer markedsorienterte. Det er også noe å ha med seg. Det jeg tenker jeg savner, er at man får mer tverrsektoriell forståelse i embetsverket, for jeg merker at det er mange siloer der, så vi mangler et koordinerende ledd. Vi får jo høre at vi må ruste oss for både krise og krig, Men vi vet ikke hva trusselbildet reelt sett er, så vi trenger bistand til å finne ut hva vi skal dimen-

sjonere for. Hvis det kommer tiltak som blir foreslått, som vi ikke kan regne hjem kommersielt – hvem skal finansiere det? Jeg tenker at havnene i seg selv er godt rustet, og det er derfor vi gjerne vil bli involvert nærmere i det arbeidet som foregår, men det er behov for en bedre koordinering overfor oss.

Møtelederen: Takk for det. Da er utspørningen over, men dere gis anledning til å gi en kort oppsummering – i den grad dere måtte ønske det. Jeg foreslår i så fall at vi følger samme rekkefølge som vi gjorde ved innledningen. Vær så god.

Einar Vik Arset: Vi har eit par minutt, og med det vil eg oppsummere følgjande: Kystverkets hovudoppgåve er å sørje for sikker og effektiv transport langs kysten og i hamnene. Vi skal leggje til rette for næringer, slik at sjøtransporten kan bli drifta effektivt og sikkert i heile spekteret frå dagleg drift til krise og i ytste konsekvens krig.

Vi tek inn over oss endringane i samfunnet og situasjonsbildet og må i større grad planleggje for raske skifte i vêret og i verdsbildet som påverkar sjøtransporten.

Riksrevisjonens rapport peikte på at det var fleire svakheiter innanfor sikring av hamneanlegg, og det tek vi på alvor. Fleire av desse er Kystverket i tett samarbeid med departementet og andre i ferd med å lukke. Eksempel på det har vi snakka litt om: cybersikkerheit, oppretting av sektorresponsmiljø og som tilsynsmyndigheit etter digitalsikkerheitsloven.

Kystverket vil fortsetje å arbeide med å byggje forståing for truslar og verdiar i Hamne-Noreg og dele dette med Hamne-Noreg og relevante aktørar. Det kan vere både offentlege og private. Vidare vil vi fortsetje arbeidet vårt med å etablere gode samarbeidskanalar og forum både nasjonalt, sivil-militært, offentlig-privat, nasjonalt og internasjonalt.

Departementet er i styringsdialogen tydeleg på at sikring av hamner skal ha høgt fokus for Kystverket. Det er ei viktig oppgåve for oss – vi sit ikkje på nevene – å formidle informasjon og forvalte det maritime sikringsregelverket på ein måte som betrar sikkerheita til hamnene og gjev minst mogleg unødig byråkrati. Det frigjer kapasitet til at hamnene gjer det dei kan best, nemleg effektiv og sikker drift av hamnetenester.

Takk for gode spørsmål og interesse for arbeidet.

Odin Johannessen: Takk for muligheten til å være her. Vi i NSR registrerer Riksrevisjonens funn, men som jeg har sagt før, vil vi berømme de departementene som faktisk har tatt tak i dette og prøver å skape positiv framdrift og identifiserer forbedringspunkter og aktivt involverer næringslivet i arbeidet med å styrke totalforsvaret.

Utfordringene blir nå å sikre både at det avsettes ressurser til disse initiativene, og at de institusjonaliseres – at det vi gjør i år, ikke blir en engangshendelse, men noe som ligger fast i våre systemer.

Næringslivet er helt avgjørende for et samfunn både i fred og i krig. Det må vi også tenke på når vi skal gjøre offentlige innkjøp, for hvis det ikke er et næringsliv i Norge som disse innkjøpene plasseres hos i fredstid, kommer det ikke til å være et næringsliv der i krigstid – altså ingen å spørre.

Det er noen strukturelle utfordringer. Noen vil alltid hevde sikkerhetsloven – hvordan man kan ta det fra gradert til ugradert, og hvordan vi kan bygge informasjon. Dette finnes det muligheter for både å jobbe med og å løse. Vi tror på løsninger. Vi tror at der det er vilje, finnes det en vei.

Takk for oppmerksomheten.

Kjell-Olav Gammelsæter: Havnene i Norge i dag har tre sentrale oppgaver. De skal i størst mulig grad legge til rette for konkurransekraft for næring og industri, de skal legge til rette for god motstandskraft i krise og krig, og de skal bidra til bærekraft for en maritim næring som skal omstille seg til nye utslippskrav.

I dag har vi hatt en runde med ulike spørsmål og ulike problemstillinger. Vi er fortsatt i en prosess, og vi har fortsatt ting å lære, men jeg vil også understreke at ting er på gang. Så er vi kanskje litt utålmodige og har litt nysanserte oppfattelser av ting. Det som er viktig fra vår side, er at havnene blir bedre integrert i de prosessene som går, og som Riksrevisjonen påpeker, tror vi det er veldig sentralt at man nå får på plass et godt verktøy i form av en plan med strategiske havner og hvilke redundante havner man kan få i en gitt situasjon.

Så vil jeg bare takke for at vi ble invitert, og er det fortsatt spørsmål der ute som dere kommer på etter at møtet er over, vet dere hvor dere finner oss. Vi stiller mer enn gjerne opp for å utfylle med nye svar hvis det er behov for det. Takk for oss.

Møtelederen: Takk til dere for at dere har bidratt med gode svar til komiteen, svar som er nyttige for vårt arbeid med kanskje en av de aller viktigste sakene i vår samtid.

Tusen takk for at dere stilte på denne høringen. Da tar komiteen pause i høringen frem til kl. 12.

Høringen ble avbrutt kl. 11.30

Høringen ble gjenopptatt kl. 12.00

Høring med forsvarssjef general Eirik Kristoffersen og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap v/ direktør Elisabeth Sørbøe Aarsæther

Møtelederen: Da er tiden inne til å starte opp igjen. Jeg vil ønske velkommen til forsvarssjef general Eirik Kristoffersen. Du har med deg viseadmiral Rune Andersen som bisitter – velkommen til deg også. Jeg vil også få ønske velkommen direktør Elisabeth Sørbøe Aarsæther fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Du har med deg Elisabeth Longva, avdelingsdirektør Totalforsvar og Analyse, som bisitter – velkommen til deg også.

Hver av dere får først inntil 10 minutter til en innledning. Etter innledningene starter utspørringen. Saksordfører Lise Selnes starter utspørringen, deretter blir det spørsmål fra partigruppene. Etter det blir det en åpen runde på inntil 10 minutter for oppklarende spørsmål. Helt til slutt gis dere mulighet til en kort oppsummering.

Jeg minner for ordens skyld om at dette er en åpen høring, og at komiteen bare kan motta taushetsbelagt informasjon innenfor lukkede dører. Jeg ber om at alle inviterte og alle medlemmer av komiteen er særlig oppmerksomme på dette under høringen. Dersom det er spørsmål som ikke kan besvares uten å røpe opplysninger som er underlagt taushetsplikt, skal den inviterte gjøre komiteen oppmerksom på det. Under høringen må komiteens medlemmer ikke gjengi eller vise til opplysninger som er underlagt lov eller instruksfestet taushetsplikt.

For å unngå problemer med lydanlegget må vi alle huske at vi slår på når vi skal snakke, og av når vi er ferdig. Det er ikke minst av hensyn til dem som følger høringen utenfor dette huset, da dette streames. Det er selvfølgelig også viktig for referentene.

Jeg gir nå først ordet til forsvarssjefen – vær så god.

Eirik Kristoffersen: Komitéleder og medlemmer av komiteen, takk for invitasjonen til denne høringen.

Forsvaret er enig i Riksrevisjonens påpeking av mangler i totalforsvaret. Jeg vil derfor bruke denne innledningen til å redegjøre for hva vi har gjort siden 2014 for å styrke totalforsvaret, hvilke resultater vi kan vise til, og hvor utfordringene fortsatt ligger.

Vi har kommet langt, og vi har gjort mye konkret, men det gjenstår fortsatt arbeid før vi er der vi bør være. Jeg vil samtidig understreke at dette arbeidet er et felles ansvar. Forsvaret skaper ikke et robust totalforsvar alene, men vi både kan og skal være en pådriver og samarbeidspartner for hele samfunnet.

Arbeidet med totalforsvaret fikk et vendepunkt i 2014, da Russland annekterte Krym. Ved NATO-toppmøtet i Wales i 2014 ble innrettingen på NATOs nye

planverk vedtatt. Etter det har Forsvaret utarbeidet nye nasjonale planer i tråd med NATOs overordnede planer, både planer for respons på angrep og planer for mottak av allierte forsterkninger til Norge. Parallelt erkjente vi på den tiden at sivil-militært samarbeid måtte høyere opp på agendaen igjen, og Forsvaret planla for bedre vertslandsstøtte, som vi kaller det.

I 2016 vedtok NATO de syv grunnleggende forventningene til medlemslandenes motstandsdyktighet i samfunnskritiske funksjoner. Samme år etablerte Justis- og beredskapsdepartementet Totalforsvarsprogrammet 2016–2020. Forsvaret iverksatte en rekke tiltak for å styrke totalforsvaret og bedre samhandlingen mellom sivil og militær sektor. Det ble etablert et nettverk av det vi kaller liaisoner, som jevnlig samhandler med Forsvaret gjennom bl.a. fagsamlinger, øvelser og trening. Dette er sivile som kommer fra f.eks. industrien, og som er med på øvelser.

I juli 2018 ferdigstilte Forsvaret et helhetlig planverk for forsvaret av Norge, fullt avstemt med NATOs planer. Planen ble også utviklet og avstemt med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og andre aktører. Dette planverket kaller vi et Arctic Guard-planverk. Det dekker hele forsvaret av Norge og er godt koordinert med NATO. Planverket revideres jevnlig. Dette er et omfattende planverk for forsvaret av Norge, men det gir også et felles utgangspunkt for forsvarsplanlegging.

NATO-øvelsen Trident Juncture i 2018 var den største NATO-øvelsen her i landet siden den kalde krigen, og den involverte så godt som alle totalforsvarsaktørene. Erfaringene fra øvelsen var verdifulle, og vi fikk testet evnen til vertslandsstøtte i praksis.

Med Russlands fullskala invasjon av Ukraina i 2022 økte tempoet ytterligere i totalforsvarsarbeidet. Finland og Sveriges inntreden i NATO endret samtidig vårt strategiske utgangspunkt. Behovet for alliert mottak og vertslandsstøtte gjaldt ikke lenger kun for å ta imot forsterkninger til Norge, men også å kunne ta imot og framføre forsterkninger til Finland og Sverige. For å kunne løse disse vertslandsstøtteoppgavene tilfredsstillende er Forsvaret og NATO helt avhengig av sivil infrastruktur og sivile ressurser for å ta imot et stort antall allierte.

Litt om den konkrete framdriften: Siden 2023 er det gjort en rekke tiltak for å styrke totalforsvaret. En hovedprioritet har vært en tettere kobling mellom våre militære forsvarsplaner og de sivile beredskapsplanene. I 2025 utarbeidet Forsvaret en samlet oversikt over militære støttebehov og formidlet disse til sivile sektorer. Berørte departementer, direktorater og selskaper har fått vite hva Forsvarets behov er hvis krisen inntreffer.

Prosessen med å konkretisere og prioritere militære behov fortsetter i 2026, og innsatsen er et viktig bidrag fra Forsvaret til Totalforsvarsåret 2026. Vi etablerer i år

enda flere felles arbeidsgrupper på tvers av sektorer der sivile virksomheter og representanter fra Forsvaret sammen går gjennom behovene, der vi ser på hva som er mest kritisk å løse, og hvor vi finner ut hvordan vi best kan løse dem i fellesskap.

Som konkrete eksempler på behov hvor vi allerede finner løsninger i fellesskap, vil jeg særlig vise til militære behov for sivil transportinfrastruktur, spesielt knyttet til mottak og framføring av allierte forsterkninger. Koordinering av helsetjenester i krig og koordinering av Forsvarets energibehov er to andre områder der vi allerede er godt i gang og løser utfordringene i fellesskap.

Forsvaret har de siste årene invitert sivile myndigheter og aktører fra næringslivet inn i øvelser, planverk og evalueringer. Øvelsene Nordic Response, Øvelse GRAM, som er en mer stabsledet øvelse, og allierte krigsspill har alle hatt sterke sivile innslag, både i planlegging, i gjennomføring og i etterarbeid. I tillegg har Heimevernet bygget relasjoner lokalt gjennom øvelser, kurs og beredskapsråd, ofte i tett samarbeid med politi, kommuner og statsforvaltere.

I denne sammenheng vil jeg få lov til å vektlegge den rolle og funksjon som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har i å knytte sammen et stort antall direktorater, etater og virksomheter, en rolle jeg mener bør tydeliggjøres og styrkes i tiden som kommer.

Hvor har vi fortsatt mangler? Til tross for betydelig framgang er ikke alt løst ennå. Noen av de viktigste utfordringene vi fremdeles står overfor, er knyttet til læring på tvers av sektorer. Erfaringsdeling og evaluering er en integrert del av øvelsene våre og en viktig del for å forbedre vårt totalforsvar. Erfaringer fra øvelser vi gjennomfører, deles gjennom bl.a. liaisonnettverk, altså nettverk av de sivile representantene som er med på øvelsene, og de samvirkeforaene vi har. Det er så opp til hver enkelt aktør å følge opp og omsette læringen i egen organisasjon. Jeg mener vi kan forbedre den nasjonale oppfølgingen av erfaringer og samle disse på en mer strukturert måte for å lukke avvik i totalforsvaret framover.

Det er også kapasitets- og ressursutfordringer hos de sivile aktørene, der flere av våre sivile partnere, særlig på lokalt og regionalt nivå, melder om mangel på tid og personell til beredskapsarbeid. Forsvaret kan til en viss grad avhjelpe med fagpersoner, men til slutt er dette et spørsmål om prioritering og bruk av ressurser i hele forvaltningen.

For å bygge informasjonsflyt og felles situasjonsbilde er det gjort tekniske framskritt med plattformene for sikker informasjonsutveksling, men vi er ennå ikke i mål. Vi må også framover forsikre oss om at de systemene vi nå tar i bruk, f.eks. Nasjonalt begrenset nett, faktisk brukes jevnlig av alle parter.

Når det gjelder forståelsen for behovene, er det en erkjennelse at vi i Forsvaret ikke sitter på all detaljkunnskap om hvordan alle enkeltbehov best skal bli ivaretatt. For oss er det derfor viktig at aktørene selv analyserer og vurderer hva det militære behovet som vi formidler, faktisk innebærer. Norge har mye infrastruktur som benyttes for å holde hele samfunnet i gang hver eneste dag. Summen av Forsvarets og allierte styrkers behov er begrenset sammenliknet med behovet for å ivareta og understøtte resten av samfunnet i vårt langstrakte land. Som eksempel var det ifølge Kystverket over 3 900 cruiseskipanløp til norske havner i 2025. Totalt hadde norske havner over 6,3 millioner dagsturister bare fra cruise-skip alene på de forskjellige havnene. Vi har derfor stor kapasitet i Norge.

For vår nasjonale forsvarsevne er det viktig at samfunnet bygger motstandskraft som sikrer best mulig ivaretagelse av den norske befolkningens behov i krise og krig. Det samme gjelder for kritisk sivil infrastruktur, som kraftnett, telekommunikasjon, havner og veier, der Forsvaret er avhengig av at dette fungerer og er tilgjengelig også under press.

Når det gjelder vår egen logistikk og våre egne beredskapslagre, gir Langtidsplanen for Forsvaret økte midler. Likevel har vi behov for helhet i verdikjedene som understøtter både vår sivile og vår militære utholdenhet. Næringslivet er derfor en viktig aktør i totalforsvaret. Forsvaret har i økende grad begynt å bruke forhåndsrekvisisjon som en planforutsetning i vår logistikkplanlegging. Forhåndsrekvisisjon gir forutsigbarhet og sikrer at ikke flere planlegger med de samme ressursene.

Jeg vil avslutte innledningen med å si at totalforsvaret aldri har vært sterkere i nyere tid enn det er nå. Totalforsvarsåret 2026 vil ytterligere forbedre vårt totalforsvar og vår motstandskraft. Til tross for de manglene som Riksrevisjonen har påpekt, og som fortsatt finnes, går vi i rett retning.

Møtelederen: Takk for det. Da gir jeg ordet videre til direktør Aarsæther. Du har 10 minutter til innledning – vær så god!

Elisabeth Sørboe Aarsæther: Tusen takk, komitéleder og -medlemmer, og takk for invitasjonen. Vi anerkjenner funnene i Riksrevisjonens rapport og mener at beskrivelsen av DSBs fagområder er korrekt.

Kort oppsummert kan vi si at DSBs rolle er å planlegge godt for å forhindre vondt. I henhold til instruksjonen vår skal vi bidra til å videreutvikle totalforsvarskonseptet og til å samordne best mulig mellom aktørene, både på sentralt og på regionalt nivå. For eksempel skal vi jobbe for at det er et noenlunde samstemt situasjonsbilde under kriser som flom, en kortvarig krise, eller en lang-

varig krise, som pandemi. Vi skal også ha oversikt over risikoer og sårbarheter i samfunnet på tvers. Det DSB imidlertid ikke kan gjøre, er å pålegge aktører å la seg samordne. I totalberedskapsmeldingen tar regjeringen til orde for å gi DSB tydeligere fullmakt på det området. Jeg ser fram til at det blir realisert.

Siden framleggelsen av rapporten er det blitt gjort et betydelig arbeid for å følge opp funnene i rapporten. Vi har f.eks. de siste årene styrket totalforsvarsarbeidet og samordningsrollene både mellom de ulike sivile aktørene og mellom de sivile og Forsvaret, og i svært godt samarbeid med Forsvaret, som forsvarssjefen nevnte.

La meg nevne noe av det viktigste som er gjort: DSB deltar aktivt i Forsvarets planprosesser og bidrar til å koordinere Forsvarets behov for bistand fra andre sivile aktører inn i deres planarbeider. Vi ivaretar den sivile koordineringen av vertslandsstøtte i forbindelse med Forsvarets øvelser, f.eks. Nordic Response i 2024 og en hel rekke andre øvelser, og nå i planleggingen av Cold Response i 2026. Vi har, med bistand fra statsforvalterne, fått på plass et regionalt vertslandsstøttekonsept. Her tydeliggjøres roller og ansvar på regionalt og lokalt nivå. DSB jobber svært tett sammen med Forsvaret med å operasjonalisere de nye vertslandsstøttekonseptkravene fra NATO og hvilke minstekrav som stilles for å ta imot alliert støtte. Dette arbeidet er et helt konkret bidrag for å tydeliggjøre Forsvarets behov, f.eks. for sivil infrastruktur og sivile forsyninger.

Vi har den siste tiden gjennomført flere tverrsektorielle analyser knyttet til den sikkerhetspolitiske situasjonen. Hensikten er å øke kunnskapen på tvers. Akkurat nå jobber vi med et såkalt artikkel 5-scenario for Norden, hvor vi samarbeider tett med Sverige og Finland. Det vil styrke grunnlaget for felles planlegging på sivil side mellom de nordiske landene. I fjor utarbeidet vi et tilsvarende scenario for Norge alene. De faste sivilmilitære samordningsarenaene er styrket, og agendaen der er mer spisset enn tidligere. Der diskuterer og jobber vi mer med å forberede samfunnet på å kunne håndtere en krig. Her vil jeg særlig nevne Sentralt totalforsvarsforum, som ledes i samarbeid mellom Forsvaret og DSB. Næringslivets Sikkerhetsråd får fra 2026 for første gang en observatørplass i forumet.

Sammen med Forsvaret har vi et ansvar for å lede Totalforsvarsåret, og jeg vil nevne noen eksempler: Vi utvikler nå veiledningsmaterieell om kommunenes og fylkeskommunenes roller og ansvar i krig, om hvordan de skal ivareta totalforsvarshensyn i samfunns- og arealplanleggingen, og vi revurderer og vurderer på nytt vår kontinuitetsplanlegger fra pandemitiden. Målgruppen er offentlige og private virksomheter. Vi reviderer og utarbeider beredskapsplaner knyttet til Nasjonalt beredskapssystem. DSB har ansvar for å planlegge og gjen-

nomføre en rekke øvelser, der alle nivåer forventes å delta, inkludert regionalt og lokalt. Det er spesielt viktig i 2026, Totalforsvarsåret. Evaluering og læring er alltid en svært vesentlig del av dette arbeidet.

Vi er nå i ferd med bygge opp en statlig hub i Kirkenes. Den skal bidra til tettere kontakt mellom sentrale myndigheter og Øst-Finnmark.

Vi har trukket regionalt nivå, ved statsforvalterne, tett inn i arbeidene som pågår nå, slik at statsforvalterne selv kan videreutvikle og samordne totalforsvaret regionalt og lokalt. Det innebærer bl.a. å sikre at sikkerhetspolitisk krise og krig tas inn i det regionale og kommunale beredskapsarbeidet.

Vi legger stor vekt på kommunikasjon med befolkningen og å være tilgjengelig for hele samfunnet for å bygge beredskap nedenfra. Svært mange kjenner nå rådene om egenberedskap, og befolkningen involveres årlig i øvelsestenking gjennom bl.a. egenberedskapsarbeidet og ikke minst test av Nødvarsel og Sivildforsvarets tyfonanlegg. Det er en modningsprosess å få hele samfunnet – alt fra sektormyndigheter til næringsliv og befolkning – til å ta innover seg en noenlunde lik forståelse av situasjonen med et naboland i krig og hva det betyr at det norske forsvaret må styrke sin motstandskraft. Dette er et kontinuerlig arbeid.

På det regionale nivået er det et stort steg at Statsforvalteren fra 2025 er styrket innen samfunnssikkerhet og beredskapsarbeidet. Kommunenes evne til å opprettholde egne tjenester og lede i kriser er helt avgjørende for nasjonal håndtering av en væpnet konflikt. De må derfor ha et godt plan- og kunnskapsgrunnlag for hvordan krig påvirker kommunens funksjoner, og de må være forberedt på nye og endrede oppgaver fra staten. Dette skal vi hjelpe dem spesielt med i 2026. Vi erkjenner at forventningene til kommunenes rolle i krig ikke har vært tydelige nok, og vi arbeider derfor nå med helt konkrete tiltak for å styrke kommunenes evne til å håndtere nettopp sikkerhetspolitiske kriser og krig. Fylkenes risiko og sårbarhetsanalyser er også et viktig ledd i totalforsvarets kunnskapsgrunnlag. Status i dag er at alle statsforvalterne har fulgt opp dette og utviklet ROS-analyser og tilknyttede handlingsplaner. Disse planene er forankret i de regionale fylkesberedskapsrådene.

Så vil jeg si litt om de sivile beskyttelsestiltakene. Vi er i ferd med å utrede et framtidig sivilt beskyttelseskonsept. Vi ser bl.a. på folkerettslige forpliktelser og behovet befolkningen vil ha for beskyttelse ved krig. Som en del av dette jobber vi med de tre beskyttelsestiltakene vi har ansvar for: befolkningsvarsling, krigsutflytting og tilfluktssteder. Vi vurderer nå hvilke områder som bør ha planer for henholdsvis utflytting og tilflytting dersom befolkningen må flyttes fordi krig truer. Sivildforsvaret har påbegynt det konkrete arbeidet med krigsutflyt-

tingsplaner i Øst-Finnmark. De har også intensivert oppfølgingen av eiere av eksisterende tilfluktsrom, både gjennom tilsyn og veiledning.

Til tross for en betydelig og reell forbedring gjenstår det en del aktiviteter som vi ikke er i mål med. Jeg må få si at Forsvaret har fått et helt nødvendig løft. Dersom alle forventninger til nødvendig forberedelse på sivil side skal innfris, ville en ressursmessig styrking gitt hurtigere framgang også på sivil side.

La meg til slutt nevne noen eksempler som vi mener må prioriteres framover: Vi må få på plass sivile planforutsetninger. Hvilken krig skal sivilsamfunnet planlegge for? Vi må sikre at alle på sivil side planlegger for den samme krigen. Hvis vi får til det, er det mulig å få oversikt over samlet ressursbehov, også når det gjelder personell som det kommer til å bli rift om i en krigssituasjon.

DSB mener videre at styringssignaler fra sektordepartementene til de underliggende etatene i større grad må samordnes for å få en så god effekt av arbeidet som mulig. Et eksempel er forventninger til deltakelse i sivilmilitære øvelser og utvikling av samordnet beredskapsplanverk på alle forvaltningsnivå. Vi må i større grad systematisere dialogen med og inkluderingen av næringsliv og frivillighet i totalforsvarsarbeidet. Vi må også ha nødetater som er forberedt på å håndtere konsekvensene av krigshandlinger. For eksempel viser krigshandlingene i Ukraina hvor viktig brann- og redningsvesenets rolle er. Arbeidet vi holder på med med å sikre graderte kommunikasjonsløsninger på regionalt og lokalt nivå, er ikke i mål.

Totalforsvarsarbeidet er omfattende og kontinuerlig. Det krever deltakelse fra mange aktører. Styringssignalene vi får fra Justis- og beredskapsdepartementet etter at Riksrevisjonen la fram sin rapport, viser et tydelig taktskifte i videreutviklingen av totalforsvaret.

Møtelederen: Takk for det.

Da starter komiteens utspørring. Der starter saksordfører Lise Selnes, som har inntil 10 minutter til spørsmål – vær så god.

Lise Selnes (A): Takk for grundige redegjørelser fra dere begge.

Jeg har et spørsmål først som jeg egentlig tenker begge kan svare på. Dere har vært inne på det i innledningene deres også. Vi startet dagen i dag med Harald Sunde, som var leder av totalberedskapskommisjonen. Han sa ganske tydelig at det ikke skjer noen ting, hvis jeg oppfattet ham riktig, men når jeg hører dere nå, er dere tydelige på at det er ganske mange ting som er på gang her, og at det er mye som har skjedd de to siste årene. Kan ikke dere peke på hva det faktisk er tatt tak i, og løfte

det en gang til, som en motsetning til det jeg oppfattet at ble sagt i dag tidlig?

Elisabeth Sørbøe Aarsæther: Ja, jeg hørte at generalen sa det var svært liten eller ingen framgang. Det er ikke slik DSB ser det. Vi ser at det er tatt tak i på systematisk vis, gjennom endringer av forventninger, gjennom svært tett samarbeid med Forsvaret og ikke minst gjennom en styrking av statsforvalterne og en jobbing med deres rolle. Vi mener at det helt fra toppen og helt ut i befolkningen er en helt annen oppmerksomhet om dette og ikke minst en helt annen vilje til å finne sin rolle, til å definere sin rolle og til å bidra, så jeg kan nok ikke støtte generalens uttalelse på det.

Eirik Kristoffersen: Jeg vil bare legge til at det har skjedd en betydelig endring siden fullskalainvasjonen og egentlig de siste årene i hvordan man jobber med totalforsvaret her i Norge. Før øvelsen Trident Juncture, i perioden 2014 til 2018, som jeg refererte til, følte vi i Forsvaret oss litt alene med tanke på hvordan vi skulle klare å håndtere en så stor øvelse. Så ble vi inntatt i det vi kalte revitalisering av totalforsvaret. Da var DSB på banen, og det ble også gitt tydelige politiske signaler om at vi må få på plass det vi kalte beredskapskontrakter. Det gjorde vi, og så har vi gått gjennom disse kontraktene og sett på både innholdet, hvordan de forvaltes, og hva de koster.

Det har endret seg fra å være drevet fra bunnen av, på behov, til å bli forankret i departementene. Det lovverket vi kjente til under den kalde krigen, var aldri borte, så man har tatt mer tak i det igjen. Nå er det på en måte departementene sitt ansvar å gjøre sin del av totalforsvarsarbeidet. Det er også i tråd med det kommisjonen påpekte.

Jeg opplever en mye større koordinering fra toppen av, og den enkelte sitt ansvar, som også har gjort at vi har gått bort fra noen løsninger vi hadde den gangen, fordi vi ser at det her finnes enten lover man kan bruke, eller andre løsninger som er billigere og bedre enn det vi la opp til før Trident Juncture. Det er en kontinuerlig utvikling av dette som jeg synes har skutt fart de siste årene.

Lise Selnes (A): Takk for tydelig svar fra begge to.

Jeg kan fortsette med forsvarssjefen først. Jeg er gammel ordfører, har vært det i ti år, også da den øvelsen foregikk i Innlandet sist. Når det gjelder sivilsamfunnets forståelse av krise og krig, hvordan det sivile samfunnet i Norge og kommunene evner og klarer det, og hvordan statsforvaltere evner å få kommunene til virkelig å forstå utfordringene der, og da samarbeide opp mot Forsvaret: Er det egentlig tatt nok på alvor, selv om vi ser det er noen forbedringer? Hvordan kan vi gjøre det videre,

sånn at kommunene faktisk forstår sin rolle? Dere kan gjerne svare begge to nå også.

Eirik Kristoffersen: Du ber om min vurdering av kommunenes forståelse, om det er tatt på alvor? Jeg opplever ...

Lise Selnes (A): Jeg ber kanskje om din vurdering av om dere tar dem nok på alvor. Hvordan er det dere kommuniserer med dem? Det blir din rolle her.

Eirik Kristoffersen: Sånn, ja.

Jeg blir møtt med det mange steder nå. Det er veldig mange som ønsker å snakke om sin rolle i krise og i verste fall i krig. Mitt budskap har vært at det for de aller fleste kommunene i Norge handler om hvordan man skal fortsette å levere akkurat de samme tjenestene som man gjør hver dag, også i krise og krig. Det er enkelte kommuner som har et større innslag av infrastruktur som er helt avgjørende for Forsvaret. Dere nevnte min hjemkommune tidligere, Narvik, der vi har Narvik Havn. Da jobber vi med de aktørene som drifter den kritiske infrastrukturen, for at de skal bli godt kjent med de behovene Forsvaret har.

Jeg vil også si at Forsvaret tenker at vi også skal ha redundans. Vi jobber ikke bare med én kritisk infrastruktur, vi prøver å spre dette utover, for å sikre oss at vi kan ha alternativ. Forsvaret har samarbeid med det man kaller forsvarskommunene, der Forsvaret er til stede, og der de blir spesielt utsatt. Sjef FOH vil kanskje legge til noe knyttet til kommunene og det operative planverket?

Rune Andersen: Heimevernet har jo en særskilt rolle i å ha kontakten på veldig lokalt nivå. Der er også tilbakemeldingene fra Heimevernet at det er en helt annen interesse, et helt annet engasjement der ute, men samtidig at det er spredning i kommunenes evne til å gå inn i dette. Kommune-Norge er veldig sammensatt, som dere kjenner til.

Igjen har det fra Forsvarets side vært prioritert de kommunene vi ser på som særlig relevante i en del militære scenarioer. Jeg vil da spesielt peke på pilotprosjektet vi har oppe i Finnmark, som knytter aktørene veldig godt sammen, og som gir konkrete resultater.

Lise Selnes (A): Du kan jo følge opp det med gradert kommunikasjon noe også, for ofte har man fra en enkelt kommunes ståsted ikke informasjonen som skal til for kanskje å ta de grepene man trenger å gjøre i krig og kriser som kan dukke opp, også med trening.

Elisabeth Sørbøe Aarsæther: Jeg skjønner godt at kommunene trenger noen å snakke med. Man lurar jo på hvordan det store bildet der ute treffer inn på sin egen hverdag. Det beste vi kan gjøre, er å styrke statsfor-

valterne og sette dem i stand til å ta den rollen og være den hubben de skal være for sine kommuner. Litt skryt til statsforvalterne: De tar virkelig rollen sin veldig, veldig godt.

Det er vår oppgave i DSB å være konkrete. Hvordan kan vi hjelpe både statsforvalterne og kommunene med hvilke spørsmål de skal stille? I totalforsvarsåret 2026 er nettopp hensikten å ta ned den usikkerheten. Derfor har vi f.eks. laget helt egne øvelser alle kommunene kan bruke i sitt kommunestyre eller i sin ledelse. Statsforvalterne får et helt eget scenarioopplegg av oss, altså et scenario som er tilpasset kun deres fylke. Vi har også veiledere vi jobber med nå.

Kommunene trenger å vite hvor de skal begynne, og hva de faktisk skal gjøre. Den beskjeden kan vi nesten aldri gjenta nok: Dere skal fortsette å være i kommunene, dere skal fortsette å tilby de tjenestene innbyggerne trenger fra dere, i hele krisespennet. Da er det ikke rart man blir urolig, når man ser på hva som kan skje, hvis man ser til Ukraina. Derfor gjelder det å være med dem i å trene: Hvis det verste skulle skje, hva var det vi virkelig måtte gjøre for å opprettholde?

Jeg vil også tillegge at veldig mange kommuner er gode med innbyggerne sine. De inviterer f.eks. på folkemøter, informerer om hvor man skal møte hvis man ikke har kommunikasjon og strøm. Jeg synes mange tar veldig godt grep, og så vil Totalforsvarsåret helt klart gi dem mer verktøy formelt, men også i kommunikasjonen med befolkningen sin.

Møtelederen: Takk for det. Da er det jeg som har 5 minutter til spørsmål på vegne av Fremskrittspartiet.

Når jeg lytter til dere, er det egentlig vanskelig å kjenne seg helt igjen i den beskrivelsen vi leser i rapportene fra Riksrevisjonen, og for så vidt også beskrivelsen vi hadde i forrige bolk, fra næringslivet, eller tidligere forsvarssjef Harald Sundes beskrivelse av situasjonen. Det snakkes mye om prosess, og jeg opplever at dere begge har beskrevet prosesser, men det som etterlyses, er handling. Dette går tilbake til 2014 og invasjonen av Krym – vi snakker tolv år siden.

Jeg tror nok jeg snakker på vegne av de fleste på Stortinget når jeg sier at det er en viss – hva skal vi si – frustrasjon over at vi ikke helt ser resultatene av de mange, mange vedtakene som vi i ulike sammenhenger har kommet med. Når man får såpass tydelige tilbakemeldinger fra en tidligere forsvarssjef som også har ledet en viktig kommisjon for Stortinget, er egentlig mitt spørsmål: Når man sier at det er for mye byråkrati, for mye prosess – føler dere dere truffet?

La oss starte med direktoratet.

Elisabeth Sørboe Aarsæther: Fra min rolle kan jeg i hvert fall anerkjenne at vi jobber veldig hardt for det

som konkret skal til der ute. Det er vår oppgave å identifisere det som ikke er bra, for at det skal bli bedre. Det kommunene og næringslivet spør om, er hva de kan gjøre. Den viktigste beskjeden vi kan gi, og som direktoratet da sikkert ikke har vært gode nok til, er at de skal fortsette med mye av det samme. For at man skal kunne gjøre det, må man være trygg på at den rollen betyr noe.

Når det gjelder næringslivet, er den viktigste beskjeden at de skal fortsette å være næringsliv. Det kan godt være at det har vært slik at alt prat om krigen og alt mulig har gjort at man ikke har sett sin egen rolle så tydelig, fordi det som skjer der ute, er så forferdelig.

Jeg vil nok veldig holde en knapp på at Norge skal fortsette å være det sivilsamfunnet vi er, også hvis det verste skulle skje – så langt det er mulig. Jeg ønsker jo at vi skal være et direktorat hvor vi ikke har for voldsomme prosesser, men jeg må også få forståelse for at vi må ta én ting om gangen. Vi kan ikke bare kjøre i vei med alt mulig, men det vi kan kjøre i vei med, er å gjøre oppmerksom på egne roller. Det mener jeg vi gjør, og jeg mener også at det gir betydelig kraft der ute, f.eks. i kommunene.

Eirik Kristoffersen: Jeg tenker at vi alle kjenner på en utålmodighet. Det er krig i Europa. Vi brukte i fjor over 12 mrd. kr mer på å støtte Ukraina enn hva det totale forsvarsbudsjettet var på da jeg ble forsvarssjef i 2020. Jeg vil si at vi kanskje ikke tok det helt på alvor i 2020, men jeg mener at det nå i 2026 handler om å heie på den framgangen som har vært de siste årene, forsterket av Russlands fullskalainvasjon.

Jeg vil også si at Forsvaret tok dette på alvor fra 2014, og det ble tatt på alvor med den totalberedskapsmeldingen som kom i 2016, men når det gjelder om hele samfunnet gjorde det, tenker jeg at det gjorde vi kanskje ikke, for vi lever fortsatt i fred i Norge, og sånn skal det fortsette å være.

For vår del er i hvert fall de investeringene som er vedtatt til styrket sikkerhet for landet gjennom Forsvarsløftet, i rute. Vi bruker de pengene som vi får tildelt, til å styrke Forsvaret, og så er det en utålmodighet der allikevel.

Jeg tror det er viktig framover at vi er litt trusseldrevet i beskrivelsen av situasjonen vi er i, for veldig mange kjenner på urolighet. Vår jobb er å avskrekke Russland, det er ikke å avskrekke egen befolkning. Vi skal avskrekke Russland og berolige egen befolkning, vi skal ikke gjøre det motsatte. Derfor er jeg litt opptatt av at vi ikke underkommuniserer den framgangen som har vært, og som faktisk har vært siden 2014.

Jeg opplever at dette haster, og at folk tar det seriøst.

Møtelederen: Da er det Høyre og Ove Trellevik som har 5 minutter – vær så god.

Ove Trellevik (H): Takk skal de ha for fine innleilinger.

Elisabeth sa det veldig godt i stad: Kva krig skal vi planleggja for? Det er vel kanskje det som er utfordringa: Kva er det vi skal planleggja for? Det er jo òg det utlomma som Riksrevisjonen peikar på. Når dei spør både kommunar og statsforvaltarar, spør alle tilbake kva dei skal planleggja for – dei er usikre på kva dei skal planleggja for, og kva scenario dei skal planleggja for. Når trusselbiletet vert endra så veldig som det gjer i den geopolitiske situasjonen og kvardagen som me opplever i dag, då har Harald Sunde heilt rett i si verd – skulle eg til å seia – men morgondagens trussel er kanskje litt annleis igjen.

Riksrevisjonen peikar på éi konkret utfordring her, og det handlar om at sikringsrisikoanalysane som Kystverket har godkjent for hamnene for militært mottak av militære fartøy, ikkje inneheld analysar og vurderingar av cybertruslar. Då er det kanskje ein ny type trussel som vi mange plassar ikkje har tenkt så mykje på, bl.a. i hamnene våre og rundt om. Er det noko som de handterer sjølve, eller er det ei forventning om at Kystverket skal ha ei oversikt over ulike cybertruslar mot Forsvarets logistikklysingar og der ein tek imot militære fartøy?

Eirik Kristoffersen: Forsvaret sikrer sine egne systemer i Forsvaret, altså de graderte systemene vi bruker. Vi har også muligheten til å etablere et lag med sikkert samband, også på de havnene som vi bruker ved allierte mottak, og vi integrerer også allierte i disse systemene. Videre har vi laget et system vi kaller sikker informasjonsutveksling, som gjør at vi kan kommunisere mellom forskjellige typer graderte systemer, men jeg vil gjerne gi ordet til sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter med tanke på hvordan vi håndterer sikkerheten rundt havnene, og spesielt rundt cyberdomenet.

Det er et veldig godt poeng, det du tar opp, for i 2018 var det høring om sikringen, og da ble det fokusert veldig på fysisk sikring. Det er ikke noen tvil om at det trusselbildet vi møter nå, handler veldig mye om cybersikkerhet.

Rune Andersen: Jeg har ikke veldig mye å legge til, for det er riktig, det som forsvarssjefen sier. Her må vi skille. Det som er Forsvarets cyberinfrastruktur, det sikrer vi. Når det gjelder cybertruslene mot sivilsamfunnet, hvor havnene egentlig bare er ett eksempel, er det den enkelte systemeiers ansvar å sikre seg mot dem, og det er forskrifter som regulerer det for den enkelte sektor. Jeg oppfatter altså at den kritikken som du refererer til, retter seg mot de sivile systemene i bl.a. havnene.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Rødt, til Hege Bae Nyholt, som har 5 minutter til spørsmål.

Hege Bae Nyholt (R): Tusen takk for informative og nyttige innledninger.

Jeg har to spørsmål, hvis jeg rekker det, til Kristoffersen. I forsvarsforliket av 2024 vedtok Stortinget å be regjeringen om å «sikre at Forsvaret utnytter handlingsrommet som lover og reglement åpner for, slik at Forsvaret i større grad benytter lokale og regionale tilbydere». Likevel er det slik at Forsvaret i Finnmark importerer kartanker fra Mongolia i stedet for fra Karasjok, og frakter brød med fly fra Sør-Norge til Porsangmoen leir i stedet for fra Lakselv bakeri, som ligger ti minutter fra leiren.

Jeg har to underspørsmål her. Hvordan arbeider Forsvaret for å samarbeide med lokale tilbydere og sikre forsyningskjeder som ville ha vært reliable i krise og krig? Og i hvilken grad har bruken av lokale og regionale tilbydere økt siden Stortingets behandling av langtidsplanen?

Eirik Kristoffersen: Du peker på litt av kjernen i utfordringen, nemlig at der hvor vi bygger opp Forsvaret framover nå, er der hvor demografien går i en annen retning. Kortversjonen av svensk og finsk NATO-medlemskap og det planverket som er gjort siden Sverige og Finland fullt ut ble medlemmer i alliansen, er at vi må styrke vårt eget forsvar i nord. Nå har vi fått et betydelig styrket NATO med Finland i øst og Sverige i sørøst, så vi må styrke forsvaret i nord.

Da har vi i Forsvaret gjort noen grep. Vi har bl.a. økt rammene for hvor mye man kan handle inn lokalt, uten å ha en avtale, fra 100 000 kr til 1,3 mill. kr i fjor – nå har det steget litt på grunn av prisutviklingen, men man kan altså handle inn mer lokalt. Vi har også gjort endringer i sektoren som har gjort at Forsvarsbygg har fått en veldig tydelig rolle i å forvalte og framskaffe infrastruktur, og at Forsvarsmateriell er de som går ut i markedet, inngår avtaler og kjøper det utstyret som Forsvaret trenger, og så stiller Forsvaret med behovene.

Det er et sektorspørsmål du kommer med, men jeg ser det også i måten Forsvarsbygg gjennomfører styrking av Forsvaret på med hensyn til å bygge infrastruktur, og tar i bruk lokale leverandører der det er mulig. Vi følger de lovene som er om offentlige anskaffelser generelt når det gjelder anskaffelser til Forsvaret. Det mest konkrete tiltaket vi har gjort, er å øke muligheten til å handle inn lokalt. Og vi jobber videre med hvordan vi kan øke lokale leveranser til Forsvaret.

Det største totalforsvarsgrepet som kan gjøres, er å se det norske totalforsvaret i en nordisk ramme. Derfor ønsker vi f.eks. i øvelsene framover å øve helseberedskap i nord på tvers av landegrensene. Med Sverige og Finland som medlemmer kan vi planlegge forsyningssikkerhet på tvers av landegrensene. Som jeg var inne på

tidligere, kommer jeg fra Narvik kommune, og vi får veldig mange av forsyningene fra Sverige med jernbanen som går via Kiruna. Så det å se etter nordiske løsninger er det som vil gi oss enda bedre forsyningssikkerhet.

Hege Bae Nyholt (R): Jeg prøver meg på spørsmål to også.

Riksrevisjonen hevder, som man har vært innom flere ganger nå, at kommunene ikke har tilgang på informasjon som muliggjør god planlegging. Så jeg lurer på, helt kort: Hva gjør Forsvaret, i lys av Riksrevisjonens rapport, for å sikre at kommunene får tilgang på den informasjonen de har behov for?

Eirik Kristoffersen: Tilbake til det som tidligere sjef ved Forsvarets operative hovedkvarter også sa: Vi ser nå at 80 pst. av kommunene har beredskapsråd. Det er bra. Det var ikke et faktum for noen år siden. Forsvaret stiller med én representant i disse beredskapsrådene, og denne representanten kommer fra Heimevernet. Så er det helt riktig, som også direktør for samfunnssikkerhet og beredskap sa, at det på det regionale nivået hos Statsforvalteren er mer kontinuitet i arbeidet. Der er det beredskapsansvarlige, og der stiller også både Forsvaret og politiet. Det å se både det kommunale behovet og det regionale sammen – der finnes i hvert fall svarene, hos Forsvarets representanter. Distriktssjefen fra Heimevernet er representert for Forsvarets del i de regionale beredskapsrådene.

Møtelederen: Takk, da er det Miljøpartiet De Grønne. Jeg gir ordet til Julie Stuestøl, som har inntil 5 minutter til spørsmål.

Julie E. Stuestøl (MDG): Takk for gode innledninger og svar på spørsmål så langt.

Jeg vil gjerne gripe tak i noe fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Du peker bl.a. på at det kan jobbes bedre når det gjelder styringssignaler fra flere sektorer, for å løfte beredskapen. Tidligere i dag stilte jeg spørsmål til Harald Sunde, om problemet ligger i embetsverk og byråkrati, som han hevder, eller i politisk ledelse og oppmerksomhet. Du skal slippe å svare direkte på hans påstander. Men en del av oss som kjenner offentlig forvaltning godt, vet at politisk oppmerksomhet har ganske stor betydning for prioriteringer i offentlig sektor. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap er en av veldig mange virksomheter som skal anbefale hva statsforvalterne og dermed kommunene skal prioritere og ha oppmerksomhet på. Dermed er den en stor konkurranse, og vi politikere har også mange ambisjoner med tanke på hva kommunene skal lykkes med.

Så spørsmålet mitt til DSB er om beredskap når høyt nok opp i den samordnede styringen av det regionale

leddet, særlig med tanke på styringen av statsforvalterne, noe som igjen får betydning for hvordan de kan styrke kommunene.

Elisabeth Sørbøe Aarsæther: Vår erfaring er at selve ordet «beredskap» trenger modning også i dag, selv om det nå er flere år siden krigen startet, og også at vi var gjennom en stor pandemi.

Det er viktig at man med de styringssignalene som kommer ut, forstår beredskap i sektorene. Det er jo sektorprinsippet som gjelder. Man må ikke lene seg for mye på at beredskap håndteres av Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet alene. Det gjelder f.eks. deltakelse i øvelser. Hvis Norge skulle bli utsatt for det verste, vil det være uinteressant for fienden hvilke sektorer som har ansvar for hva. Mitt inntrykk er at det er ikke bare høyt nok opp at disse signalene må gå, men også bredt nok ut, at man f.eks. må delta i øvelser, og at det er forpliktende.

Vi startet Totalforsvarsåret 2026 allerede i november 2025, for vi så at vi kom til å få veldig mye å gjøre med Øvelse Digital. En rekke organisasjoner og etater var med i den øvelsen, nettopp for å teste det Trellevik var innom i sitt spørsmål, om cybersikkerheten. Vi ser for det første hvor ekstremt viktig det er at man deltar på tvers – og opp og ned. Men man ser også at man får opp problemstillinger man ikke hadde tenkt på. I en sektor er det slik at man har ansvar for egen sektor, men så kan det hende at man ikke ser hvordan denne sektorens handlinger – eller mangel på handlinger – spiller seg ut på de andre sektorene, og dermed på totalberedskapen i Norge. Derfor er det uendelig viktig at i en tid som nå må disse styringssignalene utover være veldig tydelige fra moderdepartementene.

Julie E. Stuestøl (MDG): Jeg har også et oppfølgingsspørsmål på noe som har blitt nevnt tidligere, fra de forrige som var inne, og som peker på at det kanskje er mer oppmerksomhet rundt hvordan den sivile siden skal understøtte Forsvaret enn på hvordan den sivile siden på en måte skal understøtte seg selv og sørge for å holde seg opp – noe du egentlig beskriver ganske godt behovet for, at man gjør det samme i en krise som det man gjør ellers.

Jeg vil gjerne ha en vurdering både av Forsvaret og av DSB med tanke på hvordan vi fra Stortingets side kan bidra til å sørge at vi har med oss begge delene i totalforsvaret i arbeidet framover.

Eirik Kristoffersen: Jeg synes dette er et veldig, veldig godt poeng. Det er mye oppmerksomhet på Forsvarets støtte. Vi har som sagt over 100 – ca. 120 – folk fra forskjellige virksomheter, etater og myndigheter som møter i Forsvarets operative hovedkvarter og er med på

planleggingen. Jeg føler at Forsvarets behov – og jeg mener at jeg har belegg for å si det også – begynner å bli veldig godt ivaretatt. Og hvis det ikke blir ivaretatt, får vi redundans og planlegger alternativer. Men sivilsamfunnet skal gå rundt, noe vi også ser i Ukraina. Det er her jeg tenker at vi i Totalforsvarsåret 2026 må øke kompetansen og forståelsen. Det opplever jeg at vi legger til rette for ved at hele Norge skal øve. Det handler om hvordan vi skal virke f.eks. ved bortfall av kraft og energi i perioder, og der man må være bedre rustet.

Elisabeth Sørboe Aarsæther: Ja, forsvarssjefen og jeg er helt enige. Vi samtaler veldig godt om dette. Det er også viktig å ta ned stengslene mellom Forsvaret og det sivile Norge, slik at man forstår hverandre og vet hva man planlegger for.

Jeg vil igjen rette oppmerksomheten mot kommunene og statsforvalterne. De er veldig flinke til å ta vare på egne folk. De er flinke til å invitere til diskusjoner om dette. Folkemøter har vi ikke hatt i Norge på mange år, det har vi nå fordi folk etterspør denne informasjonen. I en krigssituasjon er det svært viktig at næringslivet er trygge på at det man skal fortsette å gjøre, er å være næringsliv. Så skal vi fortelle dem som har helt egne forpliktelser, nettopp det. Nå er det for mye tvil. Totalforsvarsåret 2026 skal bidra til å dempe den tvilen.

Møtelederen: Da har alle partigruppene fått anledning til å stille spørsmål. Det blir nå en åpen runde med oppklaringsspørsmål. Flott hvis man kan være presis både i spørsmål og i svar.

Vi starter med Sverre Myrli fra Arbeiderpartiet – vær så god.

Sverre Myrli (A): Takk for gode og konstruktive tilbakemeldinger fra gjestene våre.

Aller først: Undersøkellesperioden er fra 2020 til 2024, i hvert fall hovedsakelig. Blant annet nevnes det at en mangler helhetlig oversikt over sivile ressurser som Forsvaret måtte ha behov for. Det står også at det er uklarhet og utfordringer knyttet til Forsvarets beredskapsavtaler med sivile aktører.

Det er betryggende å høre at mye har skjedd den siste tida, det er veldig bra. Hvis jeg forstår det som står i Riksrevisjonens rapport, rett, så er fritaksordningen for sivilt nøkkelpersonell berørt, altså at Forsvaret ikke skal mobilisere ansatte som jobber på viktige områder, som på sykehus eller med brann, redning, strøm- og vannforsyning, den type ting, og at det er uklarhet her. Ordningen er faktisk lite kjent, tror jeg det står, blant de sivile aktørene. Det står også at Forsvaret har satt i gang et arbeid for å opplyse om dette.

Det høres ganske enkelt ut, at det skal være mulig å få på plass et system der Forsvaret har oversikt over

hvem som har denne type nøkkelposisjon, slik at man ikke mobiliseres når det er behov for det. Spørsmålet er rett og slett: Er dette nå på plass?

Eirik Kristoffersen: Ja, det er på plass i den forstand at hver enkelt som får en innkalling til Forsvarets styrkestruktur, har en plikt til å si fra til sin arbeidsgiver om at de er styrkedisponert i Forsvaret og dermed kan melde tilbake til oss. Så følger ikke vi nøyaktig med på hvilken stilling hver enkelt har til enhver tid, men i de årlige disponeringskortene, som nå er digitalisert, kan man gå inn og se om man er styrkedisponert i Forsvaret. Da har den enkelte en plikt til å si ifra hvis det kolliderer med andre oppgaver som de måtte ha. Forsvaret har et betydelig antall udisponerte, så for Forsvaret er ikke dette et problem. Hvis det skulle vise seg at noen ikke kan møte, har vi nok av reservister å ta av utover dem som faktisk er disponert til stilling.

Jeg vil også minne om at Forsvaret er ganske lite. Vi snakker om at det er ca. 45 000–55 000, som er sivile til daglig, som skal disponeres i Forsvarets styrkestruktur. Det er godt under halvparten av det daglige sykefraværet i Norge, så det er ikke slik at vi disponerer enorme mengder mennesker. Vi har også mange titalls tusen som vi ikke har disponert, og som kan disponeres hvis det skulle være en sånn konflikt. Så jeg skal ikke si at vi har fullstendig oversikt, men vi har i hvert fall oversikten som gjør at den enkelte får melding om å si fra hvis det er noe som kolliderer.

Veldig mange av dem som skal støtte Forsvaret i denne disponeringen, er jo de som gjør den jobben de gjør til daglig, også i krise og krig – typisk helsepersonell, som ble nevnt her i stad – så der har vi god oversikt.

Møtelederen: Da er det Lars Rem som har bedt om ordet – vær så god, Lars.

Lars Rem (FrP): Takk for god informasjon og gode svar. I min kommune, Østre Toten, hadde vi et cyberangrep for noen år siden. Vi ble fullstendig slått ut i lang tid av noe så enkelt som et angrep på PC-ene, datamasinene, til kommunen. Vi var fullstendig lamslått.

Hvordan er planen for øvelser sammen med statsforvalter, kommuner og lokale næringsdrivende som vil måtte levere i en krisesituasjon? Vet de forskjellige næringsdrivende at de er en del av planen ved en krisesituasjon, og er det noen øvelser eller planer for det? Det kan man kanskje ikke svare på, men hovedspørsmålet er vel: Er de private næringsdrivende som vi faktisk vet vi trenger, klar over at de er en del av beredskapen?

Eirik Kristoffersen: Jeg tenker at vi starter med Forsvarets operative hovedkvarter og planverket.

Rune Andersen: Det siste året har NATO godkjent sin plan for forsterkninger av Norge. Det gjør at vi har et oppdatert nasjonalt planverk, og bare i løpet av 2025 har det vært et utall av planseminarer, arbeidsgrupper og formidlinger – bredt fra Forsvaret til alle sektorer. Det er vi helt sikkert ikke i mål med, men det er gjort veldig mye på det i 2025. Og som direktøren i DSB også var inne på, ligger det et stort ansvar på sektormyndighetene for å ta dette videre innenfor sine sektorer.

Så Forsvaret kommer ikke til å ha en dialog med hver enkelt bedrift i Norge, men grunnlaget er lagt, slik at vi vet hva som er scenariene vi planlegger for. Det har vært gjort svært mye på formidlingen til og inkluderingen av alle de sivile myndighetene som har en rolle i dette, i den perioden hvor planverket til NATO og nasjonalt planverk har blitt oppdatert. Vi er helt sikkert ikke i mål, slik at vi har nådd alle bedrifter og alt, men det er der vi er nå.

Elisabeth Sørbøe Aarsæther: Først må jeg anerkjenne Østre Toten kommunes veldig gode informasjonsdeling om det de ble utsatt for. Den åpenheten de har utvist der, har rett og slett vært til stor læring for andre kommuner.

Totalforsvarsåret bygger et slags nett rundt oss som skal trene på dette. Det er utviklet egne øvelser for kommuner, man kan gå inn på øvelse.no. Vi har bygget helt egne øvelser som vi mener kan passe til kommunene. I tillegg lages det et scenario for hver enkelt statsforvalters nedslagsområde, altså fylkene, som er tilpasset akkurat der hvor de ligger. Det er f.eks. forskjell på Finnmark og Hordaland. Det er også mitt inntrykk at statsforvalterne har god kontakt med næringslivet i sine fylker. De verdsetter f.eks. veldig høyt å vite hvem som er bedriftsledere, som kan stille med ulike fysiske innsatsting i en krise. Vi hadde en pandemi, hvor man virkelig fikk trent seg på å sitte rundt bordet.

Så jeg tror at Totalforsvarsåret 2026 og alle de øvelser som det er lagt opp til der – for det er flere av dem – virkelig vil gjøre at man kan bli tryggere på sin egen rolle. Så vil jeg føye til at man aldri kommer til å komme helt i mål med dette, fordi verden utvikler seg. Vi må bare passe på at vi hele tiden bygger kompetansen på den vi har. Så sies det at neste krise ikke ligner på den forrige, og det er helt riktig, men vi lærer mye. Det å lage generiske systemer og vite hvem som skal sitte f.eks. rundt bordene i kommunenes beredskapsråd, er svært viktig for opplevelsen av kontroll i kommunene.

Så svaret er ja, jeg tror at kommunene er nåbare, og at næringslivet i kommunene nå har en stor anledning til å bli bevisst sin rolle i totalforsvaret.

Møtelederen: Da er det Hege Bae Nyholt som har tegnet seg – vær så god.

Hege Bae Nyholt (R): Jeg har et spørsmål til Aarsæther. Jeg bet meg merke i ditt eksempel fra Ukraina, hvor brann- og redningstjenesten spiller en helt vesentlig rolle. Det har vi jo sett gang på gang på nyhetssendinger. Men så er det sånn, som man ser i hvert fall i mitt fylke, og jeg tror ikke det er unikt at man ser at man bygger ned brann- og redningstjenesten, at man både kutter i bemanningen innenfor brann, og at man sentraliserer redningstjenesten. Det har også vært kamp om ambulansetilbudet, f.eks., i distriktet. Er dette noe dere er i dialog om med kommuner og helseforetak, med tanke på en eventuell beredskapssituasjon? Det er noe med å bygge opp velferdsstaten i fredstid for å sikre kriser når de måtte inntreffe.

Elisabeth Sørbøe Aarsæther: Tusen takk for et godt spørsmål. Her kommer vi til sektorprinsippet. Kommunene ligger under den kommunale ledelsen. Jeg representerer Justis- og beredskapsdepartementet ledersystem, og vår rolle som nasjonal brannmyndighet er å utrede hvordan brann- og redningsvesenet kan spille en rolle i krise og krig. Vi vet at de gjør det, vi kan bare se på opptakene fra Ukraina, og vi vet at fienden heller ikke respekterer de sivile beskyttelsestiltakene og dem som er beskyttet av det. Derfor er det helt nødvendig å utrede hvordan brann- og redningsvesenet må kunne se ut i en krigssituasjon. Når det gjelder akkurat ressursene til dem, kan jeg dessverre ikke svare på det.

Møtelederen: Takk. Da refererer jeg kort hvem jeg har på listen her, slik at folk kan tegne seg dersom de ønsker å si noe utover det jeg sier nå. Den neste som har spørsmål, er Ronny Aukrust. Deretter har jeg noen spørsmål selv, og så er det Lise Selnes, som er sakens ordfører. Da starter vi med Ronny Aukrust.

Ronny Aukrust (A): Takk for gode redegjørelser og svar. Jeg har et spørsmål til deg, Aarsæther. Du sa tidligere i dag at DSB bør ha myndighet til å pålegge aktører å planlegge. Hvor stort er dette problemet, og er det mange kommuner, eller andre aktører, som ikke planlegger i dag?

Elisabeth Sørbøe Aarsæther: Det vi har bedt om en endring på, og som jeg forstår er på vei, er en styrking av samordningsrollen vår. Samordningsarenaene til DSB er i bruk hele tiden. Hvis vi vet at en krise er på vei, f.eks. en flom, er det Statsforvalteren som samordner i sitt fylke, men på nasjonalt nivå er det vi som gjør det, og det gjør vi hele tiden. Vi gjør det nå i forbindelse med sivil innsats til Ukraina, og vi gjør det f.eks. når det er et voldsomt uvær på vei. Da samler vi folk rundt et bord – det er da et digitalt bord, etter at vi har fått så gode systemer i Norge – for å se på: Er vi forberedt? Hva må vi sørge for at er i orden?

Vi har erfart at det kan ta for lang tid. Det var særlig erfaringen fra pandemien, for da så vi at dette tar for lang tid. Vi har jobbet for mye med å ta ned risikoen ved at ikke alle deler informasjon, for det går ut over de andre. La meg ta et eksempel med at en sektor ikke kommer til bordet og deler hvordan det står til – f.eks. i samferdsel, en tilfeldig valgt sektor: Hvis man håndterer en krise i samferdsel, må man også dele den med de andre sektorene fordi det går ut over de andre hvis man ikke vet om den. Dette har vi erfart at tar for lang tid. Å få et noenlunde likt situasjonsbilde og kunne håndtere dette på den noenlunde samme oppfatningen er ekstremt viktig. Det er det vi mener med at vi trenger en styrket samordningsmyndighet, og det forstår jeg at vi skal få.

Møtelederen: La meg bare starte med å minne om at utgangspunktet for denne kontrollhøringen er kritikken fra Riksrevisjonen, av kritikkverdige forhold. Et av de forholdene som trekkes frem, er mangler ved Forsvarets kommunikasjon av behov for sivil støtte, uklarheter rundt disponering og prioritering av ressurser mellom sivil og militær sektor, i tillegg til flere andre ting. Er det riktig forstått at dette er forhold som er lukket? Det er nesten litt sånn jeg oppfattet det – i hvert fall lukket i den grad man kan forvente. Det vil selvfølgelig alltid være et noenlunde bevegelig mål, men det står litt i kontrast til det tidligere forsvarssjef Harald Sunde sa til oss, og som jeg også opplever næringslivet selv sier. Det gjelder her i dag, men også i andre kontakter jeg har med næringslivet, f.eks. i min egen region – jeg kommer jo fra forsvarsfylket Troms. Jeg har også snakket med folk plassert på beredskapsnivå i en del viktige kommuner i Troms som har den samme opplevelsen, nemlig at man ikke har den nødvendige forståelsen eller kommunikasjonen, kall det hva du vil, som man hadde – eller i hvert fall opplevde at man hadde – før murens fall og under den kalde krigen, med avtalemessig tilgang på ressurser, osv.

Kan forsvarssjefen klargjøre den avstanden i virkelighetsoppfatning? Er det fordi man de siste månedene har klart å lukke de forholdene?

Eirik Kristoffersen: Jeg vil ikke si at vi har klart å lukke de forholdene du påpeker, de siste månedene. Dette har vært et arbeid jeg mener har pågått over ti år. Det er jo veldig mange som har veldig konkrete spørsmål ut fra ett tenkt scenario, som det kanskje ikke er et enkelt svar på. Jeg er enig i det Harald Sunde påpekte knyttet til utfordringer rundt Narvik Havn isolert sett. Samtidig har vi vært veldig tydelige på behovet for hva vi trenger ved Narvik Havn, og så har vi øvd for å finne andre løsninger, hvis f.eks. Narvik Havn ikke skulle være tilgjengelig. Da ser vi på det jeg kalte redundans, andre havner i området, hvor man også har øvd.

Kritikken er også at vi ikke har vært gode nok på behovet. Det mener jeg vi har blitt mye tydeligere på, men det har kommet på plass i det siste. Nøyaktig hvilket sykehus i nord er det vi har tenkt å rekvirere ved en mobilisering? Hvilke behov har vi knyttet til havneanlegg, som ble nevnt, og transportinfrastruktur? Det er en rekke sanne ting som har blitt tydeligere etter at Riksrevisjonen var ferdig med sin høring. Litt av poenget mitt har vært at vi har tatt den kritikken fra Riksrevisjonen og begynt å gjøre noe med det. Vi mener også – ref. det som ble sagt tidligere – at vi har gitt veldig klare beskrivelser av behovet innenfor f.eks. transportinfrastruktur, som ble referert til tidligere i høringen.

Jeg vet ikke om du vil legge til noe der, Rune?

Rune Andersen: En kilde til avstanden er dette med at det er gått noe tid siden de vurderingene ble gjort, og at det har skjedd noe i mellomtiden. Vi står kanskje fortsatt i en forventningsavklaring med en del aktører som gjerne håper eller ser at de kan ha en rolle i å støtte Forsvaret, men hvor det tross alt ikke er en del av vår plan. Jeg har også sett eksempler på det i mediene, at det er aktører som etterspør at de skal få en rolle, men vi har egentlig ikke noen rolle til dem. Da blir svaret – som Harald Sunde også var inne på – at økt beredskap nå for veldig mange handler om å gå i egen virksomhet, lete etter sårbarheter og lukke dem, slik at de kan fortsette å virke når de blir satt under press, eller hvis det er en krise i landet.

Det er gjort et godt arbeid, særlig det siste året, med konkrete leveranser inn mot flere sektorer – mange flere enn dem vi har vært inne på her. Det dreier seg om alt fra meteorologiske tjenester til veterinærtjenester. Det er mye vi er i arbeid med nå for å klargjøre behovene, og så vil det være en annen sak å lukke en del av de behovene. Noe av det er ganske kortsiktig, mens andre ting – f.eks. store infrastrukturprosjekter, som nye, lange jernbanestrekninger – ikke kommer til å skje over natten, det må inn i de normale prosessene.

Eirik Kristoffersen: Hvis jeg kan komme med et eksempel på hva som skjer: Nordic Response 2024 var en stor øvelse. Det var første gangen Sverige og Finland var med i en NATO-øvelse i Norden som NATO-medlemmer. Da skulle vi ta imot ganske mange forsyninger ved Alta Havn. Alta Havn var stengt på grunn av cruisetrafikk, så da bygde Forsvaret en ny havn, sånn at vi fikk tatt imot de allierte som hadde tenkt å komme til Alta Havn. Fra samme øvelsen vet vi også at jernbanen mellom Kiruna og Narvik den perioden var blokkert av et malmtoget som hadde sporet av. Det er også en svakhet. Det var mange styrker som hadde tenkt å komme over jernbanen. De kom ikke over jernbanen. Vi fikk omdirigert dem på fartøy.

Det jeg er ute etter, er litt det også direktøren for Kystverket var inne på, at vi må se på mulighetene, vi må skape redundans. Jeg blir av og til møtt med at akkurat denne infrastrukturen er helt kritisk, men det finnes ofte andre alternativ. Det kan nok oppfattes som at Forsvaret ikke er tydelig nok, for vi sier ikke at akkurat den havnen er helt kritisk, vi ser faktisk at det finnes andre løsninger også. Det er litt tilbake igjen til det sjef FOH sa.

Møtelederen: Bra.

Da er det Ove Trellevik som står på talerlisten – vær så god.

Ove Trellevik (H): Riksrevisjonen merka seg at statsforvaltarane opplever at avgjerder i fylkesberedskapsråda er baserte på konsensus mellom deltakarane. Er det sånn det skal vera? I fred har Statsforvaltararen gjennomføringskraft og avgjerdsmyndigheit og eit koordineringsansvar overfor statlege etatar i distriktet sitt, men i krise og krig må altså Statsforvaltaren forhalda seg til konsensus. Er det riktig forstått?

Møtelederen: Jeg antar spørsmålet gikk til direktoratet.

Ove Trellevik (H): Ja.

Elisabeth Sørboe Aarsæther: Jeg skal introdusere Elisabeth Longva, avdelingsdirektør for totalforsvar og analyse, til å svare på dette spørsmålet.

Elisabeth Longva: Statsforvalteren har en helt sentral rolle i å samordne på regionalt nivå, men det er også sånn – hos dem som hos oss – at de ikke kan pålegge andre aktører noe som helst i en krisesituasjon, og heller ikke når de utarbeider regionale risiko- og sårbarhetsanalyser. I de regionale risiko- og sårbarhetsanalysene kan det f.eks. framkomme sårbarheter det da er opp til den regionale sektoren eller sektoren å skulle lukke. Det vi i hvert fall ønsker oss, er at de ulike sektordepartementene er helt tydelige i sine styringslinjer regionalt om at de må understøtte Statsforvalterens samordningsrolle, sånn at Statsforvalteren også får mer makt i å utøve den samordningsrollen.

Samtidig, når det er sagt, fikk vi jo testet Statsforvalterens rolle veldig godt under pandemien, hvor de tok en veldig proaktiv tilnærming til både krisehåndtering, prioritering av ressurser, osv. De tar den rollen. Vi så det også under Hans, hvor Storberget prioriterte på tvers av sektorer i den rollen han hadde. Det opplever vi nok mer og mer, men de bør også ha et tydeligere mandat til å koordinere og bestemme på tvers av sektorer. I det minste må styringssignalene fra de ulike moderdepartementene virkelig understøtte Statsforvalterens rolle, i deres samordningsmandat.

Ove Trellevik (H): Det er litt på sidelinja, men eg må få lov til å skryta av både de og statsforvaltarane i handteringa av pandemien.

Møtelederen: Da er siste inntegnede i denne rundten Lise Selnes – vær så god.

Lise Selnes (A): Takk igjen for gode svar, også fra jeg var her i stad. Det er spennende å høre på dere. Jeg vil si at dere også underbygger noe av det næringslivet sa i stad. De pekte på at det er mye som har kommet i gang nå når det gjelder havner og sikkerhet rundt det, som ikke har vært der før, så det er betryggende.

Jeg ønsker å avslutte denne seansen med å stille spørsmål til begge parter. Nå går vi jo inn i Totalforsvarsåret. Hva er det vi ønsker å oppnå med det året?

Eirik Kristoffersen: Jeg har to veldig konkrete ting for Forsvaret som vi skal oppnå. Det ene er en helhetlig helseberedskap. Jeg mener det er avgjørende. Det ser vi også på erfaringer fra Ukraina. Forsvaret har ikke et eget helsevesen. Forsvaret kan berge liv, og vi kan stabilisere pasienter, men vi er helt avhengige av det sivile. Så det å ha en ordentlig gjennomgang av helseberedskapen har vært et helt konkret, viktig mål for meg. Det andre er å se dette i en nordisk sammenheng, som en del av integreringen av Sverige og Finland i NATO.

Hvis jeg skulle komme med et ønske utover det jeg er ansvarlig for, Forsvaret, er det at vi får på plass det som totalberedskapskommisjonen og totalberedskapsmeldingen også påpeker, nemlig at dette må være på departementsnivå. Jeg er tilhenger av sektoransvaret, bare så jeg er tydelig på det. Jeg mener at nærhet, likhet, ansvar og samvirke er gode prinsipper. Men det er den enkelte sektor som er ansvarlig for sin del av helheten.

Det jeg opplevde under forberedelsene til Trident Juncture, var at Forsvaret hadde mange behov vi prøvde å løse, men det ble ikke fart på det før vi satte oss ned med departementsrådene innenfor de enkelte departement. Der har vi alle historiske ting på plass, som også komitélederen påpekte, av lover og regler. De må vi begynne å bruke. Vi må bruke alle de forskjellige rådene vi har, helseberedskapsråd, matberedskapsråd og råd for medisinerberedskap, og bli enda bedre på det, da kommer vi langt.

Elisabeth Sørboe Aarsæther: I Totalforsvarsåret skal vi øve oss på å forberede samfunnet fra topp til tå på sikkerhetspolitisk krise og krig. Det må øves på. Vi skal øve på å stå sammen, vi skal ta ned tvil om hvilke roller som tilligger hvem, og hva både næringsliv, det offentlige og det frivillige Norge har å si for at Norge skal kunne stå imot en fiende. Vi skal i kort øve på nasjonal sikkerhetsstrategi.

Møtelederen: Da har vi vært gjennom spørsmålslisten, utspørringen er over, og vi går over på muligheten til en kort oppsummering på inntil 5 minutter for dem av dere som ønsker det. Jeg tenker vi starter med direktøren for samfunnssikkerhet og beredskap – vær så god.

Elisabeth Sørboe Aarsæther: Tusen takk, komitéleder.

Ja, totalforsvarsarbeidet er omfattende, og det er kontinuerlig. Det krever at veldig mange deltar, og at vi har et omforent situasjonsbilde som vi agerer ut fra. Jeg må understreke at de styringssignalene som er gitt fra Justis- og beredskapsdepartementet etter at riksrevisjonsrapporten ble lagt fram, er mye sterkere og viser et taktskifte. Det er videreformidlet i styringssignaler til både regionalt og kommunalt nivå, og jeg vil si også mottatt, og vi jobber med forståelsen av dem. Jeg vil særlig legge vekt på dette med styrkingen av statsforvalterembetene, som er helt sentralt for at vi skal få kommunene med på det store løftet som er nødvendig for å sikre Norge.

Vi har nå gjennom flere år jobbet systematisk med å forberede og forbedre det sivil-militære samarbeidet. Vi har ikke i dag vært innom pandemien, men jeg må løfte fram betydningen av arbeidet gjennom pandemien, hvor vi fikk trent arenaene, hvor vi fikk trent de ulike aktørene, og hvor vi så at det er mulig å stå sammen også om problemstillinger og løsninger av dem som aldri har vært prøvd før. Det er et godt grunnlag for arbeidet med totalforsvaret.

Det er mye som gjenstår. En del har vi vært innom i dag. Men jeg er helt sikker på at Totalforsvarsåret kommer til å bringe oss et sjumilssteg videre.

Takk.

Møtelederen: Til slutt forsvarssjefen – vær så god.

Eirik Kristoffersen: Komitéleder og komitémedlemmer: Takk for en veldig god høring. Jeg tenker vi kunne holdt på veldig lenge og snakket om dette, for alt henger sammen med alt, som noen har sagt. Jeg vil bare ta noen overordnede betraktninger.

Totalforsvaret er i sin natur et felles ansvar. Forsvaret har et tydelig ansvar, men vi er også avhengige av resten av samfunnet, og samfunnet er avhengig av oss. Min instruks er også klar på at jeg skal påpeke svakheter i totalforsvarets støtte til Forsvaret, og det har vi også gjort.

Riksrevisjonens rapport er til god hjelp for å finne de gapene som er, og vi i Forsvaret tar lederskap på vår del for å lukke de gapene.

Vi har også erkjent områder som vi kan bli bedre på, og vi har vist vilje til å forbedre oss, ikke bare i Forsvaret, men i hele forsvarssektoren.

Samtidig må vi erkjenne at ansvaret for det samlede resultatet er delt. Hver enkelt sivil etat, hver enkelt kommune, hver enkelt bedrift med en kritisk samfunnsfunksjon har sitt ansvar, og så er vår jobb i Forsvaret å bygge broene mellom dem og oss, sånn at ingen planer blir utviklet uten at de henger sammen. Der er spesielt samvirket mellom Forsvaret og DSB helt avgjørende. Det er det vi har gjort de siste ti årene, eller helt siden 2014 – et arbeid vi har intensivert enda mer også etter at Riksrevisjonen var ferdig med sine undersøkelser.

Veien videre, nå i 2026 og framover, handler om å operasjonalisere alt det vi har satt i gang. Vi må få resultatene. 2026 har vi kalt Totalforsvarsåret nettopp for å markere at vi skal teste veldig mange av planene, vi skal øve, og vi skal gjøre de planene om til en varig praksis.

Tillit og samhold er grunnmuren i totalforsvaret. Tillit mellom Forsvaret og det sivile samfunnet – at vi forstår hverandre, at vi snakker samme språk og støtter hverandre – er avgjørende viktig. Jeg opplever i dag et sterkere samhold rundt totalforsvaret enn på lenge. Alle jeg møter, enten det er politimestere, statsforvaltere eller bedriftsledere med ansvar for f.eks. transport, vil vite hvordan de kan bidra til Norges sikkerhet. Vi i Forsvaret skal være en lagspiller i dette arbeidet. Vi skal være åpne om våre behov, vi skal være ærlige om begrensningene, og vi skal være løsningsorientert i møte med andres utfordringer. Det er bare sånn vi lykkes sammen.

Forsvaret tar ansvar, og jeg som forsvarssjef tar ansvar for at vi ikke avviker fra den kursen vi har staket ut for å styrke totalforsvaret. Jeg håper at det bildet vi har gitt gjennom denne høringen, viser et forsvar som både erkjenner kritikk, og som viser vilje til å handle på den kritikken vi har fått. Med fortsatt støtte, samarbeid og oppfølging er jeg trygg på at vi kan lukke de gapene som er i vår beredskap, og dermed stå best mulig rustet, skulder ved skulder, i totalforsvaret for å møte de truslene som måtte komme mot Norge.

Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Takk for gode svar på komiteens spørsmål, som gir oss bedre forutsetninger for å behandle de to sakene vi har fått på bordet fra Riksrevisjonen.

Takk for at dere stilte på høringen.

Da tar vi en pause frem til kl. 13.40.

Høringen ble avbrutt kl. 13.18.

Høringen ble gjenopptatt kl. 13.40.

Høring med justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen og forsvarsminister Tore Onshuus Sandvik

Møtelederen: Da er vi på tiden, og klokken er 13.40. Vi starter opp igjen, og jeg vil få ønske velkommen til justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen og forsvarsminister Tore Onshuus Sandvik.

Justis- og beredskapsministeren har med seg avdelingsdirektør John Arne Gisnås som bisitter, og forsvarsministeren har med seg ekspedisjonssjef Morten Gjellerud og avdelingsdirektør Stefan Johannessen som bisittere. Velkommen til dere alle.

Hver av statsrådene får først ti minutter til en innledning. Etter innledningen starter utspørringen. Saksordføreren, som er Lise Selnes, starter utspørringen, og deretter vil det bli spørsmål fra hver av partigruppene. Etter det blir det en åpen runde med oppklarende spørsmål, og helt til slutt får dere anledning til en kort oppsummering.

Jeg minner for ordens skyld om at dette er en åpen høring, og at komiteen bare kan motta taushetsbelagte opplysninger for lukkede dører. Jeg ber om at alle inviterte og medlemmer av komiteen er særlig oppmerksom på dette under høringen. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten å røpe opplysninger som er underlagt taushetsplikt, skal den inviterte gjøre komiteen oppmerksom på det.

Det er viktig å svare kort og konsist på komiteens spørsmål.

For å unngå problemer med lydanlegget må vi alltid minne om at vi må huske å slå mikrofonen på når vi snakker og av når vi er ferdig. Det høres elementært ut, men det er også av hensyn til dem som tar referat, og ikke minst til alle dem der ute. Dette er en høring som kan følges på web.

Vi starter med justis- og beredskapsministeren – vær så god, du har ti minutter til en innledning.

Statsråd Astri Aas-Hansen: Takk for det, leder.

Riksrevisjonen har undersøkt et svært aktuelt område. Vi står i en krevende og uforutsigbar sikkerhetspolitisk situasjon. Nå er det bare få dager til det er fire år siden Russlands fullskalainvasjon av Ukraina, og det bakteppet som vi ser, er også årsaken til at arbeidet med forsvar, nasjonal sikkerhet og beredskap har stått sentralt i hele regjeringsperioden til Støre-regjeringen. Det har det også gjort etter at jeg tiltrådte som justis- og beredskapsminister for nesten ett år siden.

Regjeringen satte allerede før invasjonen ned to viktige kommisjoner: forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen. Vi har lagt fram en nasjonal sikkerhetsstrategi, vi har fremmet langtidsplanen for Forsvaret, en totalberedskapsmelding for sivil sektor og en plan for Norge. Bakgrunnen er at det er behov for å styrke samfunnets motstandskraft og totalforsvaret. Vi har en god beredskap i Norge, men det er lenge siden vi har

hatt behov for å være forberedt også på sikkerhetspolitisk krise og krig.

Riksrevisjonen har gjort et grundig arbeid. Rapporten og det jeg har fått beskrevet som et godt samarbeid mellom Riksrevisjonen og embetsverket i Justis- og beredskapsdepartementet, har gitt oss gode læringspunkter. Hovedfunnene til Riksrevisjonen er punkter som også ble trukket fram av forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen.

Riksrevisjonens undersøkelser dekker perioden 2021 til 2024. Det er allerede lenge siden når vi ser utviklingstakten i den sikkerhetspolitiske situasjonen. Mye skjer nå svært raskt. Eksempelvis har både Sverige og Finland blitt NATO-medlemmer, og det har betydning også for totalforsvaret av Norge.

I dette innlegget – fordi mye nå skjer svært raskt, og mye er gjort – vil jeg derfor konsentrere meg om hva som er gjort etter Riksrevisjonens undersøkelsesperiode, altså hvor vi er i dag. Det er da også det jeg så langt gjennom høringen i dag opplever får komiteens hovedoppmærksomhet.

Når det gjelder totalforsvaret og det brede beredskapsarbeidet, pågår det omfattende prosesser for å styrke totalforsvaret. Kjernen i totalforsvaret er å sørge for at våre samlede ressurser på best mulig måte kan tas i bruk for å sikre Norges suverenitet, territorielle integritet og demokratiske styreform. For å klare det må vi kunne ivareta tre ting samtidig:

- støtte til det militære forsvaret av landet
- sikre befolkningens grunnleggende behov
- beskytte sivile mot skadevirkninger av krig

La meg starte med det punktet som gjelder å sikre befolkningens grunnleggende behov. Mye av det vi gjør i fredstid, kan ikke prioriteres i en krigssituasjon. Derfor har vi fullmakter som bare kan brukes når riket er i krig, eller krig truer – tiltak som ikke vil være legitime eller aktuelle i normalsituasjoner. Dette må vi ha med oss som bakteppe når vi diskuterer utviklingen av totalforsvaret, sånn at ikke alt beredskapsarbeid blandes sammen med totalforsvarsarbeidet og det vi må planlegge for å måtte håndtere i en krigssituasjon.

Samtidig kan ikke oppmerksomheten på krigsplanlegging gå på bekostning av det øvrige beredskapsarbeidet. En god grunnberedskap og egenberedskap er sentralt, både i fredstid og i krig. Vi vil trenge mat og drikke, varme og kommunikasjonsløsninger i alle situasjoner. Det er også større sannsynlighet for å rammes av ekstremvær, skogbrann eller feil i kritisk infrastruktur enn det er for å bli rammet av krig.

Derfor må vi klare begge deler samtidig: både sikre at hele samfunnet kan bidra i en krisesituasjon, og opprettholde en beredskap som håndterer alle typer hen-

delser. Dette er en sentral bakgrunn for hvorfor vi bygger på de systemene vi har.

I 2026 skal Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap – som jeg nok kommer til å kalle DSB fra nå av – og statsforvalterne prioritere arbeidet med å inkludere krig som scenario i fylkesvise og kommunale risiko- og sårbarhetsanalyser, og både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå skal beredskapsplanene oppdateres i tråd med dette. På den måten styrker vi totalforsvaret uten at vi svekker den bredere beredskapen.

Krigsplanlegging er nytt for svært mange av dem som i dag jobber i sentrale stillinger, både i næringslivet, i kommunene og i statsforvaltningen. Kompetanseheving er derfor viktig og noe som prioriteres. DSB, Sivilforsvaret og statsforvalterne har en viktig veilederrolle for å sørge for å bygge denne kompetansen hos dem som trenger det.

Så til samordning og øvelser mellom sivil og militær sektor: Å sørge for at Forsvaret og hele sivilsamfunnet, frivillige og næringslivet samarbeider og finner hverandre, er en av de viktigste forutsetningene for at totalforsvaret faktisk vil fungere i krig.

En problemstilling som kontroll- og konstitusjonskomiteen tar opp, er hvilke tiltak vi har gjort for å styrke samordningen og samarbeidet mellom sivil og militær sektor. Det er mye godt samarbeid og god samordning mellom sivile og militære myndigheter, både i kommunene, på fylkesnivå og nasjonalt. Vi har et veletablert samarbeid i Sentralt totalforsvarsforum, der Forsvaret, DSB og mange andre myndigheter møtes jevnlig, som forsvarssjefen og sjefen for DSB var inne på tidligere. Enda flere kommuner har etablert kommunale beredskapsråd med representanter fra Forsvaret, lokale myndigheter, næringsliv og frivilligheten, og statsforvalterne har fylkesberedskapsråd. Vi sørger nå for at departementer med ansvar for samfunnskritiske områder som energi, transport og ekom, har beredskapsråd på departementsnivå. På nasjonalt nivå samordnes planverk, og vi har nylig oppdatert det nasjonale beredskapssystemet, som består av en sivil og en militær del, slik at dette er rigget for tiden vi lever i.

Som man også har vært inne på flere ganger i dag, gjennomfører vi i 2026 Totalforsvarsåret sammen med Forsvaret og andre sentrale aktører i totalforsvaret. Dette skal være et krafttak for å løfte totalforsvarsarbeidet i Norge, der målet er at så store deler av samfunnet som mulig involveres i øvelser og aktiviteter, sånn at vi alle trekker i samme retning om det verste skulle skje.

Så til sivilsamfunnets støtte til militær aktivitet: Som DSB-direktøren redegjorde for tidligere i dag, er det en rekke konkrete aktiviteter og tiltak som har blitt gjort, og som gjøres, for å styrke sivilsamfunnets evne til å støtte Forsvarets behov. Vi er bedre stilt enn vi var for et år si-

den. Det var også DSB tydelige på. Samtidig er det arbeid som pågår nå, som vi vil se effekter av etter noe tid. Det gjelder bl.a. implementeringen av NATOs nye konsept for vertslandsstøtte. Det arbeidet som pågår i NATO nå for å utvikle såkalte minstekrav til operasjonell kapasitet for hvert enkelt land, innebærer konkrete forventninger, som gjør at vi blir bedre rustet til både å støtte Forsvaret og at det skal ligge til grunn for all vår planlegging.

Nasjonalt jobber Forsvaret med å utarbeide tydeligere beskrivelser av behovet for sivil bistand til styrkene, som ikke inngår i NATOs planverk. Også i EU pågår det arbeid for å redusere utfordringer med å forflytte militære styrker og materiell. Vi har også et tett sivilt samarbeid med Sverige og Finland, helt sentralt for å fjerne hindringer og legge effektivt til rette for Forsvaret.

Når vi nå skal oppnå mye, raskt, er det viktig å jobbe systematisk og prioritere det viktigste først, særlig når vi er avhengige av å ha med oss hele samfunnet for å lykkes. Grunnberedskap og motstandsdyktighet i befolkning, virksomheter og kommuner er helt avgjørende, både for at sivilsamfunnet skal klare seg gjennom en krise og at vi kan støtte Forsvaret. Det er på en måte samme logikk som når en flyer: Du må ta på deg masken selv før du kan være i stand til å hjelpe andre. Derfor legges det stor vekt på å formidle egenberedskap for hver enkelt innbygger, virksomheter, kommuner, fylkeskommuner, næringslivaktører og andre. At vi har en robust lokal og regional beredskap, er ikke et tillegg til totalforsvaret; det er en forutsetning for at totalforsvaret fungerer.

Det gjenstår fortsatt arbeid, men jeg mener at aktørene i totalforsvaret nå jobber godt og planmessig for å sørge for at vi er forberedt, også om det verste skulle skje. Jeg ser fram til eventuelle spørsmål hvor jeg kan gå nærmere inn på det jeg nå har gjennomgått.

Møtelederen: Takk skal du ha. Da gir jeg ordet til forsvarsministeren, som også har 10 minutter til innledning.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Takk for muligheten til å redegjøre for arbeidet med videreutvikling av totalforsvaret.

Totalforsvaret er en grunnleggende forutsetning for at Norge skal kunne håndtere krise og krig. Det handler ikke bare om Forsvarets militære evne, men om at hele samfunnet må fungere, samtidig og under press. Forsyningslinjer må holdes åpne, kommuner og fylkeskommuner må levere grunnleggende tjenester, helseforetakene må kunne gi behandling, og næringslivet må bidra med transport, energi, varer og tjenester. Erfaringene fra pandemien viste oss tydelig hvor avgjørende det er at folk møter på jobb i butikkene, i kollektivtransporten, i

helsetjenesten og i industrien. I en sikkerhetspolitisk krise vil dette være minst like viktig.

Egenberedskap hos den enkelte innbygger er også en del av totalforsvaret, som justis- og beredskapsministeren har understreket. Totalforsvaret starter lokalt, men må fungere nasjonalt.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen i våre nærområder har endret seg grunnleggende siden 2014, særlig etter Russlands fullskalaangrep på Ukraina i 2022. Dette har tydeliggjort at Norge må være forberedt på alvorlige hendelser også i våre nærområder. Jeg vil være tydelig: Norge er i stand til å forsvare seg. Sammen med våre allierte har vi både evne og vilje til å møte alvorlige trusler. Samtidig er et troverdig forsvar avhengig av at sivile og militære strukturer virker sammen i fred, krise og krig.

Vi er godt i gang med å videreutvikle totalforsvaret i tråd med langtidsplanen for forsvarssektoren. Regjeringens sikkerhetsstrategi har et tydelig fokus på totalforsvar og sivil understøttelse av militær innsats. NATO stiller klare forventninger til medlemslandenes evne til å støtte militære operasjoner på tvers av landegrensene, også gjennom sivile strukturer. Dette innebærer krav til forberedt infrastruktur, robuste forsyningskjeder og evne til rask mobilisering. I tråd med dette har regjeringen arbeidet målrettet for å tydeliggjøre nasjonale behov og understøttelse av militær innsats, bl.a. innenfor transport, logistikk, helse, kraft, digital infrastruktur, mat og vann. Forsvaret er nå godt i gang med å konkretisere disse behovene på flere områder.

For å forstå hvor vi står i dag, er det viktig å se utviklingen over tid. 2014 markerer et tydelig vendepunkt. Russlands annektering av Krim endret det sikkerhetspolitiske bildet i Europa og førte til en fornyet vektlegging av totalforsvaret som en sentral del av nasjonal beredskap. Dette arbeidet ble intensivert og konkretisert gjennom totalforsvarsprogrammet 2016–2020 og oppfølgingen av det, som bidro til å gjenoppbygge strukturer for sivilt-militært samarbeid og etablere en felles forståelse av roller og ansvar i krise og krig. Totalforsvaret ble tydeligere integrert i langtidsplanene for forsvarssektoren, særlig fra 2016 og videre i perioden 2020–2024, med økt vekt på logistikk, mobilitet, vertslandsstøtte og sivil understøttelse av militær innsats. Tilsvarende ble dette sentralt i samfunnssikkerhetsmeldingen i 2020, som tydeliggjorde betydningen av samordning på tvers av sektorer og kommunenes, fylkeskommunenes og næringslivets rolle i totalforsvaret.

Den alvorlige sikkerhetspolitiske utviklingen etter 2022 gjorde det nødvendig med en bredere gjennomgang. Forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen ble derfor oppnevnt og leverte sine NOU-er i 2023. Begge pekte tydelig på behovet for et mer operativt, forpliktende og bedre styrt totalforsvar. Disse anbefal-

falingene er fulgt opp gjennom forsvarsløftet, totalberedskapsmeldingen og sist ved regjeringens sikkerhetsstrategi, som samlet gir et styrket politisk og styringsmessig rammeverk for totalforsvaret.

Riksrevisjonens undersøkelse av totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig gir et viktig korrektiv langs de samme linjene som forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen, særlig knyttet til lokal og regional beredskap. Den peker på forbedringsområder som nå følges opp. Mitt konstitusjonelle ansvar i totalforsvaret er først og fremst knyttet til utvikling og styring av Forsvaret, og til å sikre at nasjonale behov for militær understøttelse blir tydelig identifisert, prioritert og kommunisert. Dette har vært et hovedfokus de senere årene. Det er etablert faste samhandlingsarenaer mellom militære og sivile myndigheter på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Samtidig viser Riksrevisjonens undersøkelse at militære behov ikke alltid har vært tilstrekkelig kjent på sivil side, særlig lokalt. Det tas på alvor. Forsvarsdepartementet har derfor skjerpet styringen av forsvarssektoren når det gjelder identifisering og formidling av militære behov, bl.a. innenfor transport, logistikk, eiendom, bygg og infrastruktur. Dette følges opp gjennom styringsdialogen.

Et annet sentralt ansvar er å legge til rette for sikker informasjonsutveksling mellom sivile og militære aktører. Uten dette får vi ikke reell samordning. Tjenester for lav- og høygradert informasjonsforvaltning og kommunikasjon for både offentlige og private virksomheter underlagt sikkerhetsloven, er avgjørende for å understøtte kritiske samfunnsfunksjoner og ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser.

Styrkingen av totalforsvaret må gi konkrete tiltak og resultater. Jeg vil særlig trekke fram fire områder.

Det første er året 2026, som er utpekt som totalforsvarsår, og det legges særlig vekt på øving, samordning og konkret oppfølging på alle nivåer i samfunnet. Målet er ikke å lage nye strukturer, men å teste og forbedre det som allerede er etablert, og avdekke hvor det fortsatt er svakheter. Totalforsvarsåret gir også et rammeverk for å styrke dialogen med kommuner, fylkeskommuner og næringsliv om roller, ansvar og forventninger i krise og krig. Dette bidrar til å gjøre totalforsvaret mer forpliktende og bedre forankret utenfor sentralt nivå. Samtidig sammenfaller Totalforsvarsåret med Norges formannskap i NORDEFCO. Det gir en god anledning til å koble nasjonalt totalforsvarsarbeid tettere til nordisk samarbeid og NATO-rammer, særlig når det gjelder militær mobilitet, vertslandsstøtte og sivil understøttelse av militær innsats. Det vil i tillegg til den store flernasjonale vinterøvelsen Cold Response, med betydelig tverrsektoriell deltakelse, også finne sted en nasjonal totalforsvarsøvelse til høsten hvor det også legges til rette for nordisk

deltakelse og erfaringsutveksling der det er relevant. Det vil gi viktige erfaringer om samvirket mellom sivile og militære strukturer.

Det andre er en rekke strukturelle grep som er gjennomført. Vi har bl.a. omorganisert Forsvarsdepartementet og etablert en ny avdeling for sivilt militært samarbeid herunder en seksjon for totalforsvarssamarbeid fra 1. januar 2025. Videre har vi etablert Statens graderte plattformtjenester, SGP, fra 1. januar 2025 som leverandør av graderte plattformtjenester til statsforvaltningen, totalforsvaret og andre virksomheter som er underlagt sikkerhetsloven.

Det tredje er styrket arena for sivil-militær samhandling. Vi har etablert et tydeligere rammeverk for transportsamarbeid. Forsvarets behov for militær mobilitet og forsyning blir nå i større grad systematisert og formidlet til relevante sektorer, særlig innenfor vei, jernbane, havner og luftfart. Det gir et bedre grunnlag for at sivile myndigheter kan hensynta militære behov i sine planer og prioriteringer. Et viktig eksempel er Nasjonal transportplan, som slår fast at nasjonale behov for understøttelse av militær innsats skal hensyntas i transportplanleggingen. Det realiseres i ulike satsinger, bl.a. gjennom planlagt opprusting av kritiske fylkeskommunale bruer. Det styrker både totalforsvaret og militær evne til rask forflytting og utholdenhet i krise og krig.

Vi har også styrket det sivil-militære samarbeidet med helsesektoren, inkludert områder som atomberedskap, forsyningsberedskap for medisinske produkter, masseskade mv. Helseberedskapsmeldingen viser en strategi for motstandsdyktig helseberedskap for å beskytte liv og helse i ekstraordinære situasjoner, inkludert i krise og krig. Videre har vi utarbeidet en strategi i form av et veikart for samvirket mellom myndighetene og forsvarsindustrien. Det handler om å samarbeide med privat sektor, særlig aktører som produserer og leverer forsvarsmateriell, teknologi og kritiske ressurser som er nødvendige for nasjonal sikkerhet.

Det fjerde området er arbeidet med de juridiske rammene, der vi bl.a. har utarbeidet et lovforslag om prioritert krafttilgang og nettilkobling for kritiske beredskapsformål.

Til slutt: Arbeidet med totalforsvaret er kontinuerlig. Vi skal bevare det som fungerer og systematisk utbedre svakheter der de finnes. Jeg tar Riksrevisjonens funn på alvor, og de følges opp gjennom styringen av Forsvaret. Et hovedpoeng framover er å sikre at nasjonale behov for understøttelse av militær innsats kommuniseres tydeligere og mer presist. Det er en forutsetning for at den sivile delen skal kunne levere når det virkelig gjelder. Gjennom styrket samordning, konkrete tiltak og økt øving bygger vi et mer robust og troverdig total-

forsvar nasjonalt, nordisk og i NATO-rammer. Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da starter komiteens utspørring, og vi starter med saksordfører Lise Selnes, som har inntil 10 minutter til spørsmål. Vær så god.

Lise Selnes (A): Takk for det, og takk for gode reddegjørelser fra begge statsrådene.

Riksrevisjonens rapport peker på en del som ikke har vært på stell, og det er nærliggende for meg å spørre om det dere gjør rede for nå, på en måte lukker alle avvik – og det lurar jeg selvfølgelig også på, men jeg stiller spørsmålet til statsråd Aas-Hansen. Kommunene er på mange måter grunnfjellet i den norske beredskapen, og de er viktige for et velfungerende totalforsvar. Samtidig melder mange kommuner at det er uklart hva som egentlig forventes av dem i et slikt totalforsvar. Hva er det statsråden gjør for å rydde opp i det?

Statsråd Astri Aas-Hansen: Vi opplever, som det påpekes, at flere kommuner er usikre på hva som forventes av dem i krise og krig. Det som er et klart mål for regjeringen, og som også Stortinget har understreket i behandlingen av totalberedskapsmeldingen, er at alle kommuner skal være tilknyttet et beredskapsråd, og at det skal skje i løpet av 2026. Det er noe vi følger med på, og vi ser at stadig flere kommuner er det. Det er litt varierende hvordan det fungerer, så det er klart et behov for at vi bidrar til å veilede kommunene for å få dette godt på plass. Det er grunnen til at både statsforvalterne og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har fått i oppdrag å utarbeide veileder for kommunene, som skal være på plass i løpet av 2026. Det er også sann at statsforvalterne skal rapportere på status, og det skal de gjøre både i slutten av april og i slutten av august.

Det er også viktig at kommunene får planer for sikkerhetspolitiske kriser og krig inn i sitt planverk. Også der trengs det bistand. En kan ikke nødvendigvis forvente at enhver kommune selv skal ha kompetanse og kapasitet til det, så DSB er gitt i oppdrag å prioritere ferdigstilling av flere sentrale veiledere i 2026. Det skal utarbeides veileder for kommunenes og fylkeskommunenes rolle i sikkerhetspolitisk krise og krig, veileder for ivaretagelse av totalforsvaret i samfunns- og arealplanlegging og veileder for utarbeidelse av beredskapsplan for kommunene.

Det er også sann, som vi har vært inne på flere ganger både her og tidligere i dag, at Totalforsvarsåret 2026 vil være en viktig arena for faktisk å se hvor langt vi er kommet i dette, og det vil være en mulighet for kommunene, frivillige, næringslivet og andre til å få testet både seg selv og hverandre. Året 2026 vil være et viktig år i så

måte, både for å nå målet som Stortinget har sluttet seg til, om at alle kommuner skal være sluttet til et beredskapsråd, og for at vi skal være sikre på at det ikke bare er en formalitet som er på plass, men at det også innebærer at beredskapen er styrket.

Lise Selnes (A): Så til statsråd Sandvik: Jeg var inne på det innledningsvis, men hvordan er det Forsvaret og Forsvarsdepartementet nå vil jobbe med å lukke de avvikende som er ganske konkrete i Riksrevisjonens rapport?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: På en rekke områder er vi i gang, og mye av det Riksrevisjonen påpeker, som er helt riktig, var også avdekket i totalberedskapsmeldingen, og var også en av grunnene til at man satte ned totalberedskapskommisjonen – rett og slett fordi det var et behov for å styrke totalforsvaret. I mange tiår jobbet vi veldig lite med totalforsvaret i Norge, og så har den sikkerhetspolitiske situasjonen endret seg.

Et av det mest konkrete områdene vi tar tak i, er det som går på å utvide SGP, sånn at man bedre kan formidle graderte og lavgraderte opplysninger, og også inkludere kommunesektoren i det arbeidet. Forsvarsdepartementet følger tydeligere opp Forsvaret i vår styringsdialog, med at Forsvaret må avklare med omkringliggende etater, kommuner og sektorer hva som er Forsvarets behov. Det måles dem på, og vi følger det opp.

Jeg tror, som direktøren i DSB sa i forrige bolk, at når det gjelder å lukke alle avvik, er det et pågående arbeid, og det må vi fortsette med. Jeg tror aldri vi kommer helt i mål. Totalforsvar og totalberedskap handler om hele tiden å jobbe med å ta tak i nye utfordringer som oppstår. Kommunene er det viktigste leddet vi har i beredskapen, og noe av det jeg tror vi må avmystifisere, er at kommunene i beredskapsarbeidet også skal gjøre det som de normalt gjør. I en beredskapssituasjon skal samfunnet fungere. Det er utrolig viktig av sivilsamfunnet fungerer for at forsvaret skal fungere, og så må – som Riksrevisjonen peker på, og som vi er i gang med – Forsvaret bli tydeligere på hva som er konkrete militære behov hvis de skulle oppstå.

Vi skal øve på det i Totalforsvarsåret. Vi skal øve på å skape dilemmaer så vi finner ut hvordan beslutningene skal tas, hva som skal prioriteres først og sist. Det skal vi trene på helt opp til topps, også på departementsnivå. Vi skal samtidig gjennom de øvelsene vi har, både Cold Response og andre, sørge for at kommunene får bedre bestillinger på hva de skal stille opp med. Min erfaring, fra å ha vært lenge i kommunesektoren, er at beredskapen er veldig god i norsk kommunal sektor. Det nye nå er at vi i større grad også må ha bestillinger som forbereder oss på en sikkerhetspolitisk krise, noe som i mindre grad har vært til stede før.

Vi er godt rustet for både naturhendelser og andre kriser som kan oppstå, ikke minst viste pandemien det – at i Norge er vi flinke til å la ressursene finne hverandre når det oppstår beredskapssituasjoner. Det er viktig at det skal man også gjøre i en sikkerhetspolitisk krise.

Lise Selnes (A): Jeg har igjen litt tid, så da stiller jeg et spørsmål til. Da kan vi kanskje gå litt utover det som faktisk står i Riksrevisjonens rapport.

Det er jo i høyeste grad viktig for totalberedskapen og totalforsvaret i Norge at Sverige og Finland har blitt en del av NATO, som gjør Norges posisjon litt annerledes. Hvordan er det de landenes tilknytning til NATO har endret vårt arbeid med totalforsvar? Det går til begge to.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Vi skal i år også prøve å inkludere hele Norden i en totalforsvarsøvelse, som en såkalt «tabletop exercise», som det heter på nynorsk. Vi øver på å få strukturene til å virke sammen.

Vi har formannskapet i NORDEFCO, som er den nordiske forsvarssammenslutningen, og jeg inviterer mine kollegaer til Trondheim – tilfeldigvis. Det er et godt valgt eksempel, for der er det forhåndslager, og det er et av de områdene der Norge har fått en ny rolle gjennom svensk og finsk medlemskap. Norge er et transittland. Det har vi ikke vært før. Før skulle vi motta og spre kapasiteter fra allierte utover i Norge. Nå er vi også et transittland inn mot våre nordiske venner. Å øke fokuset på at vi også må håndtere alliert mottak, er en viktig del av totalberedskapstankegangen.

Norge kan ikke forsvare seg selv i en sikkerhetspolitisk krise eller krig. Derfor er vi medlem av NATO. Derfor må vi også tilrettelegge for at vi er i stand til å løse HNS-oppgavene – «Host Nation Support»-oppgavene – og ta ansvaret vi har i Norge, på en god måte. Det gjør Norge grunnleggende mer trygt at Sverige og Finland har blitt medlemmer av NATO, men da må vi også få systemer som kan understøtte nettopp det. I det inngår også det rammeverket vi legger på plass i Nasjonal transportplan og arbeidet med det. Vi må også tenke mer vest-øst i transportsektoren, ikke bare nord-sør. Det er en viktig del av det.

Statsråd Astri Aas-Hansen: For å legge til litt: I det nordiske formatet – og også i det nordisk-baltiske formatet – er det et godt samarbeid. Det er både bilateralt samarbeid, særlig med Sverige og Finland, og trilateralt samarbeid. Vi har også det nordisk-baltiske formatet. Det er også samarbeid om beredskap gjennom Nordisk råd, som dere kjenner til; det var jo et tema i fjor. Da var det et annet storting, men også der ble det løftet opp.

Som også forsvarsministeren var inne på, er det svært viktig for det vi diskuterer i dag, at vi har konkret

samarbeid om f.eks. transport, helse og forsyningssikkerhet. Vi har også fått på plass et statssekretærutvalg, som er en nyttig måte å samarbeide på. Det gjør at en kommer tett på hverandre, også på politisk nivå.

Som forsvarsministeren vel var inne på, er de nordiske landene invitert inn på noen av øvelsene i Totalforsvarsåret 2026, og det er diskusjoner om en skal ha et nordisk totalforsvarsår i 2028. At vi har den tradisjonen for samarbeid som vi har med Sverige og Finland, og at de i tillegg er NATO-medlemmer nå, har helt klart styrket hele totalforsvarsarbeidet.

Møtelederen: Da har jeg 5 minutter på vegne av Fremskrittspartiet.

La meg starte med å si at noen av oss i hvert fall vil hevde at forsvar og totalforsvar kanskje er den aller viktigste jobben for staten og samfunnet i vår tid. Det burde ikke være tilfeldig hvordan det oppdraget løses. Det er derfor det er så nedslående når vi får den typen rapporter fra Riksrevisjonen som vi har fått. Både Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet har fått den nest sterkeste kritikken, altså formuleringen «kritikkverdige», på de vesentlige områdene vi har belyst i dag.

Vi innledet med Harald Sunde, tidligere forsvarssjef, som snakket om et veldig prosessorientert byråkrati. Det er veldig mye prosess, og så mangler man handling. Det er for lite handling. Jeg opplever den samme beskrivelsen fra næringslivet. Når jeg selv reiser rundt i mitt eget valgdistrikt, altså forsvarsfylket Troms, opplever jeg mange av de samme tilbakemeldingene fra kommunene.

Det må legges til at i forrige bolk gjorde både direktøren i DSB og forsvarssjefen rede for et litt annet bilde. Det er egentlig det jeg vil utfordre dere på, direkte over bordet, og som egentlig er det viktigste her nå. Vi skal ikke være tilbakeskuende; vi må vite at disse utfordringene løses. Da er mitt spørsmål til dere begge:

Dersom Riksrevisjonen hadde gjort en gjennomgang av deres respektive departementer i dag, ville man da endt opp med den typen kritikk vi ser nå, eller ville dette vært tilstrekkelig lukket? Man kan aldri si at ting er hundre prosent lukket – det er et bevegelig mål, osv. – men ville denne kritikken vært borte dersom man i dag hadde hatt denne gjennomgangen av deres respektive departementer fra Riksrevisjonens side?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Det kan godt tenkes at Riksrevisjonen fortsatt ville ha funnet grunnlag for kritikk, for vi er ikke i mål. Norge som samfunn har ikke vært totalforsvarsfokusert over flere tiår. Vi har bygget det ned over mange år. Derfor har også Stortinget behandlet både forsvarsløftet og totalberedskaps-

meldingen. Det var nødvendig å snu seg fordi vi har fått en helt ny sikkerhetspolitisk situasjon.

Tempoet er skrudd betydelig opp, både fra 2014, som også forsvarssjefen og DSB redegjorde for, og på ny fra 2020, da det kom en pandemi som testet hele beredskapssystemet i Norge veldig mye. Det viste seg at ressursene finner hverandre godt. Det ser vi også ved store naturhendelser som flom, ras og andre ting. Ressursene er gode til å finne hverandre i Norge. Men vi er ikke i mål ennå. Derfor har vi også laget Totalforsvarsåret, for nå skal vi stressteste alle planene for å finne ut om det er hull og hvordan vi opererer sammen i det systemet. Det er et kontinuerlig arbeid, og det vil alltid være sann at det er hull å fylle. Det oppstår nye utfordringer. Vi får nye trusler og andre ting.

Jeg tror iallfall Riksrevisjonen, hvis de hadde testet det nå, ville sagt at veldig mye av det de påpekte, er det nå satt fart på. Vi gir tydelige beskjeder til Forsvaret. Vi har omstrukturert Forsvarsdepartementet. Vi har økt fokuset på sivilt-militært samarbeid. Vi etablerer SGP, der du kan kommunisere lavgradert og høygradert, som også er viktig, og vi øker bevisstheten.

Dette starter imidlertid med egenberedskapen. Noe av det viktigste jeg pleier å si hver gang jeg holder foredrag om dette, er at alle må ha beredskapslager hjemme, for det starter med det. Så skal du fortelle, på jobben, på skolen eller hvor det måtte være, at du har etablert det, så du får diskusjonen i gang. Det er viktig at du gjør det, for da kan du berge deg selv i krise, krig eller en beredskapssituasjon, så vi kan konsentrere innsatsen om dem som trenger hjelp. Det starter der. Der har Norge ligget bakpå i for mange år, men vi er blant de landene som ligger lengst framme. NATO bruker også Norge og norsk totalberedskapsarbeid som en modell, og vi skal vel også ha ansvaret for det i videre oppfølging.

Møtelederen: Justisministeren får litt ekstra tid til å svare på det samme spørsmålet.

Statsråd Astri Aas-Hansen: Jeg er helt klar på at vi er bedre stilt i dag enn vi var for ett år siden, da denne rapporten kom, men vi er aldri ferdige, som også komitéleder påpekte. Dette er et kontinuerlig arbeid som vi hele tiden må øve på, evaluere, forsterke og justere. Dette er et arbeid vi alltid må ha med oss, også i lys av at verden endrer seg. Men vi har et mye bedre samarbeid, vi har mye bedre samordning, vi har et situasjonsbilde som er omforent, og det er et systematisk arbeid, som DSB-direktøren og forsvarssjefen redegjorde for i sine innlegg og svar. Jeg mener at det de presenterte for komiteen i sine innlegg i den forrige bolken, viser at de er oppdatert på hvordan situasjonen er i dag. Mye er iverksatt, og det pågår mye. Jeg mener det er viktig, som også Riksrevisjonen påpeker i rapporten, at vi skal gjøre

det Stortinget har vedtatt. Det er det vi skal følge opp, ikke sant? Når det gjelder det Riksrevisjonen kritiserer oss for ikke å ha fulgt opp – i den grad Stortinget har vedtatt det – må vi ikke nå gå i den samme fella, slik at en begynner med nye påpekninger, som kanskje baserer seg på et situasjonsbilde som ikke er helt oppdatert.

Et siste poeng der er at vi på fredag får EOS-tjenestenes ugraderte trusselvurdering og NSMs risiko- og sårbarhetsvurdering. Det betyr at vi alle sammen – enkeltpersoner, kommuner, virksomheter og frivillige – vil få ta del i hvordan situasjonsbildet ser ut. Det gjør at hver og en av oss – især ledere, med det ansvaret en da har – er i stand til å styrke egenberedskapen og dermed også styrke motstandskraften i samfunnet. Vi ser jo fra Ukraina hvor grunnleggende viktig dette er i forsvaret av landet.

Møtelederen: Takk skal du ha for svaret, takk til dere begge. Så er det Høyre og Ove Trellevik, som har 5 minutter – vær så god.

Ove Trellevik (H): Takk for gode utgreiingar og gode spørsmål og gode svar.

Saksordføreren i Dokument 3:11 for 2024–2025 nemner at kommunane er grunnfjellet i totalberedskapen. Men på side 20 kan vi lesa:

«Til tross for en positiv utvikling de siste årene er det ifølge statsforvalterne som har deltatt i undersøkelsen, fortsatt store utfordringer knyttet til kommunenes samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Disse trekker fram at et høyt antall små kommuner utgjør en utfordring for arbeidet. Alle kommuner har i utgangspunktet de samme lovpålagte oppgavene, men statsforvalterne mener at kommunistørrelsen påvirker kommunenes muligheter til å håndtere dem.»

Då er min påstand at desse lokale beredskapsråda ikkje løyser desse utfordringane aleine. Så mitt spørsmål er: Korleis følgjer de opp dei minste kommunane, slik at dei er i stand til å gjennomføra sine lovpålagte oppgåver når det gjeld totalberedskapsarbeid? Det spørsmålet går til justis- og beredskapsministeren.

Så har eg eit spørsmål til forsvarsministeren, og det gjeld det at ein har avdekt at Forsvaret ikkje har fått dekt sitt behov for kai og vidare logistikk-løysingar, og at regjeringa ikkje har god nok oversikt over desse utfordringane. Spørsmålet mitt er: Kva seier NATO til dette?

Statsråd Astri Aas-Hansen: Jeg deler vurderingen til saksordføreren for den andre rapporten, særlig knyttet til de små kommunene. Det er klart at det er særlig utfordrende i de minste kommunene. Det er ikke sagt at en skal ha beredskapsråd i hver enkelt kommune,

men hver kommune skal være tilknyttet et beredskapsråd, og bare det vil jo hjelpe noe.

Jeg er helt enig i at en trenger hjelp og veiledning. Det er også grunnen til at regjeringen har styrket både DSB og statsforvalterne og gitt klare bestillinger knyttet til det å veilede kommunene i dette, og at vi også skal trekke kommunene med i beredskapsøvelsen Hele Norge øver. Så dette er et arbeid hvor vi klart følger opp det som også ligger i totalberedskapsmeldingen, og som jo også Stortinget har vært tydelig på, nemlig hvordan kommunene skal hjelpes og løftes.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Forsvarsdepartementet har skjerpet styringen av forsvarssektoren når det gjelder identifisering og formidling av militære behov, bl.a. innenfor transport, logistikk og infrastruktur, og det følges konkret opp gjennom styringsdialogen. Og bare for å understreke betydningen av sikre og robuste havner: Det er en del av militær mobilitet og forsyning. Dette er en annen statsråds konstitusjonelle område, men mitt konstitusjonelle ansvar er å sørge for at Forsvaret gir klare beskjeder om dette.

Det er et godt samarbeid mellom Forsvaret og Kystverket for å kartlegge de havnene som er viktige for Forsvaret og alliert mottak. Dette følges også særskilt opp i forbindelse med prosessen rundt nytt vertlandsstøttekonsept. For de havnene som skal understøtte Forsvaret og de allierte, vil sikring i henhold til sikkerhetsloven også være viktig.

Hva NATO sier til det? Altså, vi følger tett opp, sammen med NATO, hvordan vi skal håndtere det. Så vil jeg bare minne om at Norge er et av de landene hvor en nå øver tettest sammen med allierte. Antallet øvelser på grunn av den sikkerhetspolitiske situasjonen, og ikke minst situasjonen i nord, i Arktis, gjør at vi nå har langt mer besøk av allierte. De store øvelsene, som Cold Response, som nå kommer, er også en test av mottak og hvordan vi håndterer det.

Tilbake til en tidligere situasjon, da jeg var fylkesordfører i Trøndelag: Da var det området vertsland for Trident Juncture, en av de største militærøvelsene vi noensinne har gjennomført i Norge, og det var også en test av hvordan man er i stand til å ta imot. Jeg minner også om det forsvarssjefen sa, at vi generelt sett har veldig god kapasitet ved norske havner. Men her må vi være presise på bestillingene, for én ting er havna der du skal kunne ta imot, noe annet er kontakten mellom havner og det stedet utstyret skal til. Innimellom der kan det være veier som ikke har nok akseltrykk, og andre ting, som også må inngå i transportplanleggingen. Da blir rammeverket som vi følger opp gjennom Nasjonal transportplan, også viktig i så henseende.

Møtelederen: Da er det Rødt og Hege Bae Nyholt, som har 5 minutter til spørsmål – vær så god, Hege.

Hege Bae Nyholt (R): Takk for gode innledninger og svar på spørsmål.

Jeg har et spørsmål til Aas-Hansen. I norsk totalforsvar legges det til grunn at det er sivilt helsevesen som skal dekke Forsvarets behov i krise og krig. Samtidig er det uklart hvordan psykisk helsevern faktisk skal prioriteres mellom sivile og militære behov i en sånn situasjon. Mental helse og utholdenhet er i liten grad eksplisitt omtalt i beredskapsplanverket, noe som er litt oppsiktsvekkende sett i lys av erfaringene fra Ukraina, der psykiske lidelser og stressreaksjoner i krig raskt har blitt blant de største og mest langvarige helseutfordringene blant både sivile og militære. Erfaringene fra Ukraina viser at sivil psykisk helsetjeneste raskt svekkes i krig, samtidig som sengeplasser og behandlingsskapasitet i stor grad bindes opp av veteraner med alvorlige tilstander.

Det er også i sånne situasjoner at betydelig behandlingskompetanse må omdirigeres fra sivile tjenester til Forsvarets behov. Psykisk helsevern i Norge er underdimensjonert i forhold til behovene i befolkningen, både når det gjelder kapasitet, tilgjengelighet og beredskap. Dette har Riksrevisjonen påpekt tidligere. Et eksempel som det er verdt å trekke fram i denne sammenhengen, er svekkelsen i finansieringen og nedleggelsen av døgnkapasitet ved Regional enhet for traumebehandling ved St. Olavs hospital i Trøndelag. Slik nedbygging underminerer kapasiteten og beredskapen i akkurat de kompetansemiljøene vi trenger i krise og krig.

Med den bakgrunnen har jeg tre spørsmål til statsråden: Hvilke utfordringer ser statsråden når det gjelder å sikre både sivil og militær tilgang til nødvendig psykisk helsehjelp i krise og krig? Vil det bli utarbeidet egne beredskapsplaner for psykisk helsevern som en del av totalforsvaret? Avslutningsvis: Vil det igangsettes et arbeid for å sikre tilstrekkelig nasjonal kompetanse på behandling av traumerelaterte psykiske lidelser, en kompetanse som vil være svært etterspurt i krise- og krigsscenarioer?

Statsråd Astri Aas-Hansen: Ditt første spørsmål pekte på det siviles og militærets tilgang. Det å se på helse – og da også psykisk helse – er noe en jobber med både i Helsedepartementet og i Forsvarsdepartementet, så dette er prioritert.

Når det gjelder egne beredskapsplaner for psykisk helse, så skal en ha denne rådsstrukturen på alle tre nivåer, og det vil bli rådsstruktur knyttet til helse også på det sentrale nivået. Vi har jo identifisert disse ni samfunnskritiske funksjonene, hvor vi nå i første omgang prioriterer tre av dem, men nettopp helse og omsorg er én av de ni utpekte kritiske samfunnsområdene som vi vet at vi, som også Bae Nyholt nå påpeker, er helt avhen-

gig av i hele krisespekteret. Til det siste spørsmålet, det om kompetansearbeid: En etablerer disse beredskapsrådene, hvor som sagt helse og omsorg er en av dem. Det skal ledes av et ansvarlig departement, ha deltakelse fra offentlige virksomheter, private og frivillige, på egnet vis, og på det viset skal en utarbeide tilstandsvurderinger – finne ut hvordan situasjonen er – for at disse tilstandsvurderingene da skal kunne legge grunnlag for strategiske prioriteringer framover.

Det korte svaret er altså at dette er noe som det arbeides med, fra både Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet. Ved at vi nå har utpekt også helse og omsorg som et av de ni kritiske samfunnsområdene, og at vi skal inn i dette systematiske kartleggingsarbeidet for å kunne foreta strategiske prioriteringer, vil dette være et arbeid som i alle fall er igangsatt, og som en vil se i det videre.

Hege Bae Nyholt (R): Jeg takker for det og smetter inn verdens korteste spørsmål til forsvarsminister Sandvik om hvordan departementet følger opp vedtaket om å benytte lokale og regionale tilbydere til Forsvaret.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Da kan jeg svare representanten det samme som forsvarssjefen sa, at man har utvidet muligheten til å handle lokalt. Det er helt åpenbart et tema vi jobber med. Det handler om beredskap. Å kunne benytte seg av næringsstrukturer og andre tjenester i hele landet i en krig, der man fort kan bli isolert av ulike årsaker, er viktig. Det er et område som det fokuseres mye på nå i departementets arbeid, men også i oppfølgingen i Forsvaret, som nå har utvidet fra 100 000 kr til 1,3 mill. kr når det gjelder kontrakter, sånn at man i hvert fall kan kjøpe inn mindre ting. Samtidig er man også innimellom avhengig av volumproduksjon, og da må man ha større aktører som kan levere fra sentrale steder. Så det er ikke et enten-eller, men det er et ønske om å ta i bruk dette. Et godt eksempel er at når vi nå skal jobbe med standardfartøy og utvidelsen av det, blir det å ha verftsvirksomhet i hele landet en viktig del av å opprettholde beredskapen i den norske flåten.

Møtelederen: Da er det Miljøpartiet De Grønne, og jeg gir ordet til Julie Stuestøl. Du har 5 minutter – vær så god.

Julie Stuestøl (MDG): Takk for innledningene. Jeg skal prøve å følge opp både noe som justisministeren har sagt, og noe som har vært et tema gjennom dagen her. Jeg har et par spørsmål.

Justisministeren peker på noe som er et viktig poeng: at det er mer sannsynlig at vi vil oppleve naturhen-

delser på grunn av klimaendringer, enn at vi vil oppleve krig. Men uavhengig av krise vil beredskapen som ligger til grunn når det gjelder befolkningens sikkerhet, være den samme, for de grunnleggende behovene våre er de samme. Det forutsetter jo at det er en innsats på nettopp det feltet. Etter dagens høring og med fokuset i Riksrevisjonens rapport opplever jeg at det er skjedd mye når det gjelder sivil sektors understøttelse av Forsvaret, men at den biten som handler om sivil sides ansvar for å sikre befolkningen, kanskje ikke har samme tempo og oppmerksomhet. Jeg opplever at både DSB og forsvarssjefen bekrefter dette, og jeg opplever at næringslivet bekrefter det samme. Jeg lurer på om begge statsråder kan dele noen tanker rundt denne situasjonsforståelsen med oss.

Punkt to: Statsforvalterens nøkkelrolle har blitt framhevet flere ganger, særlig tydelig fra DSB. Det kommer fram fra rapporten og fra DSBs beskrivelse at det er en utfordring at det er mange departementer som har ansvar for å styre og å gi styringssignaler til det regionale leddet. Vi som politikere har mange ambisjoner på vegne av kommunene. Riksrevisjonen skriver at beredskapsarbeidet på regionalt nivå blir krevende som følge av at det er ulikheter mellom departementene. Da lurer jeg på, til dere to som sitter her på vegne av regjeringen, om dere kan si noe om hva dere gjør for å sikre at beredskap vektlegges tungt også på andre departementsområder.

Statsråd Astrid Aas-Hansen: Sivil sektors understøttelse på det som ikke er øverst i krisespekteret, og hva slags oppmerksomhet det har – det var sann jeg opplevde spørsmålet.

Jeg våger å påstå at det også har høy oppmerksomhet, og at vi også der ser hvordan situasjonen stadig forbedres. Et tydelig eksempel er det ekstremværet som var i høst – var det Amy? – hvor vi fikk demonstrert forbedrtheten ute i kommunene og i befolkningen. En fikk for det første gode varsler fra bl.a. meteorologene. Vi tok det på alvor, enten vi var enkeltpersoner, kommuner eller virksomheter. Og en brukte tiden fram til ekstremværet skulle komme, på å forberede seg sånn at skaden skulle bli minst mulig. Nødetatene hadde – nå husker jeg ikke tallene – et ekstremt høyt trykk. Men fordi hver og en av oss er bevisst på at vi skal kunne klare oss selv, de av oss som kan, sånn at nødetatene kan prioritere dem de må, viste det også hvordan vi er så mye bedre forberedt som samfunn.

Når det gjelder det som treffer oss, er det viktig, som representanten også er inne på, at det som vi nå forbereder gjennom totalberedskapsmeldingen, som gjelder øverst i krisespekteret, vil det også være viktig hvis det er ulykker, ekstremvær eller villedte hendelser. Hva gjør vi hvis strømmen forsvinner, hvis internettet faller ned,

når transportårene ikke lenger er mulig å bruke? At vi er beredt, at vi har egenberedskap, at også kommuner og virksomheter planlegger for hva du gjør hvis du f.eks. i syv dager skal være uten strøm og nett, det er helt avgjørende. Vi måler regelmessig hvordan det står til med dette, og det blir stadig bedre. Jeg ønsker snarere å gi stor honnør til også kommunene, nødetatene, frivillige organisasjoner og befolkningen for hvordan en nå virkelig har økt bevisstheten og beredskapen, og med det også motstandskraften. Skal vi begge ta det spørsmålet først, før jeg svarer på det andre spørsmålet?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Ja, vi bruker kanskje opp tiden?

Nasjonal sikkerhetsstrategi tar jo opp i seg dette, for å lage en helhet og for å øke beredskapstankegangen. Det er mange rundt omkring som spør meg: Hva skal jeg gjøre hvis det blir krig? Da sier jeg: Du skal gjøre akkurat det du gjør til vanlig, for sivilsamfunnet må fungere. Så med mindre du har fått beskjed om noe annet, at du er mobilisert, er det det viktige. De som har vært i Ukraina, ser jo at sivilsamfunnet fungerer, selv om det er en massiv krig der. Hvis ikke sivilsamfunnet fungerer, bryter fronten sammen. Det viktigste er å gjøre det man gjør.

Kommunene er gode på beredskap. Så hva skal man gjøre? Jo, dere skal gjøre det dere gjør i en normal beredskapssituasjon, få ressursene til å finne hverandre og få det til å fungere. Fordi vi er i en ny sikkerhetspolitisk situasjon, har vi nå lagt til hva vi skal gjøre hvis det blir krig i Norge. Da må Forsvaret være mer presise. Det er det Riksrevisjonen tar opp, og som også totalberedskapskommisjonen pekte på, at da har man ikke vært flink nok til å kommunisere det. Det gjør man nå.

For å svare på det siste spørsmålet, om hva vi gjør for å øke bevisstheten: Vi har Totalforsvarsåret 2026. Vi skal øve dette i alle sektorer. Hvis vi tar med den digitale øvelsen Digital 2025, som var i november 2025, er det altså seks store øvelser der vi skal teste hele systemet. Det er alt fra spisse forsvarsøvelser som Cold Response, Valiant Duel, som er en «tabletop exercise», en spilløvelse, der Forsvaret er involvert, til totalforsvarsøvelsen TDX26, der departementer, direktorater, statsforvaltere og Forsvaret er involvert. Ellers er kommunene involvert i fire av de ulike øvelsene. Totalforsvarsåret er nettopp for å øke beredskapstankegangen og bevisstheten om det. Det er nå vi skal teste det.

Statsråd Astrid Aas-Hansen: Får jeg også svare på det andre spørsmålet?

Møtelederen: Ja, vi tillater oss å gå litt over tiden, så du får svart.

Statsråd Astrid Aas-Hansen: Takk for det. For all del, at jeg nå sitter her og skryter av hvordan kommunene og andre håndterte dette – vi kan alltid bli bedre, bare så det ikke danner seg et sånt inntrykk. Vi skal bli bedre på dette.

Til dette spørsmålet om at det er mange departementer som er ansvarlige – hvordan er styringen, og hvordan blir styringssignalene? Det er klart at det er en utfordring som vi er bevisst på også i regjeringen, og hvor en har tydelig ansvar og tydelige roller knyttet til dette, og hvor også samarbeid, samordning og koordinering er viktig. Det er en av grunnene til at vi har en nasjonal sikkerhetsstrategi og planen for Norge, at vi er tydelige på prioriteringer, noe som også handler om hva som ikke skal gjøres. For eksempel når det gjelder disse ni kritiske samfunnsområdene, er vi tydelige på hva vi skal prioritere først. Vi prioriterer disse ni områdene, men av disse ni områdene prioriterer vi først det som knytter seg til kraftforsyning, digital infrastruktur og transport, fordi det er noe alle de andre kritiske samfunnsområdene er avhengig av at fungerer. Det gjelder enten vi er helt øverst i krisespekteret, eller det er ekstremvær, f.eks.

Dette er også noe vi må være klart bevisste på, og hvor vi alltid kan bli bedre.

Møtelederen: Da har alle partigruppene fått stille spørsmål, og det åpnes for en 10 minutters runde med oppklaringsspørsmål. Jeg ber om korte spørsmål og korte svar. La oss bestrebe oss på det. Vi starter med Arbeiderpartiet og Sverre Myrli – vær så god.

Sverre Myrli: Takk for det, og takk for en god runde. Det er veldig interessant å høre på. Vi har to rapporter fra Riksrevisjonen til behandling, en om totalforsvaret og en om sikring av havneanlegg, som vi nå behandler sammen. Tidligere i dag var vi inne på sammenhengen mellom langtidsplanleggingen for Forsvaret og langtidsplanleggingen for transportsektoren, Nasjonal transportplan. I den forbindelse har jeg et spørsmål til forsvarsministeren.

Det er et poeng, i oppstarten av revisjonen av Nasjonal transportplan, at det er en viss sammenheng mellom de to planene. Samtidig ser vi her på huset at det nå argumenteres med at nærmest ethvert veiprojekt, jernbaneprojekt, havneprosjekt må ses inn i en beredskapssituasjon. I mange år har det vært argumentert med at prosjektene er klimaprojekter – nå er det beredskap som er det som gjelder for omtrent alle samferdselsprosjekter. Spørsmålet mitt til forsvarsministeren er: Hvem definerer hvilke samferdselsprosjekter som er viktige i en beredskapssituasjon, og hvordan er kontakten mellom forsvarsmyndighetene og samferdselsmyndighetene i det arbeidet?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Rent konkret vil svaret på det være at hva som er det viktigste, vil være en balanse. Hva er det som understøtter? Som jeg sa i stad, må sivilsamfunnet fungere for at forsvaret skal fungere. Vi kan holde fronten, men hvis vi sulter i hjel bak fronten, bryter også fronten sammen. Så det vil være en balanse.

Det vil også være en vektlegging knyttet til å ta imot allierte styrker som skal transporteres over til naboland, som en front for Norge i krig, og det vil også være knyttet til dem som skal komme Norge til unnsetning i våre nære forsvarsområder. Vi slipper ikke unna at det uansett vil være en helhetsvurdering hva som vil være viktigst å ta hensyn til av beredskapsmessige årsaker. Klima kommer fortsatt til å spille en rolle, for en del av veiene vi nå snakker om, kommer til å være utsatt for større stress av mer nedbør, fare for ras og annet.

Etter min erfaring er vi nå mye tidligere inne med tanke på Nasjonal transportplan. Nå er det laget et rammeverk for hva det er som er kritisk for Forsvaret når det gjelder framføring. Der er vi i gang. Det vil også komme til å være en prioritering der man i større grad må hensynta beredskapsmessige behov knyttet til hvilken infrastruktur som skal prioriteres. Det vil være en politisk prioritering og debatt som alle må ta del i, man slipper ikke unna den prioriteringen.

Jeg tror man kommer til å være kreativ. Når det gjelder den 1,5-prosenten som gjør at det blir 5 pst av BNP som skal gå til forsvar, har jeg møtt veldig mange samfunnsaktører og ordførere som har veldig mange gode ideer om hvordan den skal brukes. Jeg prøver å si at jeg ikke tror det er friske midler, men det er en prioriteringsendring som kommer til å utfordre hele samfunnet. Så må alle sammen være bevisst på den prioriteringen.

Vi som har drevet med politikk i noen år, vet at det ikke er to streker under svaret på spørsmålet om hva som er riktig prioritering; det kommer til å være en balanse som vi må oppnå i fellesskap. Men vi øker bevissheten om Forsvarets behov, det er det viktige.

Møtelederen: Jeg stiller nå spørsmål på vegne av FrP.

I forlengelsen av det som Sverre Myrli tar opp: Det er kanskje vanskelig å konkurrere på beredskap når finansministerens krav til økonomisk balanse i veiprojektene, samfunnsøkonomisk lønnsomhet, osv., nødvendigvis legges til grunn, og det er der litt av problemstillingen jeg vil ta opp, ligger. Vi har vært inne på sektorprinsippet tidligere. Alle departementer har sine kjepphester, alle statsråder har sine mål som de jobber etter. Særlig justisministeren settes i en klemme ved å prøve å lede og samle alle disse interessene til det større felles målet, nemlig å bygge beredskap.

Det er klart det er vanskelig å gå utenom det politiske manuset, men jeg har en utfordring til dere: Burde det ikke ha vært en større grad av overordnet politisk ledelse, eksempelvis fra SMK, Statsministerens kontor, for å kunne samle alle departementene mot et felles mål, som er å bygge beredskap og totalforsvar?

Statsråd Astri Aas-Hansen: Takk, leder. Du ser på meg, så jeg tenkte at jeg kan starte med å svare. Statsministeren har i kraft av sin rolle tatt initiativ til forsvarskommisjonen og til totalberedskapskommisjonen. Vi har fått langtidsplanen for Forsvaret – den legges fram jevnlig – og vi fikk totalberedskapsmeldingen. I tillegg har vi fått en nasjonal sikkerhetsstrategi, som ble lagt fram før sommeren i fjor, på statsministerens initiativ, og som den første av sitt slag i Norge. Det er et tydelig strategisk dokument. Nå har vi også Plan for Norge. Som det framgår av den nasjonale sikkerhetsstrategien, er det nettopp i lys av særlig den sikkerhetspolitiske situasjonen – hvor omskiftelig det er, og hvor raskt det går – en erkjennelse av at man, som statsministeren har uttalt, ved å sitte på et eller annet hotell og legge en plan for fire år, med helt konkrete tiltakspunkter med hva vi skal gjøre, risikerer å være i utakt med sin tid og de utfordringene man står i.

At vi nå har et så tydelig arbeid, klare prioriteringer knyttet nettopp til forsvar og samfunnssikkerhet, og inn i dette også politi og PST – det er noe med hvem dette treffer, sånn situasjonen er nå. Alle er enige om at vi må ruste opp Forsvaret, og hele Stortinget har stilt seg bak langtidsplanen, men det er klart at med det trusselbildet som er nå, er det først og fremst politiet og PST det trefter. At vi også har en styrking av politiet og PST, som regjeringen har gjort gjennom disse fire årene, viser også at en prioriterer samfunnssikkerhet, beredskap og totalforsvar.

Jeg mener bestemt at en ser det, at statsministeren så definitivt har tatt den rollen, at han er tydelig overfor samtlige av oss fagstatsråder, og at de budsjettene som legges fram for Stortinget, også viser at dette har fått prioritet.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Jeg er sterk tilhenger av sektorprinsippet, men jeg er også sterk tilhenger av at vi hele tiden har diskusjoner om man skal ha et overdepartement eller noe som styrer det. Jeg tror diskusjonen om det stort sett alltid ender med at alle ansvarlige politikere peker på at sektorprinsippet er det beste vi har. Noen vil kanskje si at Finansdepartementet er det departementet som bestemmer uansett. Jeg var på en konferanse hos Riksrevisjonen der noen anbefalte det, og da sa jeg at det er jeg litt usikker på om vil være riktig, for sektorprinsippet ivaretar samfunns-

strukturene på den beste måten. Ansvarer er best fordelt på den måten, og jeg tror vi skal fortsette med det.

Samtidig er det viktig å huske, som vi skriver i sikkerhetsstrategien, at det å ivareta ansvarlig økonomisk styring i Norge og en rekke andre ting også er en del av sikkerheten, fordi det handler om å beholde støtte i opinionen og oppslutning om at det skal satses på Forsvaret.

Jeg tror det aller viktigste med beredskapsplanleggingen er at den aldri er bortkastet. Vi får naturhendelser, og vi får andre hendelser, som pandemi, så vi skal være klar til å bruke det.

Når det gjelder å øve på å være klar for krig, er også det avskrekkende, for vi skal vise en potensiell motstander at vi er i stand til å forsvare oss, at vi er i stand til å få landet til å fungere i en krise- eller krigssituasjon. Vi øver jevnlig på det, og vi har allierte på besøk gjennom store øvelser for å vise at vi også virker sammen med NATO.

Det viktigste vi gjør, er å unngå krig – unngå at vi kommer i en situasjon der det blir krig og krigslignende tilstander, fordi vi blir angrepet. Det gjør vi hver dag ved å bygge Forsvaret og ved å vise at vi har et beredskapssystem som gjør at Norge ikke bryter sammen under ytre trusler. De viktigste ytre truslene, som vi kommer til å se mer av, er de såkalte hybride truslene: cyberangrep, trusler mot infrastruktur under vann og andre måter å splitte og polarisere samfunnet på. Det å vise motstandskraft til det er den viktigste beredskapen vi har, og det gjør også at Norge blir et land i en allianse som det blir svært ubehagelig å prøve seg på militært. Det tryggeste vi gjør, er å unngå krig. Det er derfor vi rustet opp Forsvaret.

Møtelederen: Da er det Hege Bae Nyholt som har spørsmål.

Hege Bae Nyholt (R): Min nabokvinne her nede prøver også å tegne seg.

Jeg har et spørsmål som handler om hvordan dere bruker den erfaringen man har fra kommuner. Jeg er jo betrygget over at dere hører at kommunene begynner å bli rustet.

Under ekstremværet Amy var jeg og cirka tusen andre på Røros på håndballcup. Det innebærer en økning av befolkningen på et par og tjue prosent. Det ble fort kaldt, mørkt, umulig å gå på do, umulig å spille håndball, umulig å kjøpe mat eller i det hele tatt å benytte seg av vanlige tjenester. Kommunens krisestab ba oss etter et døgn om å reise, av helt forståelige og naturlige grunner. En utfordring da var at svært mange ikke hadde mulighet til å lade bilen, og det var altså mørkt til forbi Støren, for dem som er kjent i trøndersk geografi. Det er et stykke. Dette er en viktig erfaring å ta med seg videre.

Det samme gjelder da jeg jobbet i barnehage under pandemi. Da måtte vi på en måte finne opp krisehånd-

tering mens vi var på jobb. Vi har en del erfaringer som er hentet fra den tiden, jeg tenker det er viktig å ta med seg inn i en eventuell krise- og krigsplanlegging. I hvilken grad henter dere inn sånn type informasjon og bruker det i planarbeidet framover?

Statsråd Astri Aas-Hansen: Dette tenker jeg er, som du påpeker, en nyttig øvelse, for en blir så oppmerksom på hva man må planlegge for, som en egentlig vet om på forhånd. En vet at det er begrenset med strøm på bilen og rekkevidde, og at det fort blir kaldt i dette landet hvis strømmen går på vinteren. Det at vi gjør oss den typen erfaringer, hver og en av oss, men også at vi får dette inn – som det påpekes – til oss på sentralt nivå som har det koordineringsansvaret en har, mener jeg er helt avgjørende. Vi blir litt bedre for hver gang, åpenbart. Når vi nå går inn i Totalforsvarsåret 2026, og vi skal øve i hele landet, er jo målet at vi dermed virkelig i løpet av dette året skal få styrket beredskapen i full bredde.

Det å få disse erfaringene og bli kjent med dem, betyr også at vi blir bedre til å planlegge lokalt, f.eks. hvor tidlig man skal gå ut og si at folk må dra hjem, hvordan man skal legge til rette for at man faktisk klarer å dra hjem, eventuelt hvordan man tar høyde for at det er helger i året hvor kommunen er nærmest doblet i folketall, som f.eks. vintersportssteder. En så under pandemien at man plutselig har veldig mange flere i kommunen enn det en har tjenestetilbud for, og kommunen blir virkelig satt på strekk. Jeg var med og evaluerte, gjennom koronakommisjonen, og kjenner også til det i den forbindelse.

Møtelederen: Da har vi registrert ytterligere tre spørsmål. Det er fra MDG, FrP og til slutt saksordfører Selnes. Det er fint om vi kan fatte oss i korthet nå, vi går litt over tiden.

Vi starter med Julie Stuestøl – vær så god.

Julie E. Stuestøl (MDG): Jeg stilte flere spørsmål i stad og fikk veldig gode svar, men det var en ting jeg var ute etter, som jeg skal prøve å gjenta enda tydeligere. Justisministeren deler opp dette med totalforsvarsarbeidet i tre ting. Det er understøttelse av forsvar, befolkningens grunnleggende behov og det med å beskytte sivile i en krig. Spørsmålet mitt handler om punkt to, for jeg opplever gjennom høringen i dag at vi har fått beskrevet at det kanskje er understøttelse av forsvar som har fått mye oppmerksomhet siden Riksrevisjonens rapport kom, men at det som gjelder punkt to, kanskje har havnet litt i skyggen av det. Jeg ønsker egentlig å høre om dere deler den opplevelsen, at det trenger ytterligere oppmerksomhet.

Statsråd Astri Aas-Hansen: Beklager, da misforsto jeg, og det er fullt og helt min feil.

Vi har nå gitt i oppdrag til både DSB og statsforvalterne at en skal få inn krig som scenario i de kommunale risiko- og sårbarhetsanalysene, at en skal planlegge for det også. Det vil være svært viktig. Det er en bestilling som er gitt fordi vi ser at den sikkerhetspolitiske situasjonen gjør at det er behov for det, og – som det også er påpekt av andre, bl.a. Trellevik – en kan ikke forvente at kommunene har kompetanse til selv både å identifisere og gjennomføre dette uten at en får både hjelp og veiledning fra DSB og fra statsforvalterne.

Møtelederen: Godt, da er neste på lista Lars Rem – vær så god.

Lars Rem (FrP): Vi har jo vært ute og prøvd å få sivilbefolkningen til å ha beredskapslager av mat, drivstoff, batterier osv. Vi vet at dagens varelagre i dagligvarebutikk ikke er helt de samme som de var for noen år siden. I dag er varene på hjul, varelageret er i en lastebil på vei til butikken. Det samme gjelder dessverre også store bakeri. De har ikke mel osv. til mange dagers drift, de har kun til noen få, fordi melet er underveis på en bil.

Da lurer jeg på: Det er bare Coop som har begynt å prate om noe utvidet varelager. Hvordan er planen – eller har vi noen plan – for noen større varelagre av mat, drivstoff og medisiner? Vi vet jo at da Russland gikk inn i Ukraina, var bensinstasjoner o.l. noen av de første målene, og man hadde milevis med køer for å få drivstoff. Det å lade en elbil når man ikke har strøm, er vanskelig. Hvordan er vår egen situasjon? Vi oppfordrer sivilistene til å ha eget beredskapslager, men hvordan er vårt beredskapslager?

Statsråd Astri Aas-Hansen: Dette ligger til næringsministeren, som jo kommer i neste bolk. Jeg kan si helt kort at når det gjelder disse ni kritiske samfunnsområdene, er både matforsyning og drivstofforsyning inkludert i det. Begge ligger under NFD-ministerens. Det er helt klart at vi må ha klare planer for dette, og at det ikke kan være opp til hver enkelt. Det ligger et ansvar også på departements- eller ministernivå, og det er noe som følges opp, og som er blitt gitt en prioritet.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Forsvaret har også egne beredskapsplaner for det vi trenger for å fly og krige.

Møtelederen: Det var enda bra!

Da er avsluttende spørsmål til Selnes fra Arbeiderpartiet, som er saksordfører.

Lise Selnes (A): Takk for det. Jeg skal prøve å være veldig kjapp. Jeg håper dere slipper å krige, det vil jeg bare understreke.

Jeg går tilbake til Riksrevisjonens rapport. Det er den vi behandler nå. Det er klart det har blitt gjort mye arbeid fra dere og ulike departementer siden den kom, men noe av det vi har vært innom flere ganger i dag, som Riksrevisjonen peker på, er at kommunene i Norge ikke vet hvilke behov Forsvaret har. Det er en utfordring for dem da å forberede og planlegge for hvordan de kan bistå. Det blir sagt, forsvarsminister, at den beskjedne er gitt ut, så da er mitt spørsmål til dere begge: Er det da ikke noe problem mer? Takk for gode svar så langt.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Dette er et bevegelig mål, og det er et kontinuerlig arbeid. I kommunene begynner og slutter folk, man velger og velger på nytt, noen blir gjenvalgt, og noen blir ikke gjenvalgt. Dette er altså et evig arbeid, det å jobbe med beredskap er en kultur. Den beredskapskulturen hadde vi i Norge etter krigen, og i mange tiår framover var det implisitt.

Min erfaring da vi startet det arbeidet lokalt i Trøndelag, var at den viktigste lærdommen var at kommunene igjen begynte å tenke beredskap i alt man gjorde. Likevel er det ingen selvfølge, og så slutter noen, og så begynner noen nye, og så må man gjenta det.

Vi er ikke i mål, men vi er i gang med å etablere den kulturen – kulturen med hele tiden å jobbe med totalberedskapstanken er på ny på dagsordenen. Det gjelder alle sektorer, og det gjelder også det at man øker bevisstheten rundt sikkerhetsloven og det at virksomhetene selv har et ansvar for å passe på, kommunene har et ansvar for å passe på, fylkeskommunene har det, og sånn går det oppover i alle ledd. Vi har også laget beredskapsråd for ulike samfunnsområder i tilknytning til departementene, noe som også er viktig.

Erfaringen er at selv der man har hatt øvelser, selv der man har hatt god samhandling med kommunene og informert dem, kan noen sitte igjen med spørsmål etterpå og føle at de ikke fikk med seg alt. Det er heller ikke alle som har det beredskapsansvaret i kommunene, så kanskje er det noen som vet, uten at naboen vet at vedkommende som har ansvaret, vet. Det er viktig å ha med seg.

Tilbake til Bae Nyholt, som snakket om erfaringene fra pandemien: En av de viktigste erfaringene fra pandemien at vi fort oppdaget hvem det er som holder samfunnet i gang. Det er nøkkelfunksjoner vi er helt avhengig av, som folk ikke tenker over til vanlig, og det er også noe av det vi må huske: at noen sørger for at bussene går, noen sørger for at barnehagene er åpne – for det må de være for at folk i samfunnskritiske roller skal kunne gå på jobb – noen sørger for å holde det rent, noen sørger for at folk holder seg friske, og noen passer på dem som er gamle. Det å vite hva som er samfunnets viktige infrastruktur handler også om folkene, og anerkjennelse av de folkene er en utrolig viktig del av beredskapen.

Da kommer vi tilbake til det som gjelder Forsvaret. Jo, mye av dette handler om hva som skal understøtte Forsvaret, og vi må bli flinkere på at Forsvaret gir beskjed om hva de trenger direkte. Samtidig trenger Forsvaret først og fremst at samfunnet fungerer. Det hjelper ikke om all understøttelse går til Forsvaret, og at vi er i stand til å krige ved fronten, hvis samfunnet bak ramler sammen. Da klarer vi heller ikke å forsvare fronten, og vi vil heller ikke klare å avskrekke tilstrekkelig. Det er også lærdommen fra Ukraina.

Statsråd Astri Aas-Hansen: Jeg har også tenkt mye på dette. Vi hører, som det påpekes fra flere av dere, at kommunene spør om hva de skal gjøre. Næringslivet – jeg har fulgt hele høringen, og jeg hørte jo Odin Johannessen fra Næringslivets sikkerhetsråd på vegne av alle sine – spør hva som forventes av dem. Det jeg tror vi alle, også i de posisjonene vi har, bør reflektere rundt, er: Er det det at man bombarderes slik av bilder fra Ukraina, av alt som skjer i verden, og av at vi ser at de institusjonene som er bygd opp etter andre verdenskrig, nå vakler – er det det som gjør at man ikke helt hører det vi sier, nemlig at det viktigste hver og en av oss kan gjøre, er å gjøre det vi pleier å gjøre? Det er «business as usual», og vi ser hvor viktig det er for Ukraina. Det at vi faktisk kan – som det understrekes – fungere uten strøm, uten internett, uten strøm på bilen og uten at busser og tog går, det er det viktigste. Noen ganger opplever jeg at det er det som ikke når inn.

Vi skal selvfølgelig også jobbe, som vi gjør nå, med å gi klare veiledere og gi hjelp gjennom DSB, statsforvalterne og andre, for å få dette opp i kommunene, i næringslivet og i frivillige organisasjoner. Samtidig tror jeg dette handler om hver og en av oss – også dere som stortingsrepresentanter, som treffer og snakker med folk hele tiden – og å gi en trygghet om at det totalforsvar handler om, og det motstandskraften handler om, er at samfunnet skal fungere så tett opp til normalt som mulig. Det er det beredskapsplanleggingen handler om.

Møtelederen: Godt.

Da har vi kommet til at utspørringen er over. Vi er litt over tid, men hver og en av dere får mulighet til en kort oppsummering hvis dere ønsker det, og vi tar det i den rekkefølgen dere startet med. Vær så god.

Statsråd Astri Aas-Hansen: Jeg vil takke for høringen.

For å ha en kunnskapsbasert styrking av totalforsvaret i Norge bygger vi vår politikk på to viktige kommisjoner som regjeringen har satt ned: forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen. Vi har fått Riksrevisjonsrapporten og de påpekningene som kommer der, og dem ser vi også igjen hos forsvarskommisjonen og total-

beredskapskommisjonen. I Nasjonal sikkerhetsstrategi, i langtidsplanen for Forsvaret og totalberedskapsmeldingen peker vi på behovet for å styrke samfunnets motstandskraft og totalforsvaret. Dette er, som det er påpekt av lederen og flere, et kontinuerlig, langsiktig arbeid.

Vi skal huske at vi har en god beredskap i Norge. Samtidig er det lenge siden vi har hatt behov for å være forberedt også på sikkerhetspolitisk krise og krig, og derfor har vi tatt grep, vi tar grep, og vi er svært opptatt av å gjøre ting i riktig rekkefølge. Som det er påpekt i dag: Vi skal jobbe tettere med kommunene, vi skal jobbe tettere med næringslivet og med frivillige. Vi er helt avhengige av alle gode krefter for å styrke samfunnets motstandskraft, og jeg mener at særlig det at vi har utpekt 2026 til et totalforsvarsår, og at vi alle kan komme sammen, vil ha stor betydning nå framover.

Jeg gjør det så kort, leder – takk.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik: Takk til komiteen, og takk for at det er høring om dette spørsmålet. Det passer fint inn i Totalforsvarsåret, og dette må vi alle fokusere på hele tiden. Selv om denne høringen snart er over, må man fortsette å snakke om det, dere må snakke med kollegene deres om det, og alle her må se over at egenberedskapslageret deres er intakt og skryte av det i stortingskantinen etterpå. (Munterhet i salen.)

Det er viktig å følge opp de tilbakemeldingene Riksrevisjonen har gitt. De var ikke nye og ukjente, vi finner dem også igjen i totalberedskapsmeldingen og i jobben med langtidsplanen. Desto viktigere er det å følge det opp, og det gjør vi. Vi skal øve mye i dette året, og vi skal få samfunnet rustet.

Vi skal også huske at vi nå bruker veldig mye penger på Forsvaret, vi øver på mye for å unngå at vi skal komme i en krigstilstand. Samtidig betyr det også at dette ikke er bortkastet, for dette øker beredskapsevnen i samfunnet på en rekke andre områder som også er utsatt, bl.a. for naturhendelser. Man kan minne om at pandemi var det som lå øverst på risikovurderingene over hva som mest sannsynlig ville ramme samfunnet. Likevel var vi ikke helt forberedt da det kom, men det viste seg også da at ressursene fant hverandre, og vi kom ut av det på en god måte.

Takk igjen for anledningen til denne høringen.

Møtelederen: Takk for det, og takk for at dere stilte på høringen.

Vi tar pause frem til kl. 15.20.

Høringen ble avbrutt kl. 15.08.

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.20.

Høring med næringsminister Cecilie Myrseth og fiskeri- og havminister Marianne Sivertsen Næss

Møtelederen: Da er det tid for å starte opp igjen. Jeg vil ønske velkommen til fiskeri- og havminister Marianne Sivertsen Næss og næringsminister Cecilie Myrseth.

Begge statsrådene har med seg departementsråd Mette I. Wikborg som bisitter. Næringsministeren har også med seg avdelingsdirektør Knut Løkstad, og fiskeri- og havministeren har med avdelingsdirektør Sylvia Beate Kregnes som bisitter. Velkommen til dere alle.

Hver av statsrådene får 10 minutter til en innledning. Etter innledningen starter saksordføreren, som er Ove Trellevik, utspørringen. Så får partigruppene stille spørsmål, og deretter blir det en åpen runde for oppklarende spørsmål. Helt til slutt får de inviterte ordet til en kort oppsummering.

Jeg minner for ordens skyld om at dette er en åpen høring, og at komiteen kun kan motta taushetsbelagte opplysninger for lukkede dører.

Når det gjelder lydanlegget, husk å skru av og på ut fra om man prater eller ikke. Det er av hensyn til dem som følger høringen utenfor dette huset, på web, og ikke minst for våre egne referenter.

Da gir jeg ordet til fiskeri- og havministeren, som har 10 minutter til en innledning.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss: Tusen takk for invitasjonen til å orientere om saken i forbindelse med denne komitéhøringen. Næringsministeren og jeg har fordelt tiden mellom oss og håper det er greit, og vi skal sørge for at vi totalt holder oss innenfor den tilmålte tiden på 20 minutter.

Regjeringen har over lang tid arbeidet kontinuerlig og målrettet med å iverksette tiltak for å styrke sikkerheten og forebygge sikkerhetstruende aktivitet i maritim sektor. Arbeidet ble intensivert ved Russlands invasjon av Ukraina.

Jeg har sektoransvaret for havner og skal legge til rette for at vi har sikre og effektive havner. Havner er en viktig infrastruktur i det nasjonale transportnettverket og har en viktig rolle for at Norge skal kunne opprettholde tilstrekkelig transportevne i krisesituasjoner. Riksrevisjonens rapport er nyttig i denne sammenheng.

Alt arbeid som legger til rette for effektiv, sikker og robust sjøtransport generelt, må også omfatte havnesektoren, som er en forutsetning for at sjøtransporten fungerer i krise og krig.

I Nasjonal transportplan er det på kystområdet satt av en planramme på drøyt 19 mrd. kr fram mot 2030, til tiltak som vil bidra til effektiv, sikker og miljøvennlig sjøtransport. Tiltakene vil også bygge opp under samfunnssikkerheten.

Komiteen har stilt spørsmål om hvordan jeg som fiskeri- og havminister har fulgt opp Riksrevisjonens Dokument 3:12 for 2024–2025, med sikte på tilstrekkelig oversikt og reell sikring av havneanlegg.

Å ha oppdatert oversikt og god sikring av havneanlegg for å understøtte sivile og forsvarsmessige behov er en kontinuerlig prosess. Sjøtransport og havner er en del av det samfunnskritiske området transport. Dette er ett av tre satsingsområder i den kommende langtidsplanen for sivil beredskap. Jeg kan forsikre komiteen om at dette er et prioritert område for meg.

Kystverket foretar en løpende verdikartlegging av aktuelle havner, sett opp mot behovet for sjøtransport. Videre er havner av særlig forsvarsmessig betydning kartlagt. Disse havnene er nå utpekt i havneberedskapsforskriften. Det betyr at havnene skal ha planverk og gjennomføre øvelser for å sikre at Forsvaret får dekket sine behov for havneanlegg i krisesituasjoner. Hvilke havner det er, framgår av en gradert liste til forskriften. Majoriteten av disse havnene er også underlagt sikkerhetsloven. Havnene som ikke er underlagt sikkerhetsloven, er varslet om at de vil bli underlagt.

Norge har en desentralisert, mangfoldig og robust havnestruktur med over 3 000 havner og kaianlegg, som betjener alt fra fisk til gass, olje, malm og industrigods. Utgangspunktet er derfor at det i stor grad finnes havneanlegg som kan ta imot gods.

Kystverket har god informasjon om havnene langs kysten, dersom det skulle oppstå behov for å benytte alternative havner. Så er det viktig å huske at havner er en del av et helhetlig transportsystem. En god beredskap krever at vi ser transportformene i sammenheng, både nasjonalt og internasjonalt. Jeg arbeider derfor tett med samferdselsministeren for å se transportformene i sammenheng. Våre to departementer, med underliggende etater, samarbeider også godt og sitter bl.a. sammen i rådgivende forum for sivil transportberedskap.

Som sektoransvarlig vil jeg legge til rette for at vi har best mulig kunnskap og tilgjengelig informasjon. Jeg har bedt Kystverket gjennomgå sektorregelverket og vurdere om det er behov for ytterligere hjemler for å innhente informasjon, slik at vi kan få et best mulig oppdatert situasjonsbilde hvis krisen oppstår.

Oversikt over havneanlegg alene bidrar ikke til en sikker havn. Det er viktig at vi følger opp med sikkerhetstiltak som er treffsikre og tar ned risikoen for at havnene mister funksjonalitet. Jeg vil si litt om hvordan vi følger opp for å sørge for reell sikring av havneanlegg.

Havnesikringsregelverket gjelder de ca. 620 havneanleggene som mottar skip i internasjonal trafikk. De mottar ca. 80 pst. av godset som kommer sjøveien. Slike havneanlegg skal ha en sikringsplan og gjennomføre nødvendige sikringstiltak, som adgangskontroll, over-

våking samt gjennom søking og kontroll av last. Kystverket godkjenner havneanleggenes sikringsplaner.

Riksrevisjonen har påpekt enkelte svakheter ved Kystverkets praktisering av havnesikringsregelverket. Dette følges opp i etatsstyringsdialogen med Kystverket. Riksrevisjonen har også vist til at det ikke har vært avklart om havneanlegg med innenriks passasjertrafikk skal pålegges sikringsplikt. Et slikt forslag er nå ute på høring. Forslaget går ut på at havnesikringsregelverket også gjøres gjeldende for havneanlegg som anløpes av passasjerskip i innenrikstrafikk som er sertifisert for 500 passasjerer eller mer.

Enkelte havner kan være av en slik betydning at det er behov for ekstra sikkerhetstiltak. Sektorregelverket vårt gir grunnmuren i sikkerhetsarbeidet. Der hvor en havn er av betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser, må sikkerhetsloven inn for å sikre at disse beskyttes særskilt med egne krav til sikkerhet.

På bestilling fra departementet kartlegger Kystverket aktuelle havner innenfor mitt ansvarsområde. Departementet gjennomgår Kystverkets rapporter og vurderer om det er behov for å utpeke objekter og infrastruktur som må sikres ekstra.

Havner er viktige for å understøtte sjøtransporten, men de kan også være viktige for at andre sektorer skal lykkes i sitt arbeid med sikkerhet, som ved Forsvarets behov ved alliert mottak, drivstofforsyning eller helseberedskap. I slike tilfeller vil Nærings- og fiskeridepartementet bistå i kartleggingsarbeidet, slik at det iverksettes sikkerhetstiltak i havner der det er nødvendig.

Forsvarets behov for havneinfrastruktur og -tjenester er høyt prioritert, og det arbeides godt på flere områder. Som sagt tidligere er en rekke havner nå identifisert som å ha en særlig forsvarsmessig betydning og har plikter om planverk og øvelser for å kunne yte effektiv bistand til Forsvaret.

Nærings- og fiskeridepartementet sørger nå for at alle disse havnene underlegges sikkerhetsloven. Det betyr at de generelle kravene til sikkerhetsarbeid etter sikkerhetsloven må følges, og at havnene underlegges tilsyn av Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Nærings- og fiskeridepartementet bistår Forsvarsdepartementet med vurderinger av om det er skjermingsverdige objekter eller infrastruktur i havnene som krever særskilt beskyttelse.

Det er den enkelte havnevirkksomhet som må sørge for tilstrekkelig og reell sikring av havneanlegget. Staten eier ingen havner selv, slik at dette ansvaret påhviler de kommunale og private havneeierne. Når det er sagt, har jeg ansvar for å sørge for at regelverk og øvrige rammer er lagt til rette for at havner er forsvarlig sikret innenfor mitt ansvarsområde.

En utfordring som vi har identifisert, er at havnesektoren ikke har hatt tilstrekkelig kunnskap og bevissthet

om hvilke krav som følger av sikkerhetsloven. Dette arbeides det med. Jeg vil også poengtere at næringsaktørene selv, dvs. logistikkoperatører, vareeiere og havner, er de som har best innsikt i varestrømmer og muligheten for å omdirigere gods til andre havner eller transportformer. Dette gjelder også i en krisesituasjon. Det er derfor viktig at relevante næringsaktørers kompetanse benyttes i håndteringen av situasjoner som krever alternative transportløsninger.

Komiteen har stilt spørsmål om hva jeg har gjort for å forsikre meg om at norske havneanlegg er tilstrekkelig sikret mot digitale angrep. Jeg har etablert et sektorvist responsmiljø for cybersikkerhet i maritim sektor i Kystverket i samarbeid med Sjøfartsdirektoratet, for å styrke digital sikkerhet i sektoren. Responsmiljøet var operativt fra 1. januar 2024, og Kystverket og Sjøfartsdirektoratet har inngått et samarbeid med Norwegian Maritime Cyber Resilience Centre, NORMA Cyber, som kan bidra i håndtering av digitale hendelser. Den nye digital-sikkerhetsforskriften, som trådte i kraft 1. oktober 2025, vil også bidra til å styrke digital sikkerhet. Kystverket er utpekt som tilsynsmyndighet for havner som omfattes av forskriften.

Nærings- og fiskeridepartementet har deltatt i øvelsen Digital 2025, og vi skal i løpet av denne våren ha en sektorspesifikk øvelse hvor det skal øves på et cyberangrep i en større norsk havn som sprer seg til en strategisk viktig del av flåten.

Kystverket har fått i oppdrag å gjennomføre en risikoanalyse av digital sikkerhet i havnesektoren og komme med forslag til tiltak for å redusere eventuell risiko i havnesektoren.

Avslutningsvis vil jeg si at Nærings- og fiskeridepartementet og Kystverket arbeider hver dag for å legge til rette for en sikker og effektiv maritim infrastruktur som kan fungere i hele krisespennet. Havnenes viktigste oppgave i samfunnssikkerheten er å opprettholde en robust daglig havnedrift og følge opp nødvendige sikringstiltak i tråd med relevant regelverk.

Det er viktig å kartlegge om det er aktører som kan ha særskilte behov knyttet til havneinfrastrukturen, hvor vi må ha ekstra tiltak utover den grunnsikringen som vi allerede har på plass. Verdikartlegging er en kontinuerlig prosess som er høyt prioritert. Det blir foretatt fortløpende verdikartlegging knyttet til sjøtransport. Departementet bistår også i verdikartlegginger basert på andre sektors behov.

Situasjonsbildet er i konstant endring, og det krever at vi jobber kontinuerlig med å identifisere behov for sikringstiltak og sørge for reell sikring. Jeg kan med dette forsikre komiteen om at arbeidet med å styrke sikkerheten og forebygge sikkerhetstruende aktivitet i maritim sektor fortsatt vil være en høyt prioritert oppgave i de-

partementet, og at Riksrevisjonens rapport vil inngå i kunnskapsgrunnlaget for arbeidet.

Møtelederen: Takk for det. Da gir jeg ordet videre til næringsministeren – vær så god!

Statsråd Cecilie Myrseth: Takk for det, komitéleder, og takk for invitasjonen og muligheten til å orientere om arbeidet vårt med å styrke forsyningssikkerheten. Jeg har også merket meg kritikken og anbefalingene som Riksrevisjonen har kommet med i sin rapport, og i hovedsak er det i tråd med den kunnskapen og forståelsen jeg også har av sakskomplekset. Samtidig kan jeg forsikre komiteen om at vi arbeider kontinuerlig og målrettet med å styrke forsyningssikkerheten i Norge.

Komiteen spør om hvilke tiltak jeg har gjort for å styrke forsyningssikkerheten direkte og gjennom eventuell redundans. Mitt ansvar er å legge til rette for at næringslivet kan levere de varene og tjenestene som samfunnet etterspør, også i krise og krig. Med utgangspunkt i risiko- og sårbarhetsanalyser og hendelser har departementet på mitt ansvarsområde identifisert noen deler av næringslivet som samfunnet er særlig avhengig av, og hvor vi har et formelt beredskapssamarbeid gjennom næringsberedskapsråd. Det er innenfor matvareneringen, drivstoffneringen, innkvarteringsneringen og bygg- og anleggsneringen. Næringsberedskapsrådene har primært en rådgivende funksjon, men skal i krise og krig være en del av departementets kriseorganisasjon.

I beredskapsarbeidet deltar også departementet på øvelser. For eksempel deltok vi nylig på en øvelse om matvareberedskap i Helsingfors i regi av Nordisk ministerråd, sammen med Landbruks- og matdepartementet og lederen av Rådet for matvareberedskap.

I 2024 fikk jeg en koordinerende rolle i arbeidet med forsyningssikkerhet på tvers av sektorer. Fra 2026 skal Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap understøtte departementet i dette viktige arbeidet. Min koordinerende rolle skal bidra til at vi jobber systematisk og helhetlig med forsyningssikkerhet på tvers av sektorer, og ikke minst utnytte potensialet som ligger i næringslivet. Hver statsråd har fortsatt ansvaret for forsyningen av varer og tjenester som hører til sitt sektoransvar. For eksempel har energiministeren ansvar for kraftforsyning.

Det viktigste jeg har gjort, er nok å opprettholde det formelle partnerskapet med næringsberedskapsrådene – også gjennom flere tiår med fred. Faste og kjente kontakflater over mange år har bidratt til å bygge tillit og relasjoner mellom myndigheter og næringsliv. Det er verdifullt i forbindelse med krisehåndtering. Vi har også et partnerskap med Næringslivets Sikkerhetsråd, som er utpekt som et sektorvist responsmiljø for cybersikkerhet i næringslivet.

Det har over tid vært bred tverrpolitisk enighet om at forsyningssikkerheten skal baseres på at vi også kan handle med andre land i alvorlige kriser. Nå som den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og våre nær-områder er forverret, er det behov for å videreutvikle beredskapen så vi er bedre forberedt på at krig også kan ramme Norge. Derfor ba jeg i 2024 Forsvarets forskningsinstitutt, FFI, om å gjennomføre en analyse av mulige konsekvenser av krig på norsk jord og foreslå mulige tiltak. Den kommer om ikke lenge.

Regjeringen har også igangsatt arbeidet med å vurdere hvilke felles planforutsetninger vi skal legge til grunn i beredskapsplanleggingen. Det er viktig at vi samlet sett planlegger for de samme scenarioene, slik at beredskapen henger sammen og er riktig dimensjonert på tvers av ulike sektorer. For eksempel hjelper det ikke at vi sikrer havnene slik at varene kommer inn til Norge, hvis ikke veiene er brøytet om vinteren slik at varene kan tas med videre inn i landet.

Nasjonal sikkerhetsstrategi vektlegger behovet for bedre oversikt over importavhengigheter i næringer som har særlig betydning for norsk sikkerhet og verdiskaping. Jeg har derfor gitt Prosess21 og Forskningsrådet i oppdrag å gjennomføre en helhetlig kartlegging av norsk industris rolle i strategiske og kritiske verdikjeder. Samlet sett vil disse arbeidene kunne gi oss et bedre kunnskapsgrunnlag for videre politikktutforming og ikke minst bidra til å styrke arbeidet med forsyningssikkerheten i Norge.

Riksrevisjonen anbefaler i sin rapport at departementet skaffer seg oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for forsyningssikkerheten, og sørge for planer for alternative forsyningslinjer hvis disse havneanleggene settes ut av spill. Som fiskeri- og havministeren har sagt, har Norge en desentralisert, mangfoldig og robust havnestruktur. Erfaringer så langt tilsier at havnene evner å opprettholde driften, og at det i utgangspunktet er mulig å finne alternative havneanlegg som kan ta imot ulike typer gods.

Pandemien og krigen i Ukraina har vist at næringslivet evner å tilpasse seg ulike utfordringer. Knapphet på råvarer kan i mange tilfeller løses med å benytte erstatningsvarer. Under pandemien fikk vi også stresstestet beredskapssystemene våre. Etter tiår med fred er det nå behov for å videreutvikle beredskapen tilpasset en ny geopolitisk virkelighet.

Jeg vil runde av med å forsikre komiteen om at jeg har merket meg Riksrevisjonens kritikk og anbefalinger, som vil være en del av kunnskapsgrunnlaget i vårt videre arbeid med å styrke forsyningssikkerheten i Norge.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og i nærområdene våre er forverret, og det har medført et skjerpet trusselbilde. For å imøtegå utfordringene har vi

i Regjeringens plan for Norge satt trygghet for landet og trygghet for arbeids- og næringslivet som eksplisitte mål. En robust forsyningssikkerhet som tåler handels- og geopolitiske kriser, stormaktsrivalisering og krig, er en vesentlig forutsetning for begge. Jeg kan hvert fall forsikre komiteen om at arbeidet med forsyningssikkerhet har høy prioritet i departementet og hos meg som ansvarlig statsråd.

Møtelederen: Takk for det – forbilledlig på tid.

Da starter komiteens utspørring, og naturlig nok starter vi med saksordføreren, altså Ove Trellevik, som har inntil 10 minutter – vær så god.

Ove Trellevik (H): Takk for det, gode leiar, og takk for gode utgreingar om status og det arbeidet som går føre seg. Det er interessant å høyra på dykk, men det var noko eg ikkje fekk heilt tak i. Slik eg har oppfatta det gjennom heile dagen i dag, eigentleg, fokuserer hamneberedskapsforskrifta utelukkande på behova til Forsvaret og kva behov Forsvaret har i enkelte hamner. Då vert sikkerhetslova gjeldande for dei hamnene dette er aktuelt for, og det arbeidet er om ikkje ferdig, så iallfall i god prosess på dette med Forsvaret sitt behov for hamn. Det er iallfall tatt tak i på ein god måte, for å seia det sånn.

Det eg ikkje får heilt tak i, er dette med alt det som samfunnet har behov for i tillegg til forsvar, altså dette med logistikk, som for så vidt er knytt til Forsvarets behov, men òg til sivilsamfunnet sine behov. Det kan dreia seg om kva som skjer med kornkaia vår dersom ho ryk, eller kva skjer med drivstoff eller med Mongstad. Det er jo ein del sivile hamner som ikkje er ein del av Forsvarets behov i den forstand.

Eg oppfatta vel eigentleg næringsministeren til å påpeika at vareeigarar sjølve har litt ansvar for å vurdere redundans, altså korleis dei skal sikra varene og tenestene sine dersom den hamna dei bruker i dag, fell frå, og at dei då sjølve må tenkja på alternativ. Eg veit ikkje om eg forstod det rett, men det er jo 3 000 hamner og kaier langs norskekysten, så her er det snakk om redundans på veldig, veldig mykje. Utfordringa er å finna dei enkelt-hamnene og enkeltkaiene som ikkje har eit alternativ, og som likevel er samfunnskritiske, f.eks. kornkaier. Det kan òg vera andre ting. Kunne du seie litt om korleis akkurat det arbeidet for å identifisera dei behova som ikkje er Forsvarets behov, men som er samfunnskritiske behov, går føre seg, og litt om dialogen rundt dette med desse hamneeigarane?

I tillegg er det dette med cybersikkerheit i desse hamneanlegga. Føler fiskeri- og havministeren at ein med dei forskriftene som eg forstår er komne, og det som har vorte gjort der, har dekt godt opp for den kritikken som Riksrevisjonen kjem med – at me kan huka han av, så å seia?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss: Tusen takk for spørsmålene. Jeg kan starte, så kan eventuelt næringsministeren følge på. Det er gode spørsmål.

Når det gjelder det som dreier seg om et samfunnssikkerhetsperspektiv, er det riktig som Trellevik refererer til, at den havneberedskapsforskriften er ut fra Forsvarets behov. Så hva med de øvrige havnene? Det foregår en løpende verdikartlegging av havner basert på sikkerhetsloven, sånn at man får en oversikt over hvilke havneanlegg som har betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser. Hvis vi ser det i et samfunnssikkerhetsperspektiv, vil jeg gjenta litt av det jeg sa innledningsvis: Det kanskje aller viktigste vi gjør, er å sørge for å opprettholde en sikker, effektiv og robust havnestruktur som kan fungere i ulike krisesituasjoner.

Når det gjelder et komplett bilde av hvilke havner som vil være viktig for samfunnssikkerheten, er det ofte både dynamisk og situasjonsbestemt. Samtidig vil jeg framheve at Kystverket har veldig god oversikt og informasjon om alternative havner, og de kan også stenge farvann eller styre og omdirigere trafikken ved behov. Det er også et planverk på plass dersom det skulle oppstå slike typer behov. Som sagt: Dette er et situasjonsbilde som er i konstant endring, og det jobbes nå fortløpende med verdikartlegging av havner for å se på det som handler om nasjonale interesser.

Jeg kan også vise til at vi har det rådgivende forumet for sivil transportberedskap, som også skal være med og både koordinere og bistå på tvers av alle transportformene i en eventuell krisesituasjon.

Når det gjelder det digitale og det som handler om cyber, er det – som jeg også refererte til i innlegget mitt – etablert et sektorvist responsmiljø i maritim sektor. Det gjøres en hel rekke tiltak gjennom både Kystverket og Sjøfartsdirektoratet, også sammen med NORMA Cyber, og Kystverket er da utpekt som tilsynsmyndighet for de havnene som omfattes av den nye digitale sikkerhetsforskriften.

Jeg tror aldri man kan si at det gjøres nok, for dette er som sagt en situasjon som er i konstant endring, men jeg har tro på bevissthet, på at man får en systematikk, og på at man øver – slik departementet nå planlegger for: en øvelse for å teste ut cyberangrep i en større norsk havn og se på hvordan det sprer seg til en strategisk viktig del av flåten. Departementet har også bedt Kystverket om ytterligere å styrke kunnskapen om digital risiko i havnesektoren.

Jeg har også lyst til å si at man i det videre arbeidet til enhver tid må ta inn over seg den verden man lever i, og dersom det er noe som tilsier at det her er behov for enten nye hjemler eller nye tiltak, vil det tas opp til vurdering. Jeg kan også henvise til langtidsplanen for sivil be-

redskap som også skal ta for seg nettopp dette, og hvor transport er et av de tre prioriterte hovedområdene.

Ove Trellevik (H): Når du nemner den planen, oppfatta eg frå høyringa før i dag at hamner ikkje var med som ein del av han. Vil regjeringa vurdere å ta òg det med, i og med at me trass i alt har lært litt av riksrevisjonsrapporten, for å seia det slik? Ikkje minst er hamnene viktige òg når det gjeld totalberedskap og alt det andre som me òg har teke for oss i dag, og det ser ut til å mangla i den meldinga som du nemner.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss: Jeg er veldig glad for akkurat det spørsmålet – takk for det – for jeg er klar over at det ble poengtert tidligere i dag. Da er jeg glad for å kunne svare at det er med. Sjøtransporten er selvsagt med, og jeg skal påse at den også er høyt prioritert og noe som følges opp i så måte.

Jeg er klar over at vi fra regjeringens og myndighetenes side nok enda tydeligere kunne ha kommunisert sjøtransportens rolle da man kommuniserte ut, men den er med i det arbeidet som skal gjøres.

Statsråd Cecilie Myrseth: Takk for spørsmålene.

Nei, det er ikke sånn at alle skal overlates til seg selv, om det var det det ble gitt inntrykk av. Det som er mitt ansvar, er egentlig det jeg har presisert her. Grunnen til at vi ba FFI om å lage denne rapporten – som ikke bare er en rapport med tall, men også inneholder forslag til tiltak – er at vi er nødt til å styrke beredskapen og forsyningsikkerheten i den tiden vi lever i nå. Jeg ser fram til å få den rapporten, som skal komme nå i februar, og det blir veldig viktig å få oversikt over det som da kommer. I den rapporten vil de ta for seg hvordan en krig på norsk jord kan se ut, og om det vil rokke ved forutsetningene for fungerende handelssystemer. Det de gjør, er å se på tre ulike scenarioer, som er handelskonflikt, gråsoner og krig, og ut fra de ulike scenarioene vil de se på hvilke konsekvenser det vil kunne ha for forsyningen av kritiske varer, og sårbarheter.

Også de næringsberedskapsrådene vi har, er selvfølgelig blitt viktigere. Hvordan vi utformer og bruker dem, er også dialoger vi har i rådene for å sikre at de fungerer best mulig. Så er det dette med de sivile planforutsetningene, og grunnen til at det arbeidet som også er satt i gang, er så viktig, handler om å bidra til at de sivile beredskapsaktørene skal kunne planlegge for de samme scenarioene og ikke minst iverksette nødvendige tiltak og forberedelser i fredstid, slik at vi kan være bedre forberedt på krig om det skulle ramme. Begge deler er satt i gang. Det er et veldig viktig arbeid, og det er ikke minst viktig at næringslivet ikke bare er med, men at de opplever at de er tatt med. Er det én ting som er viktig om en

krig eller krise skulle ramme, er det at man må vite hvem som gjør hva.

Møtelederen: Da er det Arbeiderpartiet, som har 5 minutter. Jeg gir ordet til Lise Selnes – vær så god.

Lise Selnes (A): Takk for fine innledninger fra begge statsrådene. Jeg har et spørsmål til hver av dem.

Først til fiskeriministeren: Hva er de viktigste tiltakene du har iverksatt med bakgrunn i det vi nå ser i Riksrevisjonens rapport, og hva er de viktige prioriteringene framover når det gjelder ditt ansvarsområde?

Til næringsministeren: Hvordan jobbes det nå med å forbedre forsyningssikkerheten?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss: Tusen takk for spørsmålet. Jeg vil starte med å si at det at vi nå begynner å få erfaring med den verdikartleggingen, og har klart å gjøre den mer effektiv, er noe jeg mener er viktig når vi nå skal kartlegge havnenes betydning for nasjonal sikkerhet. Som sagt: Det inkluderer både Forsvarets og det sivile samfunns behov. Det skal jeg ikke gå mer inn på, men overordnet vil jeg si at det handler mye om hvordan vi jobber også tverrsektorielt, for ting henger jo sammen når man skal tenke sikkerhet og beredskap. Vi har etablert et maritimt sikkerhetsforum, og det mener jeg er noe som er viktig å ha på plass. Det er på departementsnivå – flere departementer sitter sammen og jobber innenfor dette og skal koordinere arbeidet med sikkerhet i maritim sektor. Her er det også en egen undergruppe som skal jobbe med det som handler om skyggeflåter, som også er særdeles viktig.

I innlegget mitt kom jeg inn på det med havneberedskapsforum, som henger sammen med havneberedskapsforskriften, og som handler særlig om havnene som har særlig betydning for Forsvaret. Der møter både Kystverket, Forsvaret, statsforvalter, Politidirektoratet og andre relevante etater, for å kunne både utveksle erfaringer og bistå de havnene som er utpekt i så måte. Det skal bidra til å styrke havneberedskapskapen og til informasjonsutveksling og koordinering.

De som er på listen i havneberedskapsforskriften, skal også øve og vedlikeholde et operativt beredskapsplanverk. Så det er viktig, tenker jeg, både at man møtes på tvers av departementer, at man nå også får bistand fra ulike hold, og ikke minst at noen fra de havnene kan møtes og utveksle erfaringer.

Vi har også en arbeidsgruppe som har oppfølging av havner av særlig forsvarsmessig betydning, i henhold til sikkerhetsloven. Der er både Nærings- og fiskeridepartementet, Forsvarsdepartementet, Kystverket og Forsvaret. Det handler om å jobbe mer på tvers, samtidig som vi skal ha planer for hvordan vi løser de ulike utfordringene som er. Vi har også fått på plass det sektorvise re-

sponsmiljøet i maritim sektor, som jeg viste til i et tidligere svar.

Framover tenker jeg at vi må styrke den digitale sikkerheten i havnesektoren ytterligere. Jeg viste som sagt til de øvelsene som skal gjøres nå – se på risikobildet, om det er noe vi ikke har oversikt over, som vi kan identifisere, og som det er behov for å få på plass. Det er jo den risikoanalysen som handler om digital risiko i havnesektoren.

Jeg tenker at man også må se på regelverket. Er det noe med sektorregelverket som kan gjøres bedre? Er det noen hjemler vi mangler? Hva er det vi kan supplere med for at vi skal være enda bedre beredt? Jeg tenker jeg stopper der.

Statsråd Cecilie Myrseth: Først vil jeg si at jeg opplever at forsyningssikkerheten i dag er god. Det er også viktig å si når vi diskuterer det. Vi er likevel nødt til å tilpasse oss den tiden vi lever i, og forberede oss på de scenarioene som vi er nødt til å forberede oss på. Det kanskje viktigste vi gjør akkurat nå, er å koordinere oss i fredstid også for det som ikke er fredstid.

Det arbeidet vi har satt i gang, er viktig. Når vi skal gjøre endringer, når vi skal styrke beredskapen, må vi vite hvor det er vi må gjøre det. Derfor er den riktige rekkefølgen også viktig med tanke på hvordan vi går fram nå. Samhandling på tvers er viktig, både mellom departementene – det arbeidet er vi i gang med – og ikke minst med de ulike andre delene av det sivile samfunnet, ikke minst med næringslivet, som spiller en utrolig viktig rolle. Når det gjelder f.eks. mat og dagligvare, er det en fordel i Norge at vi har såpass desentralisert, spredt struktur med hensyn til butikker. I ytterste konsekvens kan man også bruke næringsberedskapsloven. Det er ganske inngripende, men den kan brukes i en krisesituasjon om det skulle være behov.

Vi har også – og det synes jeg er viktig å si – mye internasjonalt samarbeid. For eksempel har vi en krisehandelsavtale med Finland, som er viktig med tanke på å ha åpne grenser. Jeg tror overordnet sett at det viktigste er at vi er godt forberedt og godt koordinert, og at vi vet at de systemene vi har i dag, også skal funke så godt som mulig under en krise eller krig.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Fremskrittspartiet, som har 5 minutter.

Jeg tillater meg å ta utgangspunkt i den første bolken vi hadde i dag, med tidligere forsvarssjef Harald Sund, som er sterkt kritisk til hastigheten vi klarer å bygge totalforsvaret vårt i. Det er veldig prosessorientert byråkrati, og det er lang vei fra prosess til handling. Dersom man ikke klarer å få til det, er det nettopp fordi man ikke gjennom den politiske ledelsen sørger for at eget embetsverk produserer det som nødvendigvis skal produ-

seres, og at det også gir resultater og ender med handling. Og utgangspunktet for at vi har disse åpne høringene, er jo de vurderingene som er blitt gjort av Riksrevisjonen, hvor man bruker den nest sterkeste beskrivelsen, i negativ forstand – kritikkverdig – om de forholdene man har funnet. La oss ikke glemme det.

Så er det i sakens natur at det går tilbake i tid. Det jeg ønsker en forsikring fra dere på overfor Stortinget, er om man dersom man hadde gjennomført denne undersøkelsen fra Riksrevisjonen i dag, altså Dokument 3:12 for 2024–2025, ville ha funnet det samme. Eller hadde det ikke vært grunnlag for kritikk? Det vil si: Har man i løpet av det siste året klart å hente seg inn såpass at den kritikken ville uteblitt? Vi er opptatt av at man løser de problemstillingene som det er pekt på.

Dere kan svare i den rekkefølgen dere ønsker.

Statsråd Cecilie Myrseth: Jeg kan starte. Om det ville sett annerledes ut fra Riksrevisjonen, kan egentlig bare Riksrevisjonen svare på. Det vi gjør, er selvfølgelig å følge opp de anbefalingene og de merknadene som er kommet fra Riksrevisjonen. Det tar vi på aller høyeste alvor. For min del, i det jeg har ansvar for, mener jeg også at vi følger det opp nå.

Nå har jeg gått gjennom noe av det vi gjør. Vi får veldig snart en rapport med anbefalinger fra FFI, som vi selvfølgelig skal følge opp også med politikk og innhold. Ikke minst er det arbeidet vi gjør med både å samhandle, samordne og koordinere, med felles planforutsetninger og ikke minst på tvers av de ulike ansvarsområdene vi har, noe av det viktigste vi gjør.

Så vi tar det som kommer fra Riksrevisjonen, på høyeste alvor, og vi følger opp. Selvfølgelig skal det handles, ikke bare utredes.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss: I likhet med næringsministeren vil jeg være veldig tydelig på at det som Riksrevisjonen har av merknader og kritikk, tas på høyeste alvor, og det er et prioritert arbeid i departementet. Det har pågått over tid. Mye av det arbeidet – det skal jeg være ærlig på – er forholdsvis ressurskrevende, f.eks. å verdikartlegge alle havnene. Det er også en del av dette som er type nybrottsarbeid, som krever at man må jobbe både annerledes og mer koordinert og mer på tvers. Jeg redegjorde nettopp for hvordan vi har fått på plass det maritime sikkerhetsforumet, og vi har fått på plass et havneberedskapsforum. Man må gjøre ting annerledes i møte med en verden som også er i endring.

Så er jeg i likhet med komitélederen opptatt av at dette må gi resultater forholdsvis raskt, men vi må samtidig sikre at vi klarer å ta alle de hensynene som må tas i den jobben som skal gjøres.

Jeg er også glad for denne høringen i dag. Jeg synes den jobben Riksrevisjonen har gjort, er god, og det bygger vi på i det videre arbeidet også fra vår side.

Møtelederen: Takk for det. Det var egentlig ikke svar på det spørsmålet jeg hadde. Riksrevisjonen forholder seg selvfølgelig til den informasjonen og den innhentingen de har, og Riksrevisjonen må selvfølgelig svare for hvilke vurderinger de ville ha gjort.

Mitt spørsmål er: Er forholdene annerledes nå, i den forstand at man ikke ville kommet med den kritikken, som er fra ett år tilbake i tid? Jeg merker meg også at begge statsrådene i sine svarbrev skriver at Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger i hovedsak sammenfaller med deres kunnskap og forståelse av sakskomplekset. Man aksepterer altså den kritikken. Det jeg ønsker svar på, er: Ville den kritikken vært likeens, eller har man svart ut og lukket vesentlige deler av disse forholdene, slik at man ikke ville fått den typen kritikk dersom den samme undersøkelsen hadde vært gjennomført i dag?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss: Jeg kan jo vise til at en del av de punktene som ble tatt opp, eksempelvis sektorvist responsmiljø i maritim sektor, er ett forhold som er på plass. Det jobbes iherdig, daglig, med den nye tiden som vi lever i. I likhet med næringsministeren kan jeg ikke si hva Riksrevisjonen ville ha sagt i dag, men at det har kommet på plass en hel rekke tiltak, og at det gjøres et grundig, omfattende arbeid på flere arenaer, i flere etater og på ulike nivåer – derom er det ingen tvil. Jeg er også sikker på at det alltid – sikkert – er behov for å gjøre enda mer. Det tror jeg, med tanke på at verden har endret seg slik den har gjort de siste årene. Fra mitt ståsted skal vi fortsette å ha trykket på, og vi skal fortsette å gjøre jobben. Jeg kan ramse opp alt som har skjedd siden Riksrevisjonen gjorde sin undersøkelse. Jeg har vært innom flere av de forholdene når det gjelder hva som er på plass, og så skal vi få gjort enda mye mer i det videre.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Rødt og Hege Bae Nyholt, som har 5 minutter til spørsmål.

Hege Bae Nyholt (R): Takk for gode innledninger og interessante svar. Jeg har et spørsmål til statsråd Myrseth som handler om mat og matforsyning, for det er en vesentlig del av totalberedskapen.

Både sivilbefolkningen og stridende personell må ha nok, trygg og næringsrik mat, både i fredstid og i krigstid. Det forutsetter et robust matsystem i fredstid som er rotet i verdikjeder som i størst mulig grad kan opprettholdes også i krise og krig. Det er et tankekors at i 2024 – kanskje er det fortsatt slik i dag – fikk 2 000 soldater ved Rena leir i Åmot, som har potetåkrer på alle sider

av leiren, servert utenlandske poteter framfor det som lå rett utenfor gjerdet.

Spørsmålet mitt er: Hva gjør Næringsdepartementet for å legge til rette for at lokale og regionale aktører skal kunne understøtte Forsvarets behov både i fredstid og i krigstid, og hvordan koordineres dette mellom Forsvarsdepartementet og Næringsdepartementet?

Statsråd Cecilie Myrseth: Takk for spørsmålet. Jeg tror ikke innkjøpet til Forsvaret ligger til verken Næringsdepartementet eller landbrukspolitikken, men jeg skjønner godt spørsmålet ditt. Det å sikre at vi har god matvareberedskap i hele landet, enten det er maten vi produserer på land eller til havs, er også viktig i beredskaps- eller krigstid. Det vil jeg si at vi ivaretar når vi utvikler politikk på de områdene. Det å sikre at vi har desentralisert drift i hele landet, er også viktig med tanke på beredskap og matvareberedskap, men akkurat når det gjelder innkjøpsavtalene på potet for Forsvaret, tror jeg det er et spørsmål som må sendes til Forsvarsdepartementet.

Hege Bae Nyholt (R): Da følger jeg opp innenfor mine 3 minutter.

Ja, det kan hende at statsråden har rett i det. Det er allikevel et tankekors som vi må ta med oss videre, og som vi har diskutert tidligere. Jeg har tidligere i dag vist til hvordan ekstremværet Amy – for det er jo ikke bare krig som truer samfunnet, men også ekstremvær og andre uventede kriser – førte til at man i over et døgn ikke på noen som helst måte kunne kjøpe mat i kommuner i Trøndelag. Det er nå engang samme maten som både de i grønt og vi i sivil skal spise i en krisesituasjon.

Derfor er det relevant å spørre om man i større grad klarer å frigjøre seg fra import og i større grad sikre at man har tilgang på den maten som produseres i Norge, både overfor sivilbefolkningen og overfor dem som er i strid. Det handler også om å ta hele landet i bruk. Jeg er klar over at det sikkert griper inn i andre departementer, men det regnes jo som en del av både nærings- og forsvarsplanen for landet at man driver jordbruk og kan benytte seg av det, og at man har gode distribusjonsavtaler som sikrer at den maten som produseres, ikke f.eks. pløyes tilbake i åkeren fordi man har så høye strømutgifter, men at det faktisk går ut til butikkene, sånn at forbrukere og forsvar kan kjøpe det.

Statsråd Cecilie Myrseth: Jeg regner med at det spørsmålet var til meg. Det var jo ganske mange ting i det spørsmålet, og veldig mye av det er vel ikke en del av det jeg skal svare på i høringen. Jeg vil samtidig si at jeg skjønner spørsmålet veldig godt, for alt henger sammen med alt. Strømforsyningen henger sammen med at vi må ha matproduksjon over hele landet, ergo jord-

brukspolitikken. Det igjen henger sammen med transport og distribusjon – og igjen mitt ansvar som handler om koordinering når det gjelder forsyningssikkerhet. Det er selvfølgelig en del av det store bildet.

Alt henger sammen med alt. Sånn er det i politikken. Jeg tror noe av det som er bra med Norge, er at vi har desentraliserte strukturer enten det er kraft, dagligvarer eller matproduksjon. Som fiskeri- og havministeren har vært inne på, er det desentralisert også når det gjelder havner. Alt det er viktig i et beredskaps- og sikkerhetsperspektiv. Det må vi ha med oss når vi jobber videre. Jeg har f.eks. et anmodningsvedtak liggende på mitt bord hvor vi skal utrede behovet for beredskapsbutikker å la det man har i Finland.

Men det man har i Norge som er ganske unikt, er at vi har butikker, dagligvarer, tilgang til mat rundt i hele landet, på store og små plasser, som er en sikkerhet, enten det skjer naturkatastrofer – som jeg tror vi må være forberedt på at vil kunne skje i større grad – eller snøen gjør at veiene er stengt og man ikke kommer fram. Det er mange ting som ikke handler om krig, men som handler om vær og endringer som følger av klimaet.

Møtelederen: Da er det Miljøpartiet De Grønne, og jeg gir ordet til Julie E. Stuestøl, som har 5 minutter.

Julie E. Stuestøl (MDG): Jeg vil peke på et av funnene til Riksrevisjonen – et funn hvor de skriver at det er uklart hvordan ressurser vil prioriteres ved sikkerhetspolitisk krise og krig. De skriver at det trengs «klare mekanismer for å prioritere ressurser mellom sivil og militær sektor» for å opprettholde sivil sektors funksjonsevne. I forrige bolk hadde vi bl.a. justisministeren inne, som var opptatt av å presisere at mye av beredskapen handler om å kunne gjøre det samme i en krise som vi gjør i hverdagen. Det står bl.a. i Riksrevisjonens rapport at

«totalforsvarsaktørene på regionalt og lokalt nivå er usikre på hvordan slike prioriteringer vil påvirke deres ressurstilgang i en krise».

De anbefaler at Forsvarsdepartementet samarbeider med andre departementer om prioriteringsmekanismene. Vi kan jo se for oss en situasjon hvor det for de samme ressursene egentlig er et behov i både sivil og militær sektor, og at det må gjøres en eller annen prioritering. Det kan jo også havne på næringsministerens bord.

Da er spørsmålet mitt: Hvor langt har næringsministeren kommet i dette samarbeidet med Forsvarsdepartementet, og ligger noe av det i det arbeidet du har snakket om som FFI gjør, og som DSB skal få i oppgave å gjøre?

Statsråd Cecilie Myrseth: Jeg tenker på hva som er spørsmålet. Vi har kommet dit at vi nå jobber med de felles planforutsetningene, som jo er veldig viktig. Det

er et arbeid som skjer på tvers i departementet. Det er i gang og kommer til å bli viktig som ledd i dette. Den rapporten vi får fra FFI, kommer til å være ganske grundig og helhetlig og vil danne grunnlaget for veien videre gjennom de anbefalingene som de vil gi oss. Ellers er det jo slik at vi i ulike spørsmål selvfølgelig har dialog på tvers av departementene – ikke minst med Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet, som er særlig viktige i det arbeidet. Det er Justisdepartementet som har det koordinerende ansvaret når det gjelder totalberedskap, og som involverer de nødvendige og naturlige departementene der det passer. Jeg regner med at justis- og beredskapsministeren har redegjort for det tidligere i dag.

Julie E. Stuestøl (MDG): Jeg har en oppfølging, for vi har hørt fra næringslivet i dag at de har noen spørsmål knyttet til den typen prioriteringer og forventninger som handler om militære behov og sivil sides behov. Det var egentlig det jeg var ute etter. Har dere gjort noe, eller kommer dere til å gjøre noe som går på dette med prioriteringsmekanismer for forsyningssikkerhet framover?

Statsråd Cecilie Myrseth: Da var det kanskje jeg som var upresis, men når det gjelder drivstoff, er vi i slutfasen med å etablere en prioriteringsordning for drivstofforsyning som skal bidra til at kritiske sivile brukere – for å sikre liv, helse og eventuelle andre kritiske behov – blir prioritert dersom det skulle oppstå en situasjon med svært begrenset tilgang på drivstoff. Det er et arbeid som er i gang.

Møtelederen: Da er vi der at alle partigruppene har fått stilt spørsmål, og vi er over på den 10 minutters åpne runden med oppklarings spørsmål. Vi starter med Sverre Myrli, fra Arbeiderpartiet – vær så god.

Sverre Myrli (A): Takk for det, leder, og takk for en interessant runde og både gode spørsmål og gode svar.

Først har jeg et spørsmål til fiskeriministeren, for tidligere i dag sa interesseorganisasjonen Norske Havner noe slikt som at én ting er å ha gode havner, men vi må også ha gode veiforbindelser til havnene og gode jernbaneforbindelser der det er aktuelt. Vi har tidligere i dag pratet litt om planverket for forsvarssektoren, langtidsplanen, og vi har vært inne på Nasjonal transportplan, som det vel nå er oppstartsarbeid på revideringen av. Forsvarets langtidsplan har Forsvarsdepartementet ansvar for, Nasjonal transportplan har Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet ansvaret for. Spørsmålet mitt er: Hvordan sikrer en nå god koordinering i arbeidet med Nasjonal transportplan

opp mot det vi har vært inne på tidligere i dag om Forsvarets behov og situasjonen for havnene våre?

Så har jeg et spørsmål til næringsministeren om matvareberedskap. Tidligere i dag ble det – hvis jeg forsto det riktig – orientert om at Coop har et arbeid på gang hva gjelder matvareberedskap, for at beredskapen skal bli bedre. Vanligvis beklager vi oss over at vi bare har tre matvarekjeder i Norge, men når vi nå skal se på beredskapen, er det kanskje en fordel at det er færre aktører å forholde seg til. Spørsmålet mitt er: Hva er departementets og myndighetenes ansvar, og hva er bransjens ansvar? Hvilket arbeid er det nå som gjøres på dette framover for å styrke matvareberedskapen?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss: Da kan jeg begynne. Det gjøres en hel del for å identifisere de militære infrastrukturbehovene, og hvis jeg forsto det rett, var spørsmålet hvordan det ivaretas i det videre arbeidet med NTP. De prosessene som ligger til grunn nå, gir oss i hvert fall veldig nyttig kunnskap om hvilke havneanlegg og hvilken infrastruktur som vil være viktige for Forsvaret i krise og krig. Det er som sagt et forum hvor samferdselsministeren og jeg jobber sammen for å se på hvordan man kan koordinere transportsektoren i stort dersom det skulle være behov for det når det gjelder den sivile transportberedskapen. Her skal man både identifisere og bidra til å gjøre tilgjengelig relevante transportressurser.

Når det gjelder NTP-en, vil alt dette arbeidet også ligge til grunn når man da skal jobbe fram hvilke prosjekter som vil være mer viktige, og kanskje har et større tidspress på seg for å bli realisert. Der er det som sagt et godt samarbeid mellom samferdselsministeren og meg som fiskeri- og havminister. På både nordisk og europeisk nivå jobbes det også med hvordan man kan få på plass grensekryssende mobilitet, på alt fra havn til vei til bane, for å sikre at vi både får forsyninger fram, får helseberedskapen i orden, og at den militære mobiliteten som er nødvendig, ivaretas i så måte.

Jeg vil også si at EU har en hel rekke arbeid på gang for å sikre transport og militær mobilitet. Her gir vi også veldig gode innspill på hva vi mener er viktig i det arbeidet. Det jobbes bl.a. med en ny EU-forordning om militær mobilitet, hvor vi er på og gir innspill, men det jobbes også med ny havnestrategi. Igjen vil jo jeg bruke det jeg har fra mitt ansvarsområde, i møte med samferdselsministeren når man da skal jobbe videre med NTP.

Det er klart at det kanskje vil være en annen måte å jobbe med en nasjonal transportplan på. Jeg skal ikke snakke på vegne av samferdselsministeren, men det er i hvert fall mye som tilsier at man må tenke annerledes når man skal jobbe fram en ny NTP i årene som kommer.

Statsråd Cecilie Myrseth: Takk for spørsmålet. Den dagligvaredebatten tipper jeg vi får mye tid til også å ha i Stortinget.

Mitt ansvar her er å legge til rette for at næringslivet skal kunne levere de varer og tjenester som samfunnet etterspør også i en krise. Vi baserer det arbeidet med forsyningsikkerheten på næringslivets ordinære organisering og ikke minst struktur. Det er jo ønskelig at næringslivet skal fortsette som normalt, så godt som mulig, også under en krise. Vi samarbeider i dette rådet vi har for matvareberedskap, og jeg vil si at matvareberedskapen i Norge er god. Den er ivarettatt gjennom både samarbeid med næringslivet og i Rådet for matvareberedskap, hvor Coop, NorgesGruppen, REMA 1000, Servicegrossistene og Tine sitter.

Vi har hatt noen år nå med både pandemi og krig i Ukraina, som jo har gitt oss noen erfaringer vi selvfølgelig også må bygge dette arbeidet på videre. Det er et viktig arbeid framover. Som jeg nevnte i stad, har vi også et anmodningsforslag liggende på bordet hos meg i departementet nå, som vi selvfølgelig skal følge opp på egnet måte.

Møtelederen: Takk for det.

Da har jeg ikke registrert flere enn saksordfører på talerlisten. Vær så god, Ove Trellevik.

Ove Trellevik (H): Takk skal du ha, gode leiar. Det er ikkje noko spørsmål eg har, men ein bitte liten refleksjon heilt på tampen av høyringa her. Eg sit igjen med eit inntrykk av at det er Riksrevisjonens rapport som på ein måte har starta og restarta arbeidet med totalberedskap, hamnesikring og ting som skulle ha vore følgt opp i forbindelse med totalberedskapsmeldinga, forsvarskommisjonen og langtidsplanen for Forsvaret. Eg synest det er litt beklageleg at regjeringa må ha riksrevisjonsrapportar på bordet for å kunna følgja opp Stortinget sine vedtak. Det synest eg er uheldig.

Når det er sagt, kjem eg òg til å be komiteen støtta meg i at me ber Riksrevisjonen koma tilbake igjen i denne saka etter to år. Vanlegvis gjer dei det etter tre år, men viss det er arbeidet til Riksrevisjonen som legg så harde føringar for prioriteringane til regjeringa, vil eg anbefala at dei kjem tilbake igjen og følgjer opp regjeringa etter to år.

Møtelederen: I og med at det ikke var et spørsmål, men et «statement», tror jeg dere skal få mulighet til å gjøre rede for eventuelle ønsker om å svare det ut i forbindelse med den korte oppsummeringen på inntil 5 minutter, som dere får nå. Vi kan godt være litt rause med tid på det.

Vi starter med fiskeriministeren – vær så god.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss: Takk for en fin runde med gode og ikke minst viktige spørsmål. Det er et viktig arbeid.

Til det siste, fra Trellevik, så vil jeg gjerne kommentere på det. Jeg kan forsikre om at det har pågått arbeid også før Riksrevisjonen, men jeg synes Riksrevisjonen har gjort en bra jobb. Og igjen: Det er viktig å ha det høyt i bevisstheden, på agendaen og i alt vi gjør. Det kan jeg forsikre om at regjeringen har, og så tar vi det som har kommet på bordet i denne saken, til oss i det videre arbeidet også.

Tusen takk igjen for muligheten til å redegjøre for arbeidet med å sikre havneanleggene. Som sagt har det arbeidet Riksrevisjonen har gjort, vært veldig nyttig, men det har altså vært et arbeid som har pågått både før og etter. Det har jeg lyst til å få fram. Alt dette skal være med på å styrke sikkerheten og forebygge sikkerhetstruende aktivitet i maritim sektor.

Jeg synes det er viktig å framheve at vi har en god grunnsikring av havneanlegg i Norge, og at vi er godt i gang med å kartlegge og sikre havneanlegg som kan ha behov utover denne grunnsikringen. Jeg vil også gjenta at havnenes viktigste oppgave i samfunnssikkerheten er å opprettholde en robust daglig havnedrift og følge opp nødvendige sikringstiltak, i tråd med relevant regelverk. Vi arbeider tett med Forsvaret for å sørge for at havnene kan understøtte Forsvaret på best mulig måte. Vi vurderer også behov for ytterligere tiltak på sivil side for å sikre at havnesektoren involveres på en god måte.

Jeg har igjen lyst til å forsikre komiteen om at jeg vil fortsette å arbeide målrettet med å sikre havneanleggene, sånn at de er tilpasset en ny geopolitisk virkelighet og ikke minst er rustet til å møte endringer i den geopolitiske situasjonen. Tusen takk.

Statsråd Cecilie Myrseth: Takk komitéleder. Det kunne selvfølgelig vært fristende å begi seg ut på glattisen med Trelleviks oppspill, men jeg skal prøve så godt jeg klarer å la være.

Jeg vil bare si at det for det første er bra at man i veldig mange av de store sakene det har vært snakk om i dag, også klarer å finne gode enigheter i Stortinget. Det er viktig for landet vårt. Når det gjelder beredskapsrådene jeg har, kom nok ikke det med Riksrevisjonen, det har holdt på siden 1950-tallet. Dette er noe vi har holdt på med over lang tid, fordi det faktisk er viktig. Og jeg har også et håp og mål om at vi skal klare å jobbe godt på tvers, tverrpolitisk, med mange av disse store, viktige utfordringene, spørsmålene og politikkområdene også framover. Jeg vil, når jeg nå skal avslutte med komiteen i dag, si at jeg ser veldig fram til både dialog og samarbeid med Stortinget om det som ligger på mitt bord framover.

Jeg er ganske sikker på at mine kollegaer i regjeringen er enig i det.

Jeg tror imidlertid at dette avdekker at dette store saksfeltet er komplekst. Vi lever i en helt annen tid nå. Verden har endret seg veldig fort. Det betyr at vi også må tilpasse oss helt andre scenarioer enn det vi gjorde for veldig kort tid siden. Da er det viktig at alt henger sammen med alt, at vi klarer å koordinere oss godt, og at vi lytter til det som har kommet fra Riksrevisjonen, men også ser til de ulike behandlingene i ulike saker som har kommet fra Stortinget. En del av jobben til regjeringen er også å dra trådene sammen, få ting til å fungere.

Det er viktig for meg å være tydelig også her overfor kontrollkomiteen om at dialogen vi har i stort med næringslivet, er utrolig viktig. Beredskap og næringslivets rolle kan vi nesten ikke snakke opp nok, for den er så viktig. Det handler ikke bare om at man skal sikre at vi har forsvarsutstyr og kuler og krutt, men også om at de store strukturene må fungere, skal landet vårt også fun-

gere i en krisesituasjon. Da er det også viktig med det internasjonale samarbeidet vi har, f.eks. det å se på om vi kan få på plass flere krisehandelsavtaler, slik vi har med Finland. Vi ser på samarbeidet ikke minst gjennom NATO, der både Norge, Sverige og Finland nå er med. Det gir også noen muligheter. Ikke minst er det viktig hvordan vi bygger opp ulike beredskapslagre og avtaler framover.

Tusen takk for å ha satt viktige temaer på dagsordenen og brukt dagen i høringsrommet for deres del. Det har vært nyttig for oss både å forberede oss og komme hit og svare på spørsmål.

Møtelederen: Da er vi ferdige med dagens høringer. Jeg vil takke alle som har deltatt, gjennom det som har vært en lang dag, for å gi nyttige bidrag til komiteen for den behandlingen vi skal ha av disse to sakene, konklusjonen og den endelige innstillingen til Stortinget. Vel hjem.

Høringen slutt kl. 16.23.

